

Censura SE. Hier.
Fr. Balduini r. p. m. calu.
R. e. B. e. d. e. f. e. m. e. l. l. a.
Synodica 2. Cr. e. f. H. i. e. r.

Sebastiano Comero

Salvatore de m. a. n. i.

D
573

Censura
Catholica
de adoratione
Trinitatis

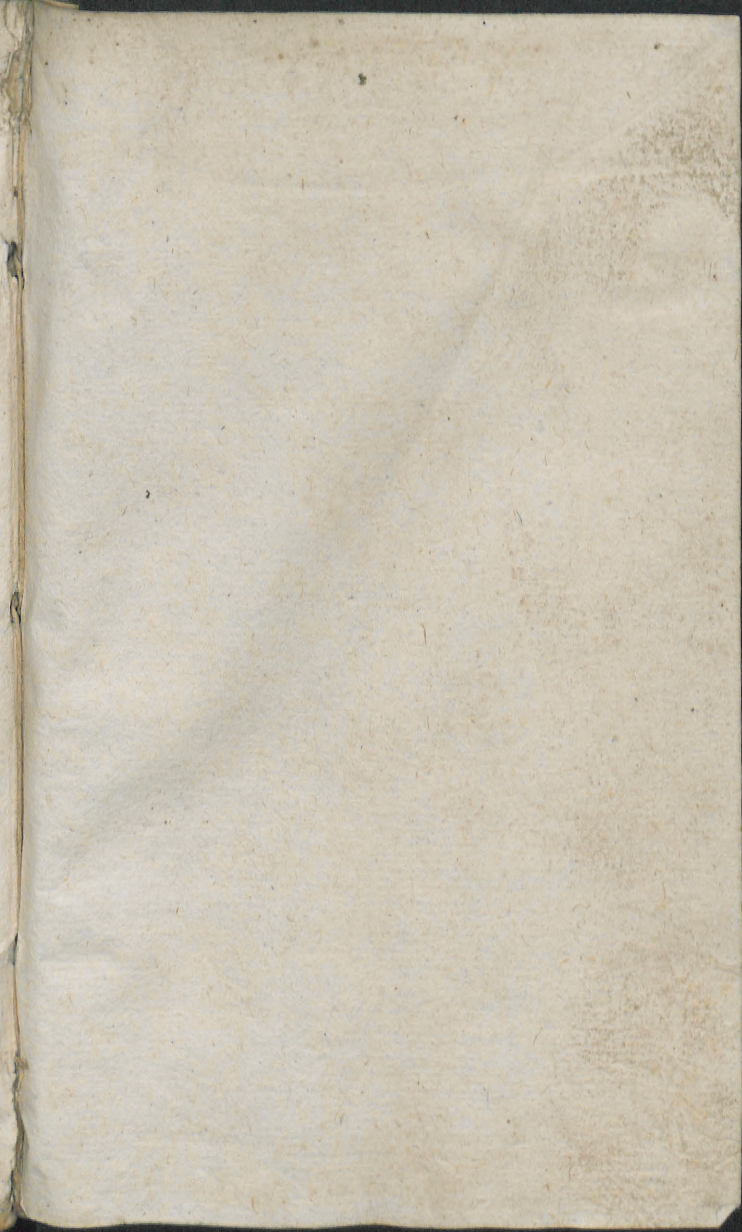
De

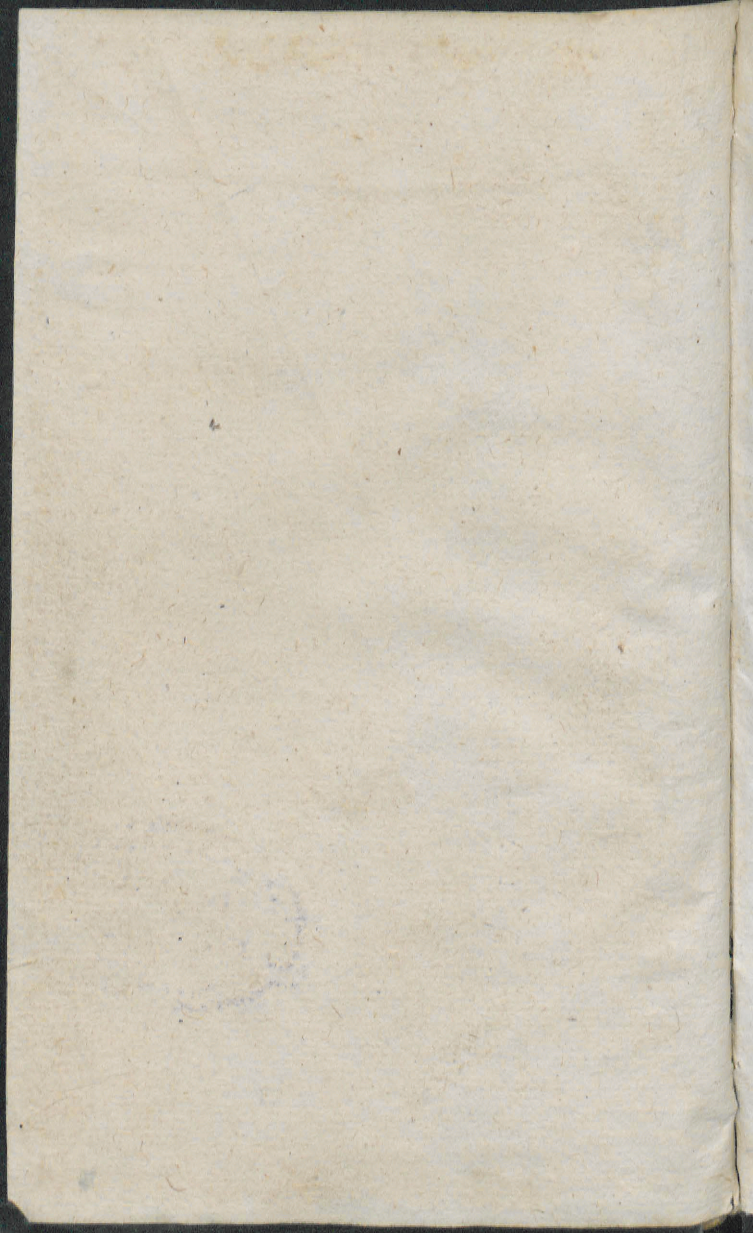
573

CONSUETA
Catholica
de adon...
Tritum

Ceguro se...
...
...
...

De
573.

CATHOLICI CVIVSDAM ET ORTHO-

DOXI IVDICIUM ET CENSURA,
de iudicio & censura ministrorum Ty-
gurinorum & Heydelbergensium,
de dogmate contra adorandam
Trinitatem in Polonia
nuper sparso.

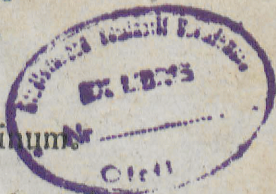
De 573

*Libellus pius & doctus, hocq; complurium Sectarum
tempore lectu cum primis necessarius.*

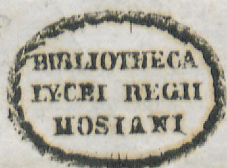

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum
M. D. LXV.

Cum gratia & privilegio Cæs. Mai. & approba-
tione facultatis Theologicæ Coloniensis.

Handwritten: 1774

CATHOLICI CV- IVSDAM ET ORTHODO-

XI IVDICIUM ET CENSURA,

de iudicio & censura ministrorum Tigurinorum

& Heidelbergensium, de dogmate contra

adorandam Trinitatem in Polo-

nia nuper sparso.

Egi iudicium & censurā
vestram, Heidelbergenses
Tiguriniq; ministri,
de dogmate contra ado-
randam Trinitatem per
quosdam turbulentos in
Patria mea nuper sparso. Quam vellē
vt sicut hoc, sic alia pleraq; omnia scri-
psissetis. Vtinam in cæteris quoq; dog-
matibus, de quibus hac ætate nostra
controuertitur, dijudicandis, eadem v-
si norma fuissetis, & aliquid Patribus,
vetustati, Concilijs, tribuendū esse pu-
tauissetis: Non videremus nunc Ec-
clesiam tot ita foedis erroribus miseran-
dum in modum deformatam, nec tam
grauibus eam tempestatibus & procel-

Contra-
uersijs
Theolo-
gicis fa-
cile diris-
mendis
coope-
rantia.

4 CATHOLICA CENSURA

lis iactari atq; agitari cerneremus, nec aures nostræ tot blasphemijs tam horrendis personarent, non eorū tantū, quos hac censura vestra percellitis, verū & vestris & aliorum vestri similium nō paucorum. Neq; enim temerè quidam ex vestris queritur, licere nunc vnicuique monstrosa dogmata fingere, quandoquidem res ad Anarchiam esse perducta videtur.

Philipp^{us}
Melan-
thon in
præfatio-
ne in cor-
pus do-
ctrinæ
sue.

Trinita-
riorum
hereseos
hac æta-
te quis
auctor.

Sed iam demū intelligere videmini, quanto sit facilius initium discessionis, ab Ecclesiæ Catholicæ consensu, quem vos Papatum vocatis, quàm finē inuenire. Si nos diceremus quòd occasione huic hæresi tam impuræ, quam nunc iustissimis rationib. oppugnatis, vos ipsi dederitis, quòd illius auctores vel propagatores potius vos ipsi fueritis, quòd in hoc extremæ barathrum impietatis illi sese, vobis ipsis vti præceptoribus, & magistris, præcipitarunt, procul dubio minus apud vos hæc assertio nostra pōdus esset habitura. Cū enim non à vestra magis parte, quàm ab omni alia ne-
faria

faria diffensione & sacrilega diuisione
semper abhorrerimus, nec alia res vlla
maiori nobis curæ fuerit, quàm vt cum
orbe terrarum in Christi pace, in Eccle
siæ Catholicæ vnitate, in fraterna chari
tate, quæ vos Papatum vocatis, perma
nere possemus, vsq; eò etiam, vt si quis
nos hac de causa Papistas appellare vel
let, non solum nihil nos eius appellatio
nis puderet, verum etiam cum primis id
amplum nobis ad laudem & gloriam
esse iudicaremus. Tales itaq; cum nos
esse profiteamur, & præ nobis feramus,
non immeritò hoc nostrum de vobis
iudicium, suspectum vobis esse posset.
Nunc autem affirmat hoc de vobis mi
nister, vel, si sic eum appellare magis li
bet, Symmystes quidam vester, quod
que maiorem vobis admirationem ad
ferre possit, ille ipse, qui iudicium hoc
vestrum de doctrina turbulètorum ho
rum Cracouiæ typis excudendum cu
rauit. Habuit is contra turbulentos
istos in celebri quodam loco sermones
aliquot, lingua vulgari, quos prælo sta

Papista
rum no
men glo
riosum.

tim traditos in lucem prodire voluit. Et quoniam hic mos à multis obseruatur, vt in prima pagina scripturæ locum aliquem ponant, ad rem qua de agitur accommodatum, hanc ei scripturam proferre visum est: Nisi vitula mea arassetis, non inuenissetis. Cuius hæc verba sint, non ignoratis: propter eos tamen qui minus versati sunt in scripturis, paucis rem explicare libet. Proposuerat Samson suis in conuiuio quodā sodalibus problema, quod soluerent intra septem dies: Quod cum per triiduum facere non potuissent, ad vxorē eius accesserunt, ab illa petiuerunt, vt quibus posset blanditijs à viro conaretur expiscari, quid sibi vellet hoc problema. Quod cum illa fecisset, suisque ciuibus, à quibus rogata fuit, indicasset, statim illi venientes problema soluerunt. Samson verò cum quid actum fuerat olfecisset, Si nō arassetis, inquit, in vitula mea, non inuenissetis propositionem meam. Quibus verbis hoc significare volebat, quod nisi didicissent

Samsonis problema.
Iudic. 14

ex ipsius vxore, nūquam problema sol
uissent. Cū igitur eadem hæc verba
in prima statim facie libelli sui protu-
lerit, Symmystes hic vester, eos oppu-
gnans, quorum à vobis quoque doctri-
na damnata est, quid aliud voluisse di-
cere credendus est, quàm, Nisi docti à
nostris, nisi Luthero, Zvvinglio, Calui-
no, præceptorib. vñ fuissetis, nunquam
inuenissetis propositionem hanc, Non
esse deum trinum & vnum: non esse fe-
rèdum, nec Trinitatis, nec essentię, nec
personæ nomen, quandoquidē in scri-
pturis nusq̃ reperitur. Verū à nobis
didicistis Patres, vetustatē, Concilia cō-
temnere, consensum totius Ecclesię ne
pili quidē facere, plus priuato vestro, q̃
orbis totius Christiani iudicio tribue-
re, nec quidq̃ quod nō expresse cōtine-
tur in scripturis recipere. Atqui hæc est
vitula nostra, qua nūc vos aratis, qua si
non arassetis, in hanc extremā impieta-
tē prolabi nunq̃ potuissetis. Ac ne no-
strum hoc esse commentū existimetis,
Melanthon etiam vester eadē hæc ver-

ba nō diffimili sensu produxit. Sic enim scripsit in suo postremo Chronico: Et si fides nititur verbo Dei, & norma iudicij esse debent scripta Prophetica ac Apostolica, & Symbola, tamen vocē purioris Ecclesiæ docētis, & commune facientis, audire pium est, iuxta dictū, Ni si arassetis in vitula mea, non inuenissetis. Præclarè Melanchthon dictum hoc vsurpauit, vt demonstraret, ita demum scripta Prophetica & Apostolica intelligi rectè posse, si quis aret Ecclesiæ vitula, hoc est, si vocem illius docentis audiat, si quē illa scripturæ sensum affert, eum sequatur.

Cæterum vester hic Symmystes dicit, quòd non Ecclesiæ, sed vestra vitula arauerint ij, quos oppugnatis. Videntis igitur, quæ sit illius de vobis sententia. Sed neq; vos inficias ire videmini, ita rem habere, cū cui maximè fundamento nitantur isti, contra quos sententiam fertis, ijs verbis explicatis. Fundamentum doctrinæ ipsorū, cui reliqua nituntur, est, Vniuersam doctrinā in Papa-

tu

Prophe-
tarum
& Apo-
stolica
scripta
quando
optimè
intelli-
guntur.
Trinita-
rij erro-
rem hau-
serunt à
Luthero
& Tiguri-
nis.

Funda-
mentum
doctrinæ
Trinita-
riorum.

tu corruptam fuisse: & tantum integrā In iudi-
 baptismi formulam sub fœcibus relictā: cio Tigu-
 Neq; enim Antichristū quicquā inte rinorum
 grum reliquisse. Itaq; non credendum de Trini-
 summū dogma salutis nō etiā fuisse cor tarijs
 ruptum. Se igitur his cōsideratis, quæsi-
 uisse aliā & verā doctrinā de ijs dogma-
 tibus in sacris literis & vetustis Patribus,
 propinquis Apostolorum ætati, eamq;
 sibi patefactam esse. Olim cū floreret
 Papatus, grauitè Sathan Ecclesiam af-
 flixit, dum omnia Pontificum figmēta,
 pro oraculis diuinis illi obtrusit. Hac
 fraude detecta, contrariam viā insistit,
 & suadet in vniuersum omnia explodē-
 da esse, quæ in Papatu recepta fuerunt:
 Sed si ita faciendum fuerit, reijciendæ
 erunt sacræ literæ, reijciēdum Symbo-
 lum Apostolicum & Nicenū, hæc enim
 in suis Ecclesijs legunt & canunt Papi-
 stæ, Vestra sunt hæc verba, Tigurini, qui-
 bus dum aduersariorum latus petitis,
 vestrum ipsi confoditis: Fundamētum
 ipsorum doctrinæ, cui reliqua nitun-
 tur, hoc esse dicitis, Vniuersam doctrinam

Martin^{us}
Luther^{us}
quo fun-
damēto
vſus.

Zvvin-
glij hære-
ſis pridē
dānata.

nam in Papatu corruptam fuiſſe. Cē-
dō, quis primus fundamentum hoc ie-
cit? Si primos vos fuiſſe dicam, à verita-
te fortassis aberrauero: ſed prioreſta-
men vos fuiſſe certum eſt, his, quorum
hac veſtra cenſura dogma condemna-
tis. Etenim qui maximè niteretur huic
fundamento, primus fuit hoc infoelici
ſæculo noſtro, Martinus Lutherus. Pro-
ximum ab eo locum vos obtinetis, qui
cū initio Lutheri ſectatores fuiſſetis,
ſicut paulò antè ſenſum, & conſen-
ſum Eccleſiæ Catholicæ, ſic & Luthe-
rum poſteà longum valere iuſſiſtis, ac
pridem ab Eccleſia damnatam Zvvin-
glij doctrinā eſtis amplexi, qua docet,
Faluſum eſſe quod ait veritas, Cū pa-
nem accepisset & benedixisset ac fre-
giſſet, dediſſetque diſcipulis ſuis, di-
cens: Accipite & comedite, Hoc eſt
corpus meum, cū non ſit ibi corpus
iuxta ſententiam veſtram, verū figura
corporis. Fuerunt quoq; alij non pau-
ci, qui & ipſi nitebantur huic funda-
mento, quos lōgum eſſet omnes enu-
meran-

merando recensere. Quibus cum verò Trinita-
riorū hē-
relis in
Polonia
recens.
nunc vobis est dimicatio, nouissimum
inter alios propè locum tenere viden-
tur. Nam hērelis hęc nuper admodum,
in Polonia præsertim, nata est. Quòd
igitur istorum quos oppugnatis, idē &
vestrum & aliorum hæreticorū omni-
um doctrinæ fundamentum fuit, est &
erit semper, cum vix vlli fuerint vnquā
hæretici, qui non ei maximè niterētur.

Testatus est hoc etiam sanctissimus ille Omniū
hæresum
funda-
mentum
Cyprian,
lib. 1. Epi
stol. 8.
martyr Cyprianus ante mille trecētos
annos, cum ad Cornelium scribens ait:
Neq; enim aliūde hæreses abortę sunt,
aut nata sunt schismata, q̃ inde quòd Sa-
cerdoti Dei non obtēperatur, nec vnus
in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad
tempus iudex vice Christi cogitatur:
cui si secundum magisteria diuina ob-
temperaret fraternitas vniuersa, nemo
aduersus Sacerdotum collegium quic-
quam moueret, nemo post diuinum
iudicium, post populi suffragium, post-
que Episcoporum consensum iudicē se
nō iam Episcopi sed Dei faceret, nemo
dissis

diffidio vnitatis Christi Ecclesiā scinderet: nemo sibi placens, ac tumens, seorsum foris nouā hæresim cōderet. Videtis quēadmodum sanctus Episcopus & martyr ille fundamētum esse docet hæreseon & schismatum omnium, nō obtemperare Pontifici, nō cogitare quōd vnus ipse sit in Ecclesia ad tēpus Sacerdos, & ad tēpus iudex vice Christi: sed illius doctrinæ iudicem se facere, nihil vt aliud sit propemodum hæreticum esse, quā dicere, Doctrinam in Papatu corruptam esse.

Hereticū
esse quid
sit.

Papatus
est legiti-
mus Ec-
clesiæ
Cathol.
magistra-
tus.

August.
Epistola
funda-
menti.
cap. 4.
Irenæus
li. 4. c. 63.

Quid enim aliud per Papatū intelligi rectē potest, quā Ecclesia Catholica? Fremāt licet omnes inferorū portæ, verissimum tamen illud est, quōd si cut vbi Rex non est, ibi regnum dici nequit: Sic vbi Papa nō est, ibi nec esse nec dici potest Ecclesia Catholica. Nam vbi vnum esse debet ouile, ibi pastor quoq; sit vnus oportet, nec est alia certior Ecclesiæ nota, q̄ legitima Pontificum successio. Hęc est q̄ Augustinū in Ecclesiæ gremio tenuit, hanc Irenæus, Cyprianus,

nus, Hieronymus, Tertullianus, Orige-
 nes, Optatus, deniq; Catholici semper
 omnes agnouerunt. Sicut fides nō po-
 test esse nisi vna, præter quam quicquid
 est, sicut verè scriptum ab Hilario legi-
 mus, perfidia est, non fides: sic & Eccle-
 sia nisi vna sit, Sathanę Synagoga quàm
 Ecclesia Dei rectiùs esse dicitur. Satha-
 nas em̃ est qui spargit, Christus est qui
 congregat. Sathanas est qui diuidit in-
 ter fratres, Christus qui non diuisionis,
 verùm pacis & dilectiōis Deus est: pro-
 ptereà mori voluit, vt eos qui fuerant
 per Sathanam dispersi, preciofo sangui-
 ne suo congregaret. Quamobrem si nō
 fuerit vna, nō erit Ecclesia Christi. Vna
 est columba mea, dicit spōsus, perfecta
 mea, vna est matri suæ. Vnum corpus,
 vnus spiritus, dicit Paulus. Vna fuit do-
 mus in qua comedebatur agnus, extra
 quam eum comedere fas non erat. Hęc
 vna domus figura fuit vnius Ecclesię
 Catholicę. Ceterùm quĩ fieri potest, vt
 vna sit Ecclesia, si non habuerit caput
 vnum, pastorem vnum, Papā siue Pon-
 tificem

Cyp. Epi-
 sto. 9. li. 4.
 Hieron.
 ad Dama-
 sum. Ter-
 tullianus
 de p̄scri-
 ptiōibus
 hæreti-
 corum.
 Optatus
 lib. 2. cō-
 tra Do-
 natistas
 Hilar. de
 Tri. li. 8.
 Osee 13.
 Christus
 cur mor-
 tuus?
 Ioan. 11.
 Can. 6.
 Ephes. 4.
 Exo. 12.
 Ecclesia
 nō potest
 esse vna
 nisi ha-
 buerit p̄-
 storem
 vnum.

Ezec. 34. tificem vnū. Suscitabo super eos pasto-
rem vnum, ait Dominus. Et iterum, Pa-
stor erit vnus omnium, Et in Euāgelio
Ezec. 39. Christus: Erit vnus pastor, & vnū ouile.

Ioan. 10. Pulchrè coniunxit vtrumq;. Non enim
esse poterit vnū ouile, nisi pastor quo-

que sit vnus. At pastorem hunc vnum
Christo nihil de- Christum esse dicitis? Quid autem? an
trahitur & nos alium, quàm Christum pastore
si Papa & agnoscimus & confitemur? Nos verò
vnus pa- clara voce pronunciamus, q̃ Christus
stor dici- est; qui pascit nos verbo suo, Christus
tur, ostē- est, qui pascit nos Sacramētis suis, Chri
ditur à si- stus est, qui pascit nos precioso corpo-
mili. re & sanguine suo: Qui nisi pasceret
nos ipse, frustra pascerent quotquot
sunt alij mortales, qui pascendi mune-
re funguntur. Plus etiam aliquid à no-
bis audietis ô Tigurini. Non solùm pa-
storem & Episcopum animarum no-
strarum, verùm & Regem & dominum /
nostrum, qui potestatem habet in for-
tunas nostras omnes, & in ipsa corpora
nostra, Christum esse profiteamur. Sed
num ideo Sigismundum etiam Augu-
stum

ſtum Regem & Dominū noſtrum pro-
 fiteri, num ideo ſubiectas illi eſſe fortu-
 nas noſtras & corpora dubitabimus, ne
 quid fortè CHRISTI gloriæ detraha-
 mus? De quo rectè cantat Eccleſia, Tu
 ſolus Dominus. Ego verò, Tigurini,
 non dubitanter id affirmo, profiteor
 etiam coram vobis, & præ me fero,
 quāuis nihil ſit eo verius, quod de Chri-
 ſto cantat Eccleſia, Tu ſolus Dominus,
 Regem tamen & Dominum meum eſ-
 ſe Sigismundum Auguſtum, illi fortu-
 nas meas, illi corpus quoq; meum ſub-
 iectum eſſe, quem inſuper etiam Re-
 gni totius caput agnoſco: Nec me pro-
 ptereà ſummi Regis illius Regū, & Do-
 mini dominantium, dignitati vel mini-
 mū detrudere puto, cū illi me parere
 perſuaſum habeam, quando Regi meo
 Sigismundo pareo. Quādoquidem per
 illum Reges regnant, & Potētes decer-
 nunt iuſtitiam. Illius præceptum eſt, vt
 omnis anima poteſtatibus ſublimiori-
 bus ſubdita ſit, & vt ſubiecti ſimus Regi
 quaſi præcellenti, & eū honorificemus.

Prou. 15.
 Rom. 13.
 1. Pet. 2.

Quin

Quin caput regni sit Christus, quin regat illud & gubernet, nemo sanus dubitat: sed cum oculis carnis nostræ, quandoquidem in cælo degit, aspici nō possit, munus hoc per eum, quē præsentem intueri licet, Regem exequitur.

Papæ verū & propriū officium describitur

Quod autē de Rege, totidem id verbis de Pastore quoq; & Episcopo animarum nostrarū, incunctanter affirmo, quod & meum & Ecclesiæ totius pastorem Pōtificem & supremum sub Christo capite, caput agnosco, profiteor, & prę me fero Piū Quartū Papam, illiq; me subiectionem, reuerentiā, & obedientiam omnem debere. Qua re tātum abest, ut imminuere me quicq; de Christi veri summiq; Pontificis ac pastoris: & Ecclesiæ totius capitis gloria persuasum habeam, ut magis etiam illam augere me per hūc modum & amplificare credam. Ipse enim est, qui sub Petri persona suas oves illi pascendas omnes commendauit, qui cum visibili præsentia non esset habitaturus inter nos, ipsius in pascendo grege suo ministeriū & vica-

Ioan. 21.

& vicariam operam adhibendam putauit, non ad eum ius honoremq; suum transferendo, sed vt suum tantum per eum opus agat ipse, qualiter ad opus quoq; faciendum artifex vtitur instrumento. Quare manet ipse caput Ecclesiæ, summus illius Pontifex & Pastor nihilominus, regit, regnat, & imperium exercet ipse nihilominus in Ecclesia, verū opus hoc suum per Pōtificem Pium Quartum agit ministrum suum: non quod non possit illud per seipsum, siue alio quouis adminiculo aut organo præstare: sed hoc modo visum est illi, suam erga nos dignationem declarare cū ex hominibus sumit, qui pro se in mundo legatione fungantur, qui sint arcanae suæ voluntatis interpretes, qui denique personam suam representent. Nec alius illi visus est firmior vnitatis retinendæ nodus, quo suam adstringeret Ecclesiam, quàm si vnum aliquem illi præfecisset, cuius in ea gubernanda visibili ministerio vteretur. Cui quidquid subiectionis honoris & obedientiae

Honor
Pontifi-
ci exhibi-
tus in De-
um redū-
dat.
1. Reg. 8.

tiæ defertur, non Pio Quarto, sed ipsi Christo defertur: contrà verò, quisquis illum reijcit, non Pium Quartum, sed Christū reijcit, sicut ad Samuelē dixisse Dominum legimus, Non te reiecerūt, sed me, ne regnem super eos. Quamobrem si vobis non modò Papistā, verūm & Registam appellare me visum fuerit, non modò nō molestè tulero, verum etiam ingenti me honore affectū interpretabor: cū ad existimationē cuiusque cumprimis amplū id sit & illustre, quam à Deo cōstitutæ potestati debet fidē & subiectionē eam perpetuò præstare. Contrà nihil potest esse magis ignominiosum & infame, quàm ab ea fide & subiectione discedere: quod à vestris, Tigurini, factū esse scimus, & ante annos aliquot in Germania iā inde statim ab initio nascētis huius vestri Quinti Evangelij, & proximis superioribus annis in Gallia. Quibus temporibus quotquot ignominiosum sibi fore putabāt, dici & esse Papistas, iidem illi, neq; Cæsaristæ, neq; Registæ dici & esse voluerunt,

runt, sed sicut paulò antè Pontificis, sic
suorum quoq; Principum iugum non
ita multò pòst excutere sunt conati, cõ
tra quos arma parricidialia tulerunt.

Ex quo satis liquere cuiq; potest, q
neq; Catholicus, qui non est Papista:
neq; fidelis Regis sui subditus cēseri po
test, q nō est Regista. Quod mihi quidē
non esset difficile multorū priscorū pa
trū testimonijs cōprobare. Sed cū hoc
alibi copiosè factū sit, nūc vno vel alte-
rocōtentus ero. Nouatū q̄ res alia fecit
hæreticū, q̄ quòd corruptā esse dicebat
doctrinā in Papatu receptam, quòd la-
pis non esset venia denegāda. Quam cō-
tiā ob causam à legitimo Pōtifice Cor-
nelio se per summū sacrilegiū separauē-
rat: cathedrā contra cathedrā cōstitue-
rat: altare cōtra altare erexerat: quo nō
mine grauitè eum insectatur Cyprianus:
& cū vnā esse doceat Ecclesiā, q̄
vna intus & foris esse nō potest, ibi tan-
dem Ecclesiā esse definit, vbi Papa Cor-
nelius agnoscitur, qui Fabiano legiti-
ma ordinatione successit. Antonianū

Catholici
cus non
est, qui
non est
Papista
sed Sata-
nista;

Noui hē-
reses vn-
de.

Cyprianus
li. 4.
Epist. 2.

quoq; fratrē laudat, quod cum Cornelio, hoc est (sic enim ipse loquitur Cyprianus) cum Catholica Ecclesia communicaret. Sic ille communicare cum Papa Cornelio, hoc est, esse Papistam interpretatur communicare cum Ecclesia Catholica, ut non alium nisi Papistā Catholicum intelligi velit. Nec secus Hieronymus, qui Damasus scribēs: Beatitudini, inquit, tuę, id est Cathedrę Petri communione cōsotior, super illam petram ædificatam Ecclesiam esse scio, quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus est. Profanum Hieronymus pronūciat, & ab Ecclesia Dei alienum, qui cum Papa nō communicat. Ac paulò pōst ad eundem scribēs, Nō noui, inquit, Vitalē, Meletium respuo, Paulinū ignoro, quicumq; tecum non colligit, spargit: qui Christi nō est, Antichristi est. Sic ille vir sanctissimus iuxtā ac doctissimus, quicumq; cum successore piscatoris Papa non colligerēt, eos non ad Christum, sed ad Antichristum pertinere dicit: Sathanistas liberē pro-

Hieronymus ad
Damasum.

pronunciat, quicumque non sunt Papi-
 stæ. Quod apertius etiam scribit, in ea ^{Idem.}
 quæ proximè sequitur Epistola: In tres
 inquit, partes scissa Ecclesia ad se rape-
 re me festinat. Ego interim clamito, Si
 quis Cathedrę Petri iungitur meus est. ^{Hæretici etiam hæ-}
 Meletius, Vitalis atq; Paulinus tibi hæ- ^{rere se}
 rere se dicunt, possem credere si hoc v- ^{Papæ si-}
 nus assereret. Nunc aut duo mentiun- ^{mulabāt}
 tur aut omnes. Videtis Tigurini, quē-
 admodum olim etiam hæretici quomi-
 nus hæretici iudicarentur, sed vt Catho-
 lici censerentur, hætere se Papæ simula-
 bant. Quod persuasum haberent, non
 esse Catholicum, qui nō esset Papista.
 Itaque de Paulino deq; Apollinari scri-
 bit in Historia sua Theodoretus, quod
 asserebat vterque, se cum Damaso Pa-
 pa sentire, quò faciliùs morbum suum
 tegere posset. Sic & Eutiches Leonis
 Papæ sententiam secuturum se per om-
 nia spondebat. Idem fecit Antemius,
 sententia Synodi secundæ Constanti-
 nopolitanæ damnatus. Possem hic aliū
 Hieronymi locum producere, vbi Des-

Synodis
actiōe 4.

metriadē hortatur, vt S. Innocētij, qui
Apostolicæ Cathedrę successor est, fidē
teneat, nec peregrinam doctrinam reci-
piat. Et aliū, vbi sic loquitur: Si Roma-
nam fidem amplectitur, ergo Catholici
sumus. Et aliū Ambrosij: Percon-
tatus est, inquit, ab Episcopo, vtrum nā
cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum
Romana Ecclesia conueniret. Possem
& acclamatōes in Synodis factas pro-
ducere: Omnes ita credimus: Papa Leo
sic credit. Possem & Imperatorum edi-
cta proferre, vt cuncti subditi eam reli-
gionem retinerent, quam vertex Apo-
stolorum Petrus initio tradidisset, ac
tum Damasus Episcopus Romanus cu-
stodiret. Sed ne longior sim, vnum tan-
tū adferam Iustiniani locum: Licet,
inquit, nobis dicere ac pronunciare, om-
nes eos qui habere Papam pro capite
noluerint, nō esse Dei Sacerdotes nec
fideles seruos. Ex his discite Tigurini,
quo loco sitis habendi, qui Papam, &
receptam in Papatu doctrinam, adeo
respuitis, vt vel maximi probri loco Ca-
tholi-

tholicis obijciatis, quòd sint Papistæ. Certè non alio censi loco potestis, quàm quo sunt ij, quorum hac vestra censura de Trinitate dogma damnatis. Scio quæ soletis obijcere. facitis enim quod hæreticis omnibus esse commune scribit Augustinus, vt cum non habeant quod in causa suæ diuisionis defendât, non nisi hominum crimina colligere affectent, & ea ipsa plura falsissimè iactent, plenisq; conuictiorû & contumeliarû velis in Pontifices inuehantur, quo sic & eos, & eorum doctrinam in odium, & contemptum apud omnes adducant. Verùm alius erit hac de re differendi locus.

Hæreticorum propriū ex Augustini Epi (tol. 137.)

Fortassis autem & hoc dicetis: Longè dissimilem esse rationem vestram, quàm Trinitarij ex Sacramētarijs proferunt, sit eorum, cum quibus dimicationem hanc suscepistis. Nam vos nunquam id asseruisse, quod ab istis asseritur, vniuersam doctrinam in Papatu corruptam esse. Atqui nec istos hoc asserere probatis, quandoquidem hanc eos exceptionem addere scribitis, quod

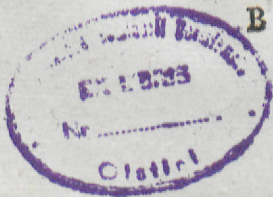
relictam tamen esse confiteantur integram baptismi formulam. Vtinam autem plus aliquid vos relictum esse diceretis. Sed cum Calvinus (qui vester videri vult, etiam si pluribus in rebus à vobis dissentit, nec de ipso Eucharistię Sacramento satis cum vestra doctrina convenit) ita de Papismo loquitur: Proverbi ministerio perversa & mendacijs conflata illic regnat institutio. In locum cœnæ Domini foedissimum sacrilegium subijt: Cultus Dei varia & non ferenda superstitionum congerie deformatus: Doctrina citra quam Christianus non constat tota sepulta & explosa: publici conventus idolatrię, & impietatis scholę. Cedo Tigurini, cum talem nobis Papismum Calvinus describit, an is minus apertè dicit, Vniuersam doctrinam in Papatu corruptam fuisse, quàm isti de quorū impuro dogmate iudicium fertis, qui relictam tamen esse fatentur integram baptismi formulam. Vester autem hic doctrinam, citra quam Christianismus non constat, sepultam & explosam

Doctrina, citra quam Christianismus non constat, in Papatu sepulta & explosa esse, impietate asserit Calvinus in Institutione. cap. 8.

sam esse totam scribit. Itaq; nec baptis-
mi formulam nobis integrā relinquit,
citra quam certum est Christianismum
non constare. Iam ne vestris ipsi cerni-
tis oculis, fundamentum hoc, quod iu-
re merito oppugnatis in his, quorū cen-
sores agitis, nolo dicere primos, sed
priores tamen vos posuisse? Vestrum
enim est, & à vobis ad illos profectum.
Quo magis miror, vos in alijs reprehen-
dere, quod ipsi laudi vobis & glorię du-
citis, scilicet quod vobis licet, alijs lices-
re non vultis. Vos nobis hos Tigurini
peperistis, quorū iam blasphemias diu-
tius ferre non potestis. Ex vtero vestro
prodierunt, vestri sunt discipuli, vos eo-
rū estis præceptores & magistri. Quid
mirum, si mali corui, mala nobis oua pe-
perere. Sed hic respondebitis. Nunquā
vos receptam in Papatu de adoranda
Trinitate doctrinā oppugnasse. Quan-
uis in secūda ad Polonos Epistola Cal-
uinus vester disertis verbis scripserit,
hanc precādi formulam, qua vtitur Ec-
clesia, Sancta Trinitas vnus Deus, sibi

Caluinus
Trinita-
rius.

B 5 non

non placere, quod barbariem sapiat: & obijcitur hoc illi ab aduersarijs vestris, deque eo gloriantur quasi cum illis faciat. Damus tamen hoc vobis non inuiti: Sed cum tam audacter & impudenter asseueraretis, totam doctrinam, citra quam Christianismus non constat, in Papatu siue Papismo sepultam & explosam esse, cur non vobis crederent ij, qui iam in vestrum Euangelium, quod cum Christi pugnat Euāgelio trāslati, signēta vestra pro diuinis haberēt oraculis, cur non in eam quoq; opinionē venirent, veram de adoranda Trinitate doctrinam simul sepultam & explosam esse? Quos enim ita depinxeratis, quis huic vestræ picturæ fidem aliquā haberet, quomodo posset animum inducere vt crederet, summum dogma salutis nostræ, non etiam apud eos tales fuisse corruptum? Quamobrem & exemplo & cohortatione vestra fecerūt isti, vt progredērētur longiūs, & in profundum hoc extremæ barathrum impietatis ruerent.

Vide-

Videbant vos lōgius esse progressos, quā dux & antesignanus vester, & omnium eorum, qui segregauerunt se ipsos hoc nostro seculo Martino Luthe-
 rus. Nam ne fraudem eum egregia lau-
 de sua primus ille fuit, qui minimè ferē
 do fastu quodā ex magna parte doctri-
 nā Papatus, hoc est, Ecclesiæ Catholicę
 condēnauit, nō sine magno suę factio-
 nis hominū applausu. Quāuis autē fue-
 rit is proiecta quadā audacia, nunq̃ ta-
 men eò progredi fuit ausus impietatis,
 vt negaret realē Christi corporis & san-
 guinis in Eucharistię Sacramēto presen-
 tiā. Cōtentus tantū erat docere, q̃ ma-
 neret ibi nihilominus panis: & in pane,
 sub pane, cum pane, esset ibi verū & sub-
 stātiāle Christi corpus. Nihil autē est eo
 verius, quod quidā dixit, ex huius seculi
 sapiētibus, Dato vno absurdo, sequūtur
 plura. Simul vt hęc verba protulit nostri
 tēporis hēreticorū patriarcha, mox à ve-
 stris arrepta sunt, & statim vlteri⁹ pces-
 sistis, & qua nulla potest esse maior auda-
 cia atq; impudētia. Veritatē de veritate
 sui

An Lu-
 therus
 fuerit Sa-
 cramen-
 tarius.

Luthe-
 rus Papa-
 tum con-
 dēnauit
 primus,
 sed non
 Christū.

Sacramē-
 tarij mē-
 daci ar-
 guunt
 Christū.

Caluin⁹
contra
Ioachi-
mum
Vvest-
phalum.

Boquin⁹

Euange-
lici mini-
stros su-
os subin-
de mu-
tant.

fui corporis & sanguinis sub speciebus pa-
nis & vini dicēte, Hoc est corpus meū,
hic est sanguis meus, arguere mendacij
non dubitastis. Calvinus quidem glo-
riatur in quodā scripto suo, quod classis
cum cecinerit Lutherus ad hæresim Sa-
cramentarium excitandam, cum quæ
doctrina in Papatu, hoc est, in Ecclesia
Catholica summo totius orbis Christia-
ni consensu recepta est, naturā siue sub-
stantiam panis in carnem, vini verò in
sanguinem cōverti, negaret. Boquinus
verò vester Heidelbergēsis, si modò ve-
ster adhuc est, nam sicut doctrinam, sic
& Magistros vestros mutare quotannis
fere consueuistis, quod etiā à vicinis ve-
stris Argentoratensibus factū iam est pro-
certo renunciatur. Hic itaq; Boquinus,
nisi statuatur prius ἡ μεταβολὴ καὶ μεταποίη-
σις τοῦ ἁγίου conuersio & transubstantia-
tio panis, nulla ratioē dici posse, pluribus
verbis cōtendit, quod in coena verè &
substantialiter sumatur verum Christi
corpus, quod pro nobis in mortem tra-
ctum est, nō solum quo ad virtutem, effi-
caci-

caciam, potentiam, vigorem, vim, gratiam, spiritum siue meritum, sed etiam quo ad essentiam carnis, nec solum fide, verū etiam ore corporis. Quamobrem simul vt conuersionem hanc negare coepit Lutherus, ac in alijs plerisque doctrinam & ritus Papatus, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ damnare, gloriatur Calvinus, eum rudimenta sectæ suæ potuisse, viamq; sibi commonstrasse. Sed interim eum esse præpostero quodam ingenio scribit, qui rectā ingressus viam simul ac demonstrator iter suū reflexit, vltro progredi recusat. Progressi sunt igitur vltra primum Patriarcham, Tigurini, vester Zvinglius, deinde Calvinus & alij: coeperunt fieri (sic enim loquitur Calvinus) politiores & instructiones, & esse Christum in Eucharistia presentem negauerūt. Longius etiam progresserunt Balthasar Pacimontanus, & qui secuti sunt eum Anabaptistæ cum Suenckfeldio, donec ventū est ad Campanum & Seruetum, à Caluino flammis Geneuæ traditum, & ad horū non

Calu-
nus vbi
suprà.

Pacimō-
tanus.

Suenck-
feldius.
Cāpan^o.

Seruetus
flammis
à Calui-
no exu-
sus.

dis-

dissimiles ter infelices istos in Patria
 mea Sanctissimæ Trinitatis blasphemias-
 tores. Verisimile est quòd nihil minùs
 initio cogitauerit Martinus Lutherus,
 q̃ vt huic vestro, Tigurini, Sathanismo
 fenestrâ patefaceret, qui Christo dicen-
 ti, Hoc est corpus meū, aduersari nō du-
 bitatis. Satis enim cōstat, sic cū heresim
 hanc vestrâ fuisse detestatū, vt ea vel co-
 gitari quicquā impurius posse negarit.
 Quā tamen, ad ipsum authorē, pleriq;
 vestrum referre conātur. Ac fateri qui-
 dem necesse est, quod is, quamuis nihil
 haberet quod repræhenderet, in doctri-
 na de cōuersione siue trāssubstātiatio-
 ne, solo tamen odio Papatus eam reie-
 cit, vtcūq; permetteret nihilominus qui
 vellet vtramq; opinionem tenere. Sed
 cū vestrâ hanc heresim exortam vide-
 ret, vide quāto illius exarserit odio. Sic
 enim loquitur contra Patriarcham ve-
 strum scribens: Litem mihi non pariet,
 siue maneat ibi vinum, siue non, mihi sa-
 tis est adesse sanguinem Christi, de vi-
 no fiat sicut vult Deus. Et antequam
 vellem

Luth. Sa-
 eram éta-
 riorū hæ-
 resim de-
 testaba-
 tur.

Luthe-
 rus cōtra
 Carolsta-
 dium.

vellem cū Suermēris (hoc vobis nomē ^{Tigurinā}
 Tigurini tribuit) merum habere vinū, ^{Suermēri}
 mallem potius cum Papa merū sangui-
 nem tenere. Quamlibet is implacabili
 Papatum, hoc est, Ecclesiam Catholicā
 odio prosequeretur, & eius doctrinam
 euersam cupiebat, vsq; eo tamen ei vi-
 sum est abominabile vestrū de Eucharis-
 tia cōmentum, vt in Papatus doctrina,
 de conuersione panis in carnē Christi
 maluerit acquiescere, quā videri tam
 foedos errores vestros approbare volu-
 isse, vel eis fenestram aperuisse. Ad eun- ^{Elevationē in des-}
 dem modū nihil magis cupiebat, quā ^{pectum}
 eleuationem Eucharistiæ in Missa tol- ^{Sacramē}
 lere, ne videretur Orthodoxam senten- ^{tiorū}
 tiam in Papatu receptam, quod Missa ^{retinuit}
 sit sacrificiū, amplexus, cū certissimū ^{Luthe-}
 sacrificij signum eleuatio fuerit. Quo- ^{rus ali-}
 niam verò videbat priores vestros ele- ^{quādiū.}
 nationem abrogasse, ne consentire vo- ^{Elevationē}
 biscū existimari posset, per multos an- ^{sacrificij}
 nos ritum Ecclesiæ Catholicæ retinen- ^{signum}
 dum potius esse putauit, quēadmodum ^{certissi-}
 ipse testatur in eo libro, quem contra
 Patri-

Patriarcham vestrum Zvvinglium paulò ante mortem suam edidit. Fuit illius odium erga Papam & Papatum plus quàm Vatinianum, de quo ne moriès quidem quicquam remisit, quod etiam versiculus ille testatur, què in ore semper habuisse fertur:

Lutheri
odium
in Papa-
tum.
Lutheri
ad Argē-
toraten-
ses scri-
ptum, v-
bi sibi Sa-
cramen-
tarios di-
splicere
dicit.

Pestis eram uiuens moriens tua mors ero Papa.

Tantam tamen vestræ doctrinæ, qua Christi corporis in Eucharistia præsentiam negatis, foeditatem & impietate esse iudicauit, vt quò vos prorupistis, eò progredi non auderet. Quin audite quid ad Argentorateneses ea de re scripsit: Hoc diffiteri, inquit, nec possum, nec volo, quod si Carolstadius, aut alius quispiam ante quinquennium mihi persuadere potuisset, in Sacramento præter panem & vinum esse nihil, ille magno beneficio me sibi deuinctū reddidisset. Grauib. enim curis anxius in hac excutienda materia multum desudabam, omnib. neruis extensis, me obtricare & expedire conatus sum, cum probè perspiciebam in hac re cumprimis

mis me valde Papatui incommodare
 posse. Et post pauca: Verum, inquit, e-
 go me captum video, nulla elabēdi via
 relicta. Textus enim Euāgelij nimium
 apertus est & potens, qui facilē conuel-
 li non potest, multo minus verbis aut
 glossis ē capite vertiginoso cōfictis sub-
 uerti. Tam ille doctrinā in Papatu rece-
 ptam de reali præsētia Christi corpo-
 ris in Eucharistia fundatam in scriptu-
 ris esse psuasum habebat, vt secūs ea de
 re docere magis, q̄ quod verbis satis
 explicari posset, horrendū sacrilegium
 esse iudicaret: ac omni genere tormen-
 torum excruciatum se centies mortem
 oppetere paratiorem fore scribit, quā
 vt in Zvvinglij vel in Carolstadij de hoc
 dogmate sententiam pedib. ire vellet.
 Neq; dubitauit Zvvinglianos & Sacra-
 mētarios omnes, qui Christi corpus &
 sanguinem in venerabili Eucharistię Sa-
 cramento negant, ore carnali sumi, hæ-
 reticos & alienos ab Ecclesia Dei pro-
 nunciare: quos etiā vocat Sathanæ mi-
 nistros, mēdaces, imò mendaciū ipsum

Iudiciū
 Lutheri
 de Sacra-
 mētarijs

fucum & simulationem, nec ullos cum ipsis tractatus haberi permittit : atque adeò nec audiri vult & suos, vt haud aliter ab eis, quàm à Sathanæ veneno sibi caueant diligenter hortatur. Philippus verò Melanchthon sceptro Magistratus eos non stylo refutandos censet.

Hoc, Tigurini, de Zvvinglio vestro, deque vobis ministris eius & sectatoribus, illius est iudiciũ, qui Princeps fuit earum seditionum ac tempestatũ, quas ita graues in Ecclesia videmus excitas, & cuius verbum tanquam Dei verbum à plurimis, in Germania præsertim, receptum est & adoratũ. Quamuis huius vestræ sectæ non Zvvinglium sed Carolstadium, primum auctore fuisse refert is, quem sub exitum vitæ suæ palàm ad vestra castra transfugisse Lutherani quiritantur, Philippus Melanthon. De quo talis aliquando fuit eius celsura : Carolstadius, inq̃t, primus excitauit hunc tumultum, homo ferus sine ingenio, sine doctrina, sine sensu cõmuni, quem nullum vnquam humani-

Carol-
stadius
Sacramē-
tariorũ
auctor.
Philipp.
Melāch-
ad Frede-
ricũ My-
conium
de Carol-
stadio iu-
diciũ.

tatis

tatis officium aut intelligere, aut facere animaduertimus, tantum abest ut in eo manifestatio aliqua spiritus sancti animaduersa sit. Hunc nihilominus ducē secutus est ipse Melanchthō, itidem ut Zvinglius antea, Oecolampadius, Caluinus, & eiusdem farinae alij. Quemad-
 modum autem in odium & despectum Papę, omnia se dixisse, scripsisse, fecisse, nō vno loco gloriatur Lutherus, sic de Carolstadio quoque narrat Philippus, quod odio Lutheri non aliqua pietatis opinione controuersia de coena Domini primus mouerit. Accidit igitur Luthero, quod Christus aliquando dixit, Quam mēsurā mensi fueritis, eadē & remetietur vobis. Hic itaq; Carolstadius, Tigurini, nō Zvinglius, primus auctor fuit hęreseos vestrę. Et quod nunc vos facitis de dogmate, quod in patria mea sparsere turbulenti quidam: idē de vestro quoq; fecit olim Luterus. Quāuis enim, q̄ fuit insignis hoīs audacia atq; amētia, Papatui, hoc est, Ecclesię Catholicę multos errores attribuerit, in

Lutheri
 in scribē
 do & dicēdo
 proposi-
 tum.
 Contro-
 uersia de
 Coena
 Domini
 qua intē
 tione à
 Carol-
 stadio
 mota.
 Marc. 4.
 Lutheri
 cōsensus
 cum Pa-
 patu, &
 cum Sa-
 cramen-
 tarijs dis-
 fidium.

hoc tamē dogmate de Christi corporis in Eucharistia veritate, negat (vtar autē verbis eius) sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ est sub Papatu quidquam erroris admisisse: Cū ea sentire se, doctrinam illius hac de re libenter amplecti, profitetur. Illius etiam auctoritate, quam sanctam vocare non dubitat, vestrum hunc sacrilegum errorem oppugnat, nec se legisse turpiorē vnquam heresin scribit, quæ statim initio, tot inter se capita, tot sectas habuerit, etiamsi in principali causa, vtpote in persequēdo Christū vnanimis existant. Hæc ille de vobis, qui primus ætate nostra doctrinā suā Dei verbū, & purū Christi vocauit Euāgelium, atq; vt esse tale cēseretur à multis, qn & à vobis ipsis initio, auctoritate sua pfecit. Sed audite quæso quid idem alio loco scribat, quod ad causam de qua agitur propiūs pertinere videtur: Audio, inquit, & video rebaptizationem à quibusdā vsurpari ex eo fundamento, vt in despectum Papæ faciāt, tanquā hi qui nihil ab Antichristo habere

Luther⁹
ad duos
pleba-
nos de
Anaba-
ptismo.

bere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in despectum Papæ, arbitantes se hoc pacto rectè subuertere posse Papatum. Profectò friuolum est hoc argumentum, supra quod nihil boni ædificaturi sunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret totā quoq; scripturam sacram & prædicandi officium, hoc enim totum nimirum à Papa habemus. Et nouam quoq; scripturam sacram nos facere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia est hoc totum. Nam & Christus in gente Iudaica inuenit Phariseorum & Scribarū abusus, non tamē propterea reiecit quod illi habuerūt & docuerunt. Nos autem fatemur sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christianum, atq; etiam illinc ad nos deuenisse. Quippe fatemur in Papatu veram esse scripturam sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum altaris, veras clauēs ad remissionem peccatorum, verum prædicandi

Lutheri
de Papa-
tu iudi-
cium.

candi officium, verum Catechismum,
 vt sunt Oratio Dominica, articuli fi-
 dei, Decem præcepta. Dico insuper,
 sub Papatu veram Christianitatem,
 imò verum nucleum Christianitatis es-
 se. Videtis Tigurini, quàm bellè cum
 Luthero vobis, vel potiùs vobiscum
 Luthero conueniat. Ex cuius hac Epi-
 stola, verba etiam nonnulla videmini
 mutuati. Quod sibi propositum ille
 fuisse non diffitetur alicubi, nimirum
 in odium & despectum Papæ, siue Pa-
 patus dicere, scribere, facere omnia,
 atque ideo doctrinam illius esse cor-
 ruptam asserere, vestrum quoque fuit
 idem propositum, idem fundamen-
 tum. Scitum autem est illud, Qui o-
 dit fratrem suum, in tenebris est, & in
 tenebris ambulat, quia tenebræ excæ-
 cauerunt eum. Quantò magis qui o-
 dit patrem suum, cui diuina lege subie-
 ctionem, reuerentiam, & obedientiã,
 debet omnē? Iis igitur excæcati tene-
 bris, & vos & Anabaptistæ, & princeps om-

1. Ioan. 2

omnium Lutherus cum suis, & quæcūque postea fex est hæreticorum consecuta, persuadere populo cœpistis, in Papatu modò non vniuersam doctrinam esse corruptam. Et hoc erat fundamentum, quo maximè nitebamini: hoc erat rete quo plurimos attraxistis. Nunc quod eidem fundamento nituntur discipuli vestri, crimen vobis minimè ferendum, & inextinguibile quoddam facinus esse videtur.

Sed nimis longè progressos eos esse dicitis. Damus hoc vobis: est enim verius, quàm vellemus. Verùm interea num & vos longiùs progressi non estis, quàm is, quem primum vestræ doctrinæ rudimenta posuisse, viamque vobis commonstrasse gloriamini? Si verum est quod scribitis, eum esse præposito quodam ingenio, qui rectam ingressus viâ, simul ac demonstrator iter re-
flexit, in eodè luto pedè obstinatè figat & vltra p̄gredi recuset: Cedo quod est

Trinitarios plus vltra p̄cessisse temerè arguunt sacramentarij.

Bucerus
Lutheri
imperium
ferre nō
potuit.

Trinita-
riorum
ad Sacra-
mentari-
os Apo-
strophe

infeliciū istorum tam grande peccatum, si quod vos fecistis, Luthero vobis iter demonstrante, idem fecerunt ipsi quoq; cum essent facti politiores & instructiores, & esset eis via à vobis longior demonstrata. Secuti sunt consiliū vestrum, noluerunt in eodem luto pedem obstinatè figere, sed vltèrius aliquanto sunt progressi. Cur ita grauiter & acerbè reprehenditis in illis, quod eos ipsi vos, exemplo vestro facere docuistis? Quod vos laudi vobis & gloriæ ducitis, cur id in istis tanquam capitale crimē damnatis? Itāne vestro præscripto, vestro cuncta geri vultis imperio? Bucerum quoque grauius aliquando Lutherus reprehenderat, quod longius processisset. Cuius, cum ille non paulò doctior, imperium ferre non potuisset, neq; cum Dei verbum & Euangelium subinde creparet, doctrinam illius omnem tanquam Dei verbum & Euangelium adorare vellet, in hæc verba prorupit: Si exigit, ne quis vlla in re à se dissentiat, probet se esse Deum.

Quæ-

Quæso vos, an eadem hæc verba, cō-
travos quoq; Tigurini, nō erit fas istis
vsurpare? Num quo iure prohibere po-
teritis, quo minus in hunc modum vos
cōpellare queant? O venerandi præce-
ptores & magistri nostri, licuit vobis,
quàm longè, quàmq; latè patet orbis
Christianus, ab eo toto dissentire, eum
idololatriæ reum facere, eum ignorati
Christi, beneficiorum eius omniū ob-
scuratorum, non accusare tātum, quod
videri tolerabilius poterat, verumetiā
inauditum condemnare: cumq; Luthe-
rum hac in parte ducem secuti fuissetis,
& is aliquam doctrinæ Papatus partē,
nimirum de præsentia Christi corporis
in Eucharistiæ Sacramento, non modò
non reprehenderet, verumetiā retine-
ret mordicus, ac summa vi tueretur, li-
cuit vobis ab illius quoq; sententia di-
screpare, cū tamen omnis illius do-
ctrina, multis in Germania locis, quin
& à vobis initio non alio numero, q̃
quo purum Dei verbū haberetur: cur
& nobis non liceat exemplū hoc vestrū

imitari? paulò progredi longiùs, & ab opinione vestra saltè in vno aliquò dogmate dissentire? An & vos non estis equè homines vt nos? An solis vobis reuelata sunt omnia, nec est quicquà quod vos fugere queat? An à vobis verbū dei processit, aut in vos solos peruenit? Probate vos esse Deos, si vultis vt ne latum quidē vnguē à vestra sententia discedamus vnquàm, & quicquid à vobis dictū aut scriptū fuerit, haud aliter quā purum putum Dei verbū, contra quod mutire fas nō sit, amplectamur. Nōne vos docuistis nos, doctrinā citra quā Christianismus non constat, in Papismo totam explosam & sepultam esse? Nōne fuit & hoc inter alia vestrū, sicut ante vos aliorum hæreticorū ferè omnium axioma? Nihil esse recipiendum præter scripturas? Quòd si nos à vobis docti, reijcimus omnē doctrinam, quæ Christianismū sepelit & explodit, qualē esse Papatus doctrinam ipsi profitemini, & est inter illius capita præcipuū hoc de Trinitate: Si quod vos facere contra Papistas

Hæreticorum
axioma.

stas nunquam intermittitis, quærimus
 & à vobis & ab illis ubi reperiatur in
 scripturis, vel Trinitatis, vel personæ,
 ve essentia nomen, ac nisi fuerit osten-
 sum iuxta normā à vobis propositā, &
 in alijs dogmatibus examinandis, con-
 tra Papistas observari solitā, recepturos
 nos esse negamus, per Deū immortalē
 vos obsecramus, quid alienū à præce-
 ptis & institutis vestris facimus? an hoc
 tanquā atrox facinus in nobis vindi-
 candū esse putatis, quòd nos dociles di-
 scipulos præbemus? quòd in eodem lu-
 to pedem obstinatè non figimus, verū
 à vobis moniti, pergimus & procedi-
 mus ea via quam nobis commōstrastis.
 Certè laudem potiùs à vobis hoc nomi-
 ne promeriti videbamus, quā ut ali-
 qua nos animaduersione propterea di-
 gnos iudicare debeatis. In hunc mo-
 dum si vos isti vestri discipuli compel-
 lauerint, num estis habituri quod con-
 tradicere possitis?

Et certè utitur iisdem Argumētis cō-
 tra vos apud Ochynum vestrum: idem
 Spiri-

Ochini
de Sacra
mētarijs
iudiciū.
Lib. 2. dia
logorū.

Spiritus, quo vos estis afflati, dum pluri
bus verbis in quodam eius Dialogo cō
tendit, Ecclesiæ doctrinam de adorāda
Trinitate non esse nefas in disceptatio-
nem vocare, sic inter alia loquitur. Nō
negabis expediuisse tēpore tuo disqui-
ri, sit nec ne Christi corpus in pane, &
sanguis in vino, quamuis & esse & ado-
rari debere Cōcilia per errorem decre-
uissent. Et quoniam in Trinitate vsu ve-
nire idem possit, expedit negotiū explo-
rare. Verū ipsos iam potius dicentes
audite, sic enim vos quidam ex illis al-
loquitur: Hortor & obtestor vos per
nomen Dei & eius filij Domini nostri
Iesu Christi, dispicite diligētius ea, quę
Dominus vobis nondum aperuit. Nō
dederat oīa Luthero, plura dedit post-
ea Zuinglio, & post eum alijs (fortassis
Anabaptistas intelligit & Suenckfeldiū
& Seruetum, & alios nō dissimiles) dat
& nunc cui vult. De se proculdubio lo-
quitur, sibi quoq; plus aliquid q̃ Luthe-
ro, vel Zuinglio, vel alijs datū esse per-
suasum habet. Ac paucis interiectis: Ca-
ute

uete, inquit, vobis à Gabaonitis, q̄ imponebant populo Dei laceris vestibus, mucido pane, &c. Sub nomine Dei nostri se venire dicebant, & impositū esse ab illis populo Dei, scriptura dicit, q̄ non consuleret os Iehouæ. Non imponent nobis Patres, Vetustas, Concilia. Vetusti enim sunt isti panni, quos vos primi lacerastis in alijs articulis fidei. Vnus sit magister noster Christus: Os Iehouæ consulendum, non hominum. Sunt etiam hic plæriq; Gabaonitæ, qui vobis imponunt, amicos se profitētur, & nihil interea optant, quàm vt populum ad Ægyptum reducant, varijs modis, & Cōfessione Augustana: quod vobis postea Dominus patefaciet.

Auditis hæc Tigurini. Visi fuimus vobis aliquando Gabaonitæ, vetustis & laceris pānis induti, cū nouæ doctrinæ vestræ opposuissemus, Patres, vetustatem, Concilia. Monebatis populum, vt Lutherus delibero & seruo arbitrio sibi cauere ab istis Gabaonitis: docuistis deponendum esse, quicquid armaturæ suppeditant Orthodoxi veteres, Theo-

Theologorum scholæ, Conciliorum & Pontificum autoritas, tot seculorum ac totius populi Christiani consensus: quod nihil sit recipiendum præter scripturas. Itaq; nihil morari quenquã debet: quid tanto cōsensu loquantur vetusti scriptores, quod antiquitas minime debet impedire, quo minus liberè veritas à mēdacio discernatur. Hæc vos docuistis, statim vt nouum istud Euangelium vestrum in lucem proferre cœpistis. Ecce nunc & vos contra blasphemias istos differentes, facti estis illis Ga baonitæ. Ecce nūc illis iterum induisse videmini, simul & ab ipsis indui velle, vetustos pānos quos abieceratis, & alijs vt abijcerent authores fuistis: dum eis Patres, Concilia, Vetustatem opponitis. An autem isti non bellè vobis respondent? Vetusti sunt, aiunt, isti panni, quos vos primi lacerastis in alijs articulis fidei. Sic nos olim docebatis. Vnū nobis esse debere magistrū Christum. Os Iehouæ consulendum esse nō hominum. Nunc ab hac doctrina desciiuistis

Caluin^{us}
in Episto
lā ad He
bræos.
Cal. in
1. Ioan.
cap. 4.

uistis, & ad Gabaonitarum habitum reuersi, sub illo nobis imponere, populum ad Ægyptum reducere vultis.

Sed quid alio quoque loco dicat, A Trinitarijs progressus Sathanismi describitur audite. Nam initium atq; progressum huius Sathanismi, quod nunc, pro scelus nefarium, Euangelium à nonnullis vocatur, describens, his verbis vtitur.

Cùm Lutherum Deus excitasset. Ecclesiam Antichristi per eum ita dirutam esse voluit, vt non à fundamentis inciperet: alioqui tam putrida domus, eum prius oppressisset sua ruina, sed eam à tecto aggressus (vt fit in diruendis veteribus ædificijs) vastare coepit primùm indulgentias Antichristi, quibus negatur Christi satisfactio, & gratuita remissio peccatorum. Lutherus à tecto Ecclesiæ diruere coepit. Postea purgatorium aggressus ignem illū culinarum Papisticarum, frigida verbi dei penitus extinxit. Hinc inuocationem mortuorum, qui pro mediatore vnico, funditus abolito regnabant, pessum dedit, deinde peregrinationes, &c.

Cùm

Cùm venit ad profundiora & fundamēto viciniora, vt ad Missam, Deus bonè quàm furebat Sathan. Extirpauit tamē Missam, diu secum disceptās, & eius appendices retinens. Sed radices ex quibus repullulascere potuit, non euulsit stirpitus, præsentiam eius in pane, carnis eius vbiquitatem, ac manducationē quæ fit ore retinens. Hic iam hæsit Lutherus in doctrina de Sacramentis, nec Antichristum potuit funditus extirpare: eius etiam Cæremonias Iudaicas & gentiles pro legitimis vsurpauit. Surrexit postea Zuinglius, qui tandem Missam, cum suo deo panaceo, & omnibus appendicibus eius radicitus euulsit, ita vt nihil iā Antichristianismi in eare reliquerit, Sacramenta non includere in se Christum docuit, neque etiam Sacramētis gratiam Dei alligauit. In cælum nos ad Christum relegare Sacramenta & deducere, & ad mortē Christi sub Pilato peractam fortissimè asseruit. Vbi verò iam suo ordine ad fundamentum ventum est, quod illis prioribus athletis

Zuinglius pa-
rietes Eccle-
siae
disiecit.

tis penitus repurgare ab Antichristi &
 eius Sophistarum putridis commens
 tis datum non fuit. Quantum Sathan
 furit, & in quæmonstra se non vertit,
 vt suum Deum ignotum, Prophetis,
 Christo, Apostolis, Deum infinitum,
 Deum essentiam, Deum trinum, & alijs
 varijs, & monstrosis nominibus voca-
 tū defendat? qui pro vno solo vero pa-
 tre Domini nostri IESU CHRISTI, &
 pro filio eius vnigenito Deo vero, ex
 illo vero genito, tum vno spiritu san-
 cto regnabat diu: Nobis verò quicunq; Trinita-
rij funda-
mentum
diruunt
 Christi ministri sumus, & membra eius
 corporis, summa ope adnitendum est,
 quò penitus hoc fundamentum ab An-
 tichristi sordibus, & Dijs fictitijs repur-
 gatum, tantum ex lapidibus verbi Dei
 substruatur Ecclesiæ Dei: quo tandem
 contra omnes inferorū portas, in neu-
 tram partem inclinās, stare semper pos-
 sit. Quoadenim aliquid putridum in
 fundamento manserit, metuendum ne
 putrefacto tandem fundamento, ædifi-
 cium totū inclinetur, & postea ruat: sicut
 D factum

factum est in Papatu, & nunc à nouo Sabellio, & illi similibus, totam veritatem patefactam euerfam Sathan curat.

Hactenùs blasphemus iste. Deū excitasse dicit Lutherum: sed legitur in scripturis etiam Deus venter. Hunc si Deum intelligi vult, nã ille rem acu, quod aiunt, tetigit. Nam ab isto Deo, ventre, primam de indulgentijs velitationem excitatam fuisse, manifestum est omnibus. Successit postea Deus huius seculi, qui mentes excæcat infidelium. Nam cùm hæc illi prima velitatio non infelicitè cessisset, multosque post se discipulos abduxisset: elatus hoc rerum successu, sic est à deo huius seculi excæcatus, vt de tremendo quoque Missæ sacrificio delendo cogitationem fusciperet. Fatetur ipse, quod vltro se facturum obtulerit, vt & de indulgentijs taceret, & ordinem ac iurisdictionem Ecclesiasticam, non modò nō oppugnaret, verū etiam pro virili sua tueretur ac defenderet, sed cùm non audiretur ab Episcopis, nec alia conditione reci-

Luthera-
nismi p
gressus.
Phil. 3.

2. Cor. 4.

Luth. in
libello
de Missa
angulari

reciperetur, quàm si recantasset, pro-
 uocatum se fuisse vt progredieretur vl-
 terius. Quid, inquit, inde lucrati sunt?
 Hic iacent indulgentiæ, & literæ simul
 cum sigillis euauerunt: Quid si pro-
 pediem sic eueniet eis circa Ecclesia-
 sticam potestatem, & circa sacrorum
 ordinum cōsecrationem, &c. Ac dein-
 de pergit multa contra Missam scribe-
 re. Qua quidem in re Diabolo se præ-
 ceptore ac magistro vsum, eumque sibi ^{Luther⁹}
 fortiora contra Missam argumenta sup- ^{diabolo}
 peditasse, quàm quæ refelli potuerint ^{pceptore}
 adeò non obscurè fert, vt etiam gloria ^{vsum}
 ri videatur. Palam vt omnib. esse que-
 at, quòd non Deus & pater Domini
 nostri IESV CHRISTI, verùm Deus
 huius seculi mentem eius excæcauerit,
 vt hucusque prolaberetur impietatis:
 & futile sit hoc istius mēdacium, quod
 furebat Sathanas, cū ad Missam abo-
 lendam aggredieretur. Nam adeò
 non furebat, vt etiam tela suppedita-
 ret, quod ipse fatetur Lutherus, qui-
 bus eam expugnare posset: cū à

Trinita-
rij Eccle-
siæ fun-
damentū
diruerūt

nulla re æquè abhorreat, atq; à tremē-
do isto sacrificio, quod Christi passio-
nis & mortis est commemoratio : quā
ille ex omni hominum memoria dele-
tam, & sempiterna obliuione obrutam
cupit. Interea tamen verissimè descri-
buntur ab isto gradus, quibus eò per-
uentum est, vt Ecclesia Dei, quam vos
Papatum vocatis, funditūs apud quos-
dam euerteretur. Nam reuera Luthe-
rus, quemadmodum isti scribunt, te-
ctum diruit, parietes autem, & vicini-
ora fundamento membra vester Tiguri-
ni Zuinglius disiecit. Hi verò quibus
cum vobis nunc est negocium, cū in
eam opinionem venissent, vos tempori
seruiuisse, quod nondū satis vobis opor-
tunum videbatur, ad ea quæ iam eratis
meditati perficienda, quod vos inta-
ctum tamen adhuc reliqueratis, ipsi fun-
damento manus iniecerunt, atque ita
quæ per vos Ecclesiæ Dei vastatio fie-
ri cœpta est, eam isti viri gloriosi ab-
soluerunt: ac ipsis etiam fidei nostræ
fundamentis, radicitūs extirpatis, cum
pului-

pulvisculo, quod aiunt, sustulerunt omnia, ne vestigium quidem vllum doctrinæ de Sanctissima Trinitate relinquere cupientes: Quam nondum etiam vulgo notam, iam inde statim ab orbe condito, Sancti Patriarchæ & Prophetæ coluerunt: & nobis tot millibus annorum obscurius initio, deinde patefacta Euangelij luce clarius atque manifestius, colendam & adorandam quasi per manus tradiderunt.

Verissimè dictum est illud, Erat ser-Sathanâ
pens callidior cunctis animantibus. Ni² imitatus
hilis cupiebat magis, nec alio collima- Luther⁹
bat, magis ab ipso statim exordio, quàm cum suis
ut summum hoc salutis nostræ dogma malefa-
prorsus euerteret, & ex animis mor- nis suc-
talium tolleret: nihil tamen initio mi- cessorib.
nùs præ se tulit, paulatim eò sibi per in euer-
repandum esse putavit: quod, quæ tēda Ec-
est ipsius astutia, facilè prospiciebat, clesia.
fore, prius ut opprimeretur ipse rui- Gene 2.
na, quam aliquod operæpretium fecisset. Quāobrem illius memor quod

Eccl. 12.

scriptum est: Qui modica spernit, paulatim decidit, ab alijs quibusdam, quæ modica videri poterāt, exordium sumpsit: Nimirum ab usu calicis, ab esu carniū diebus prohibitis, & alijs eiusdem generis, de quibus Ecclesiæ doctrinam & institutionem, non aliam ob causam reprehendit, quàm ut illius auctoritatem, in his quæ modica videbantur initio spernere doceret, ut sic modica spernendo paulatim homines deciderent. Itaque calicem usurpandum, carnes diebus ieiuniorum comedendas, vxores voto obstrictis ducendas docuit, non ob aliud, quàm in odium & despectum Papæ & Conciliorum ab eo legitimè congregatorum. Inde progressus est ad ea, quæ recensentur ab istis. Ac maiorem laborum suorū partem in tecto tantum demoliendo cōsumpsit. Porro Zvvinglius ad ipsos parietes accessit, & eos discijcere conatus est, fundamentum non attigit. Ad quod euertendum, aggressi tandem sunt isti gloriosi milites, & sum-
mum

mum salutis nostrę dogma sustulerunt.
 Quod eis, via iā per alios munita, præ-
 stare non adeò difficile fuit. Totis enim
 quadraginta & amplius annis, nihil
 aliud mentibus hominum diligentius
 per suos ministros inculcandum & im-
 primendum Sathan curauit, quàm do-
 ctrinam in Papatu corruptam esse: ni-
 hil Conciliorum decretis, nihil prisco-
 rum patrum placitis tribui debere, so-
 lum illum audiendum esse, de quo la-
 psa de cælo voce dictum est: Hunc au- Matt. 17.
 dite. Præcipuè verò Pontificis autho-
 ritatem omnem nō tam eleuare, quàm
 prosternere conatus est & conculcare:
 qua stante proficere se quicquam posse
 desperabat. In hunc igitur plenis con-
 uiciorum & contumeliarum velis in-
 uectus, exosum cunctis reddere nomē
 eius, & eum in ordinem cogere nite-
 batur, quo sic gubernatore sublato,
 sicut ille scripsit, atrocius atque violen-
 tius circa Ecclesię naufragia grassari Cyp.
 posset. Qui conatus, cū ei quibus-
 dam in locis ex animi sui sententia ces-
 sisset,

fisset, tum verò primùm per Zvinglium, Oecolampadium, Calvinũ, & eorum similes alios progredi cœpit longiùs, donec ad hos infelices vêtum est, qui fundamentum etiam ipsum dirutum cupiunt.

Diffidia
hæretico-
rum in-
ter se.

Quid erat à quo piorum omniũ aures initio magis adhorreret, quàm cum in Missam, & in Ecclesiæ Sacramenta tanta petulantia debacharetur Lutherus? sed hæ tandem in multis locis occalluerunt. Exortus est postea Carolstadius, cum suis discipulis, Zvinglio, Oecolampadio, Caluino, tum vero, nō modo Christiani, verùm & ipsi Lutherani, sacrilegum errorem vestrum sic execrabantur, vt haud aliter vos Tigurini, quàm viperam & basiliscum fugerent, atque modis omnibus à suis congressibus arcere conarentur, cum & aqua & igni vobis interdixissent. Sed vestris quoque blasphemijs postea multorum aures assueuerunt: & est hæresis hæc vestra, tam longè tamque latè propagata, propemodum vt iam extincta
Luthe

Lutheranam videre liceat. Quod de re non vno in loco gloriatur Caluinus. Quin & libellus quidam proximis superioribus annis in lucem prodijt, cuius hæc est inscriptio:

Victoria ueritatis & ruina Papatus Saxonici.

Papatus
Saxon-
icus.

Sic Saxonicum quoq; Papatum iam esse deletū vester ille gloriatur, cum interea Papatus Romanus, ab ipso Christo fundatus & institutus, fixus & stabilis permaneat: vt sit omnis homo mendax, verax autem appareat ille, qui dixit, quod portæ inferi non præualebūt aduersus eum. Et alio loco: Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Ecce autem veniunt nunc isti, qui sicut Lutherus Ecclesiæ Christi, vos autem & Ecclesiæ & Lutheri, sic ipsi vicissim & Ecclesiæ Christi & Lutheri, & vestrū Papatū, sublato fidei nostræ fundamento, subuertere conantur. Noluit Lutherus à Pontifice sibi præscribi, quousq; progrediendum foret in fidei dogmatibus. Vos autem nec à Papa, nec à Luthero legem vobis statui ferre potestis.

Matt. 16.

Luc. 22.

D 5 Ecce

Ecce nunc exemplo vestro surrexerunt isti, qui nec à Papa, nec à Luthero, nec à vobis modum sibi poni, certisq; finibus, intra quos consistendū sit, circumscribi doctrinā suam patiuntur, sed velitis nolitis, memores illius prouerbij, quòd multi discipuli sint præstantiores magistris, ipsum etiam fundamentū petunt, & illud modis omnibus extirpatum cupiunt: vt sic à Luthero fieri coeptā, à vobis aut aliquousq; progressam, Ecclesiæ, quæ domus est Dei viui, vastationem, tandem aliquando perficiant.

Pro vno
Papa
multi
nati
sunt.

Fuit à Christo Papatus vnus institutus, per quem vnitas in Ecclesia retinebatur: ad quē euertendum cum Lutherus vnā vobiscum, & cum alijs multis, eiusdē farine, conspirasset: videte quæso quorsum res ad extremū reciderit. Simul vt Christum, per legitimum Papā, cui peculiariter oues suas omnes pascēdas commendauit, loquentem & præcipientē audire desijstis, & suaue Christi iugum per eum Ecclesiam suā gubernantis excussistis, quàm multi, & ij minùs

nūs tolerabiles Papę quàm Romanus, Luther
 apud vos exorti sunt. Qui primus excu
 tiēdi iugi Pōtificij fuit auctor Martinus
 Luther^{us}, an de eo magni Rabini vestri,
 Ioannes Caluinus & Ioannes à Lasco
 non queruntur, quòd nō sustulerit, sed
 potius ad se pertraxerit (sic enim ipse
 loquitur) Papæ Tyrannidem, quodq;
 pro ligneo Papæ iugo collo excusso fer
 reum ab illo impositum.

Sed libet aniles ea de re querimoni-
 as adscribere cuiusdam Lutheri disci-
 puli : Ioannes is est Spangenbergius, Ioannes
 qui non ita pridem libellum edidit lin Spange
 gua sua Germanica, cuius hæc est inscri bergius.
 ptio: *Barhafftiger bericht von den wol-*
thaten die Gott durch Martinum Luther
säligen fürnēlich Deusschlandt erzeiget
vñ von der schendliche vndanckbarkeit für
solche grosse gabe/ &c. i. Verax narratio be-
 neficiorum per Doctorem Martinum
 Luherū piæ memoriæ, præsertim Ger-
 manix diuinitus præstitorum, & dete-
 stādæ ingratitudeis erga eiusmodi in-
 gentia beneficia & munera, &c. Ac-
 cusat

VVitte-
bergēses
à Luthero
defe-
cerunt.

cusat autem is in eo libello, non Christianos, quos vocat Papistas, verum illos ipsos accusat ingratitude, qui Lutheri verbum tāquam Christi verbum quadraginta his annis adorare cœperant, VVitebergenses potissimum, Lipsenses, & qui sunt sub Duce VVirtembergensi. Hos igitur grauitur accusat, quod acceptorū à Luthero beneficiorum immemores, ausi fuerint in decem aut vndecim doctrinæ capitib. ab eius doctrina dissentire: quodq; ijs eum eloquijs ornauerint: Sie nennen ihn einen Philauticum, das ist/ einen solchen menschen/ der von niemandt dan von jm selbst allein viel gehalten habe / vnd dem nichts gefallen / dann was er selbst geredt vnd gethan. Item einen Philonicum vnd Eristicum, Eine solche hadermehre / der alle zeit woll recht haben. Keinem menschen etwas guts sein lassen / Niemand weichen wolle / Allein sein eigen ehre sūche / vñ niemand neben jm leiden könne. Item einen Doctorem Hyperbolicum, Einen solchen Lehrer/ der auß einer flohe könne ein

Ca-

Camel machen / der von tausenten sage/
vnd kaum fünff meine. Ins feldt hinnein
rede / Gott gebe es sey war oder nicht / Der
zweymal mehr sage / denn es am im selbest
ist. Item sie nennen in Polypragmoniz-
cum, der sich müwilligklich in alle hēdel
mit einmischet / sich mehr außzurichten vn-
terwindet / denn im befolhen / vnd aller sa-
chen anmasset / so in doch nicht angehen.

Item, Ostentatorem ingenij, den nur
mit seinem hohē verstande one not gepran-
get habe / vnnnd sich wöllen sehen lassen.

Item Stoicum, Einen Stohrkopff / der
nur seines sinnes gelebt / vnd andere in ty-
rannischer dienstbarkeyt gehalten habe.

Machen auch einen Somniatorem vnd
traummer auß im / vnd breuwens wurst /

Gott seyes geklagt ineinander / 2c. Vocāt
illum, dicit ille, Philautū, hoc est eiuf-
modi hominem, qui non nisi de se vno
præclarè senserit, sibi vni plurimum tri-
buerit: cuiq; nihil arriserit, præterquā
quod ipse dixisset & fecisset. Appellant
item Philonicum & Eristicum, id est,
hominem vsque adeò rixosum, vt sem-
per

Lutheri
elogia
atq; co-
gnomi-
na.

per suam tueatur sententiam, tãquam æquam nemini quidquam concedere, nulli cedere velit: suam duntaxat aucupetur gloriam, nec quẽquam præter se ferre sustineat. Itemq; Doctore Hyperbolicum, puta, qui ex culice possit efficere Camelum, qui mille iactitet, & vix quinque cogitet, effutiat quicquid in buccam venerit, floccipendens num verum vel falsum sit quod dicit: denique q̃ duplo plus asserat, quàm ipsa habeat rei veritas. Nuncupant etiam illum Polypragmonicũ, qui se procaciter & petulanter negocijs omnib. immisceat, qui plura sibi expedienda sumat, quàm ipsius poscat prouincia: rebusq; omnibus, quæ tamen nihil ad eum pertineant, sese ingerit. Tum quoq; ingenij ostentatorem eum nominant, quòd nõ nisi ingenij acumen, præter necessitatẽ ostentare seq; vendicare voluerit. Sed & Stoicum durum, capito, qui non nisi suo vixerit cerebro, atque alios Tyrannica continuerit & compresserit seruitute. Deniq; Somniatorem eum

vocant, & pro dolor, miserandum in modum coquunt & permiscunt, &cæ. Haften^o Spangebergius.
 Nec aliter ea de re sentit Zvvinglius vester, tot ab eo confossus anathematibus. Quin & discipulus illius Melanthon se turpiter illi seruiuisse queritur.

De vestro verò, Tigurini, Papa Zvvinglius Papa.
 Zvvinglio quid dicam? qui Lutheri fastum alio maiori fastu calcabat, ac minus etiam quàm ille tolerabilis fuisse videbatur, cùm nullum illius dictum celebretur magis quàm illud: Euangelium sitit sanguinem. Tartaream hanc esse vocem Poëta diceret. Verùm talis Euangelij, quod ex imo Tartaro profectum est, præconem non alia vox magis decebat. Neque verò dictis magis, quàm ipsis etiam factis Euangelium quod ipse prædica- Zvvinglij crudelidatum.
 bat, sitire sanguinem demonstravit. Statim enim, ut se Papam ipse vestrum constituit, coëpit Aere ciere viros Martemque accendere cantu. Quem quidem cantum, ille verbum
 Dei

Dei Christiſque vocabat Euangelium. Bellonā videres ſanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies, cumq; futurum prædixiſſet, vt omnes eorum qui ſtabant ex aduerſo bombardæ atque lanceæ, ac alia tormenta bellica, in propria ipſorum viſcera conuerterentur, euenit illud quod eſt apud Poëtam: Primusque cadit Tolummius Augur. Cuius Euangelium ſanguinem ſitiebat alienum, ſuum ipſe ſanguinem in acie prior vnà cum vita profudit. Et quàm verum fuit Euangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obſcuro ſigno Deus tū declarauit, qui nam eſſent illi, qui ſuū defenderent Euangelium, cū paucis admodum, & eis inopia rerum omniū preſſis, victoriam conceſſit, de ſuis & Euangelij ſui hoſtibus: quos è numero militum & viribus, & armis, & rebus omnib. ad bellum gerendū neceſſarijs, multò fuiſſe cōſtat inſtructiores: vt nō homines, verū ipſe Deus pro ſuis fidelibus in aliquot illis prælijs pugnaſſe

Zvvin-
glius in
acie vitā
fudit.

se videretur. Nec enim humanis virib.
illa victoria parta fuit, quæ propè nullæ
fuerunt comparatæ cum tantis copijs:
verùm dextera excelsi fecit virtutē hāc:

Qualis verò futurus erat ille Papa ve-
ster tēporis, pgressu, si vita lōgior ei sup-
peditasset, cuius initia tā fuere violēta?

Sed iam ad alterum, qui & ipse pro
Papa se gerit apud Allobrogos venia-
mus, quem & vos quandoq; Papam ap-
pellare soletis. Ioannes Calvinus is est:

Calvinus
Papa.

An vobis Tigurini alijs ille tolerabilior
esse videtur? Certè quòd quidam vstu-
latus ab illo Geneuæ fuerit, minimè vo-
bis probatur: multò minùs illud, quod
idem edito libro, hæreticos iure gladij
coërcendos esse demonstrare conatus
est: cui tamen multi Geneuenses mini-

Calvinus
hæreti-
cos igni
coërcen-
dis do-
cuit.

stri subscripserunt. Qui verò nō subscri-
psit ei libro Theodorus Beza, suum &
ipse edidit eodem argumēto scriptum,
de hæreticis à Magistratu puniendis,
quo sui magistri sententiā, pro virili sua
tuere nititur. Non eū Solonē, sed Dra-
conē legislatorem esse dicitis, qui non

Theodo-
rus Beza

atramento, sed sanguine scribat leges. Ciuitatem in qua sumptum est de hæretico supplicium, nouam instauratae Papisticæ crudelitatis officinam appellatis.

Punien-
di hære-
tici.

Hæresi
nullum
crimen
grauius.

Sed cum hæc ita dicitis, vestram causam agere videmini. Quò minùs miramur, si in ea cognoscenda, minus seueros iudices habere cupitis. Nos verò quòd plectantur hæretici non improbamus, cum nullum sit hæresi crimen grauius, ita vt omnia alia in vnum cumulum congesta, quàmlibet sint atrocia, tamen cum hoc vno collata, festuca sint, cum trabe comparata. Quamobrem quod est vnum omnium scelus grauiissimum, id gladio puniri, non improbamus: cum nullum possit excogitari tam sæuum supplicium, vt huius tanti criminis atrocitas maius etiam non mereatur. Verissimeque dictum est à vestro quodam: Summæ quidem esse crudelitatis innocentem & sanctum interficere: sed eiusdem ac maioris etiam esse crudeli-

delitatis impium hæreticum non interficere. Sed interea tamen in eo libenter alij cuidam itidem ex vestris assentimur, quòd ab hæretico non potest ritè corrigi hæreticus, cùm correctionis opus non sit, nisi verorum Christianorum. Quamobrem si Papista (sic enim vobis quasi per contumeliam vestros Christianos appellare libet) fecisset hoc, quod fecit Calvinus, laudaremus factum. Nam immedicabile vulnus ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur. Sævit in bonos, qui parcit malis. Meliùs est vt pereat vnus, quàm vnitas. Quod autem factum est ab hæretico, non probamus, cùm hæreticus in hæreticum animaduertēdi ius nullum habuerit. In quo tamen nō hoc maximè reprehēdimus, quòd ista seueritate sit vsus in hæreticum: multò magis illud, quod etiam Catholicos persecuendi sibi ius arrogare dicitur. Quid est enim quod minùs tolerari queat, quòd pietas ab impietate persecutionē patiatur. Tum verò qualia sunt illa,

Caluini
fastus in
credibili-
lis.

Caluino
latræ.
Bucerus.

Ochyn.

per Deum immortalem, quæ dicuntur
& quæ scribuntur de illius intolerabili
arrogantia, deq; fastu incredibili, deq;
tanta insolentia, vt eam etiam illi dam-
nent, qui sunt ipsi iuratissimi, nec ferre
diutius possint? Cùm in Idolum quod-
dam transformari, & sicut olim Titum
Flaminium Græcia coluit, sic velit vt se
quoq; colat Gallia victimis & sacrifi-
cijs, vt quos Idololatræ eosdē & Calui-
nolatræ vocari liceat. Bucer quidem
hoc de illo iudicium fuisse fertur, quòd
maledicentiæ morbo sit infectus, quem
etiā in scriptis illius nemo est qui nō vi-
deat, quòd impiè audax, falsus accusa-
tor, rabidus fraticida. Quæ res aut ade-
git Ochynū vestrū, vt ita diligenter ad-
moneret Principes & Magistratus, ne
nouum Papatum surgere permittant,
vtq; Dialogum quendam ederet, con-
tra sectam terrenorū Deorum siue Pa-
parum vestrorum, qui suum verbū tan-
quam Dei verbum adorari volūt, quos
futuros multò sceleratiores & crude-
liores asserit, quàm vnquam fuerint Pa-

pæ Romani, nisi quòd intolerabilem esse Papatum Geneuēsem, fortassis autem & Tigurinum iudicauit.

Sed nobis non est propositum omnino recensere, quæ de hoc homine à viris fide dignis dicuntur, & scribūtur, cū aliò stylus noster festinet. Libet enim de Lutheri discipulis nonnulla dicere, si prius quod Caluini de illis iudicium fuerit, paucis iudicauero. Is enim in libello quē inscripsit, Vltima admonitio ad Ioachimū VVestphalū, cui nisi obtemperauerit, eo loco postea habendus erit, quo pertinaces hæreticos habere iubet Paulus. In genere scribēs de illis, sic esse dicit errore fascinosos, vt quod pueris in Catechismo traditur, veterani Theologi nō teneant: Quid valeat coena, quorsum spectet, nunquam gustasse brutos istos homines, ne guttam quidē ingenui pudoris in eis esse: nimis largā illis copiam cauillādi profluere, dū Lutheri sui Hyperbolas projiciūt, modò plebeculam suosq; fraterculos fascinet, popularis theatri plausu

Caluini
de Luthe
ro iudi-
cium.

cōtētos, nec Dei, nec angelorū iudiciū magnoperè curare. Tribuit illis furiosū impetū, negatoriā leuitatē, cēcā remulentiā, caninā improbitatē, diabolicā superbiā, q̄ eis superbia sit loco pietatis, q̄ eos ferocitas om̄i humanitate spoliauerit, q̄ obstinatio nihil moderaminis reliquū fecerit, Vocat eos vertiginosos homines, Cyclopes, superbā factio- nem Gygantū, latratores, phreneticos, bestias, pteruos, factiosos, pertinaces, & id genus alijs colorib. depingit. Queritur de illis, quòd se suosque indignos esse clamitent, quos terra sustineat, ita quòd nisi repentē exterminētur è mūdo, nō posse cum eis mitiūs agi, quàm vt ad Scyrhas, vel Indos ablegētur: accusare eos Principum segnitiam, quòd non exerto gladio protinus deleant Sacramentariorum memoriam.

Saxoni-
cus Papa
secūdus,
Philip-
pus Me-
lanthō.

Nunc ad historiam de Lutheri disci-
pulis accedamus. Quis autē Apelles eos
depingere potuit meliūs. Cū enim
illo mortuo, Saxonicus Papatus vaca-
ret, Philippus Melanchthon eum sibi
ven-

vendicare visus est, cū quotquot fuerunt alij, qui doctrina cæteris præstarent Augustanæ Confessionis, eum ex magna parte Præceptorem omnes agnoscerent. Itaque iure suo se statuere quiduis posse iudicabat: nec habere necesse, vt in omnib. Lutheri placita tanquā Dei verbū sequeretur. Cuius pleraq; dogmata manifestè condemnauit, & saniorē Papatus, hoc est, Ecclesiæ Catholicæ sententiā est amplexus. In dogmate verò de Eucharistia Caluini sententiam cōprobasse videtur. Quid aut non fecere tum eius discipuli, & inter eos princeps Matthias Flaccus Illyricus, qui quod & in Adiaphora præceptor cōsensisset, & in quibusdam fidei dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ sententiam sequi maluisset, ac secuturo Papæ ^{Philip-} ^{pus ab} ^{Illyric o} ^{condem} ^{natus.} tui (sicut ille scribit) fenestram aperuisset: ab illo diris deuotus est, vt pro Ethnico & Publicano haberetur, id est, vt nemo pius cum ipso, vel sectatoribus eius familiaritatem, conuersationem, amicitiam vllam haberet. Doluit

hoc Philippo vehementer, quòd à suis
discipulis ita tractaretur. Itaq; cùm sua
scripta quædam in vnum volumen col-
legisset, quod Corpus doctrinæ Chri-
stianę vocauit: in illius voluminis præfa-
tione, quā admonitionē inscripsit ad le-
ctore, facta Matthię Flacci Illyrici, & Ni-
colai Galli mentione, sic de illis loqui-
tur: Cum isto mirabilium hominū ge-
nere agi nihil potest, qui suo arbitrio
damnant quidlibet: neque personis au-
ditis, neque rebus dijudicatis. Cogunt
Concilia quando & vbi ipsis placet: &
vendicant sibi maiorem magisq; into-
lerabilem, ac minus excusabilem, aucto-
ritatem ac potestatem, quàm Papa Ro-
manus vnquam. Quæ quorsum tãdem
euasura videantur, cogitetur. In præ-
fatione verò quæ præcessit admonitio-
nem hanc, In Anarchiam quandam e-
uasisse dicit. Obsecro vos Tigurini, dili-
genter vt expendatis hæc Philippi ver-
ba. Mirabile genus hominum appellat,
qui suo arbitrio dānant quidlibet, neq;
personis auditis, neque rebus dijudica-
tis.

Philippus
in præfa-
tione in
corpus
doctri-
næ suæ.
Mirabile
genus
hominū
hæretici.

tis. Atqui de hoc mirabilium hominū genere, fuit præceptoreius Lutherus, de hoc mirabilium hominum genere, fuit ipse quoque Philippus, de hoc mirabilium hominum genere, fuerunt Oecolampadius, Zuinglius, Calvinus, & quotquot alij cuiuscunque tandem sectæ doctrinam in Papatu corruptam esse dicunt: damnarunt enim omnes hi doctrinam Papatus, hoc est, orbis totius Christiani, nec personis auditis, nec rebus dijudicatis. Sed magis etiam consideratione digna sunt, quæ sequuntur. Vendicant, inquit, sibi maiorem, magisque intolerabilem, & minus excusabilem, authoritatem ac potestatem, quam Papa Romanus vnquam. Quanta est veritatis vis, vt etiam per hostium veritatis iugula, velint nolint, nonnunquam erumpat. Duo fatetur hic Philippus. Vnum quod etiam si quod Papæ alicuius sit peccatum in abusu potestatis, tolerabile tamen id sit & excusabile. Nam quod à legitima potestate sit, quam deus ipse constituit (qualem hic

Papæ ab
hereticis
dānatus
iniquè

Papæ de-
licta tole-
randa &
excusabi-
lia Phi-
lippi sen-
tentia.

Paparū
Germa-
nicorum
iugū da-
rius quā
Papæ
Rom.

Papæ potestatem agnoscere videtur) & excusari tamen potest & tolerari: etiam si modum fortè prætergressa fuerit. Alterum, quòd multò sit iugum durius istorum, qui se nunc pro Papis gerunt in Germania, quàm fuerit ullius vnquam Papæ Romani. Nunquàm enim ullus Papa Romanus condēnauit quēquam non auditum, neque priùs illius causa cognita: quod istis vsitatum iam est facere, qui post excussum legitimi Papæ Romani iugum, maiorem quàm ille potestatem & authoritatem sibi vindicare sunt ausi. Deinde verò, quod vos dicitis Tigurini, quod Pontifices figmenta sua populo pro diuinis oraculis obtruserint, hoc multo rectiùs in vos retorqueri potest. Vos em̃ estis, qui vestrum verbum pro Dei verbo populo vendicatis, & non alio loco quàm quo Christi Euangelium ab illo haberi vultis. Itaque verissimum est quod Philippus vester dicit, Maiorem vos magisque intolerabilem, ac minus excusabilem potestatem vobis vsurpare, quàm

re, quàm Papa Romanus vnquàm.

Semper in Papatu docebatur discrimē inter ius diuinum, quod diuinitus promulgatur, & ius humanum, quod ex humana voluntate procedit. Inter legem diuinam, quæ æterna est fixa & immutabilis, qua solui nemo potest: & legem humanam, quæ pro eo vt locorum, personarum, temporum diuersitas postulat, quoties id charitas, cui subsunt omnes leges, expedire iudicauerit, vel omitti, vel intermitteri, vel mutari queat & aboleri. Modò ne priuata id quisque faciat sua libidine, sed eius qui legem condidit iudicio, penes quem est interpretandi, mitigandi, corrigendi, quin & mutandi atque abolendi potestas. Hac doctrina pleni sunt omnes libri Scholasticorum omnium: impudens vt sit commentum hoc vestrum, quod Pontifices figmenta sua populo pro diuinis oraculis obtruserunt. Sed audite Tigurini, quid Ochynus vester, dignus talibus magistris discipulus, de vobis scribat.

Discrimē inter
ius diui-
nū & hu-
manum.

Charita-
ti omnes
leges
subsunt.

Ochyni
testimo-
nium de
Tiguri-
nis.

Nam

*Euange-
lici som-
nia sua
typis mā-
dant.*

*Euang.
aliter in-
terdum
scribūt,
& cre-
dunt.*

Na cū questus esset, non obseruari à vobis illud quod monet Paulus de iudicanda Prophetarum doctrina, Non ita nunc, inquit, fit, sicut Paulus monet. Nam quod minister vester esse iudicat, docetque, id censet alijs omnibus credendum esse, tanquā caput fidei: quod si quis contrā dicit, neque illi citra vllam conditionem fidem adhibet, is hæreticus est: Denique quod noctu somniarunt, id chartis mandant, excudi que curant, suaq; scripta & verba pro oraculis haberi volunt. Neque est quòd speres eos vnquā recantaturos, aut se Ecclesiæ subiecturos, volunt vt Ecclesia ipsorum, non ipsi Ecclesiæ arbitrio credant: id quod est nil aliud, quā se quosdam Papas terrenosque Deos esse velle, & in hominum conscientias tyrannidem exercere, ac Dominos esse fidei eorum, qui sunt in Ecclesia, velleque vt ipsorum arbitratu credant contra Pauli sententiam. Quinimò docent, scribuntque interdum ministri, contra quam ipsimet credunt, vt

cum

cum mundo consentiant, neque cum Christo infestentur.

Verum ad institutum redeamus.

Quam intolerabile visum fuerit Philip-
po iugum Paparum istorum Flacci Il-
lyrici, & Nicolai Galli, iam audiuitis
Tigurini: Nunc vicissim audite, quod Galli de
Philippe
iudicia.
sit horum de suo Preceptore iudicium.
Libet autem verba Nicolai Galli, qua
lingua fuerunt edita transcribere, ex li-
bro qui inscribitur, Das die gründe Ni-
colai Galli noch fest stehen wider der Adia-
phoristē Acta vnd außzug. Hoc est, Quod
fundamenta quibus nititur Nicolaus
Gallus contra Adiaphoristarum acta &
effugia adhuc firma manent. So hab
ich mein Ampt vnd befelß/ so woll als sie
der warheit bezzustehē/ vnd zu straffen die
widersprecher/ sie sein gleich wer sie wollē/
vnd wens ein Engel vom himel were. Ich
achte auch noch darzu. Ich thue jnen für
Gott eben damit mehr ehre/ vnd guts/ da
ich sie gleich straffe. Irer Irthumb erin-
nere/ vnd zur busse ermane/ denn alle die
selben se heuchler vnd schmeichler/ so sie
mit

mit irer heuchlen in freumb stercken/
vnd in vnbusfertigkeit auffhalten. Mey-
nen sie dann sie seynd solche Præceptores
das die discipel alles glauben müssen was
sie sagen/ Oder solche heilige die nit irren
können? So ist nichts neues / auch bey
den heyden/das Gott einem Discipel wol
eine warheit fur dem Præceptor verliehē
hat / vnd verleihen kan: der darauff von
dem Præceptor dissentiret. Daher der
spruch Amicus Plato, Amicus Socrates
magis amica veritas. Vnd haben vor
men grosse heiligen geirret vnd in freumb
gefureet. So müssen sie Lutherum ja auch
noch ein Præceptor lassen sein. Vnd der
Præceptor aller Præceptoren Christū
von denen sie dann abgewichen sein/ wie
darauff oben vnser ganze disputation be-
ruhet / welchen Præceptorn sie nun selbst
widerstehen/vnd recht vndanc̃bar seynd/
fur die offenbarte warheit. Gehen gleich
Iho dahin/verführen vnd werden verfū-
ret vnter dem titel der Præceptorn / wie
die Jāden vnter dem titel des gesetzes/
vnd die Papisten vnter dem titel der Kir-
chen.

chen. Diese schon ernste Collation sollen sie hiemit haben vom Doctor tenebat tantummodò / welcher also pflegt zu reden / vnd ist ein selige rede woll zu wissen / den Christen Iho zur warnung. Wie die Jüden spricht er schreien / Templum Domini, Templum Domini. Die Papis ten bißhero geschrien haben vnd noch schreie / Ecclesia, Ecclesia, Also ebt schreie Iho unsere Magistri vnd Scholastici Vvitebergeneses, vnd könne gleich im grunde nicht mehr / den Præceptores, Præceptores, des Præceptors Christi von dem Got zeuget / das ist mein Son den sollt jr hören. Auch des Præceptors Lutheri / dem beyde die schrift vnd das werck zeugnis gibt / das Gott in zur Reformation der Lere vnd Kirchen / als den letzten Eliam dieser letzten zeit erwecket gehabt / deren Præceptor sage ich nun darzu / wurde Iho bey Papis ten vnd Adiaphoristen vergessen.

Hierher gehört auch woll / das sie vns neue Päpste vñ Reformatores Ecclesie schelten / Ich meyne aber ja es treffe sie selbst.

selbst. Dann wie der Papst zu Rhom sich annasset er könne nicht irren/er sey Vniuersalis Episcopus toti⁹ Ecclesiae. Was er rede vnd sehe/das muß geltē/ vnd seind eitel diuina oracula, daran niemād zweyfeldn/niemand darwider redē darff das das her/das er Petri stülerb ist oder sein will. Also thun warlich die von Wittenberg nicht anders/wollen Lutheri vnd seines geists gleich stülerben sein (welches geistes wie es angefangen) schierbalde so viel bey jnen bleiben solte/als Petri geist blicben ist zu Rom bey Papst/ Cardinalē/ Bischoffen/ vnd jrem hauffen.

Galli de
Philippo
iudiciū.

Æquē, inquit Gallus, hoc est munus meum, æquē mihi mandatum est vt illis, vt assistā veritati, & vt contradicentes arguam, sint quicunque tandem velint: etiamsi sit angelus de cælo. Imò persuasum habeo, quod eis hoc ipso, coram Deo, plus honoris & beneficij deferō, cū illos arguo, & errorum admo-
neo, atque vt poenitentiam agant hortor, quā illi ipsi assentatores & adulatores omnes, qui suis adulationibus eos
in cr

in erroribus confirmant, & in impoenitentia detinent. An existimant se tales esse Præceptores, vt discipuli credere omnia necesse habeant quæ ipsi dicunt, aut tales sanctos, vt non possint errare? Atqui non est hoc nouum, ne apud Ethnicos quidem, quod præstitit hoc aliquando Deus, & præstare potest adhuc, vt citius discipulo quam præptori veritas patefiat: qua cognita non dubitet à Præceptore dissentire. Inde natum est illud: Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas. Et ante illos errarunt magni & sancti viri, & in errorem alios induxerunt. Deinde verò necesse est, vt Lutherum quoque sinant adhuc esse Præceptorem, & Præceptorem omnium Præceptorum Christum: à quibus ipsi defecerunt, quemadmodum in hoc omnis nostra superior disputatio quiescit: quibus Præceptoribus ipsi se nunc opponunt, & verè sunt ingrati pro manifestata veritate. Pergunt interim, mittunt in errorem, errantes ipsi sub titulo Præceptorum,

F sicut

sicut Iudæi sub titulo legis, & Papistæ sub titulo Ecclesiæ. Atque vt lepidam hanc & seriam collationem à Doctore tenebat, tātummodo accipiant, qui sic dicere solitus erat. Estque sanè salutaris oratio, quam operæ precium sit non ignorare modò Christianis, pro fida commonitione. Sicut Iudæi, inquit, clamabant, Templum Domini, Templum Domini: Et Papistæ hætenus clamauerunt, & clamant adhuc, Ecclesia, Ecclesia: Adeundem modum nūc clamāt nostri Magistri & Scholastici Vvitembergenses, & nihil aliud prorsus norunt, quàm Præceptores, Præceptores. Præceptoris Christi, de quo Dominus testificatur: Hic est filius meus, hūc audite: tum etiam Præceptoris Lutheri, cui & scripta & opera testimoniū dant, quòd Deus illum ad reformationē doctrinæ & Ecclesiæ, tanquàm vltimum Eliam nouissimis temporibus his excitauerit. Horum (inquam) Præceptorum, cū Papistæ tum Adiaphoristæ sunt obliiti. Huc etiam illud pertinet, quod

quod nos nouos Papas & reformatores Ecclesiæ criminantur. Sed certo persuasum habeo, quòd magis id in illos quadrat. Nam quemadmodum Pontifex Romanus sibi hoc arrogat, quòd non possit errare, quòd sit vniuersalis Episcopus totius Ecclesiæ, quòd quæcunque dicuntur & statuuntur ab illo, ea fixa & rata esse oporteat, ac sint mera diuina oracula: de quibus nemo dubitare, quibus nemo contradicere audeat: idque eò, quòd Petri Cathedræ ipse sit hæres aut esse velit: haud aliter profectò faciunt nunc Vvitembergenses, volunt Lutheri & Lutheri eius spiritus propter sedem hæredes esse, cuius tamen spiritus, quomodo se nunc dant initia, tantum prope nunc penes illos residere videtur, quantum de Petri spiritu Romæ residet, apud Papam, Cardinales, Episcopos, & eorum gregem.

Lutheri
spiritus
nil reli-
quũ Vvi-
tēbergæ.

Quid vobis videtur Tigurini? num discipulus hic Lutheri, magistri sui spiritu plenus non est? qui nullum etiam

Illyricus
Lutherũ
Christo
æquat.

scire discrimen videtur inter Christum & Lutherum. Sicvtrumq; coniungit, vt Lutherum ipsi Christo, si non anteferre, saltē æquare videatur. Cū tamē inter tenebras & lucē discrimen maius esse non possit. Quandoquidē, ex Diametro (quod aiūt) cum Christi doctrina pugnare, quæ docet Lutherus, perspicuū ei fit, quisquis vtrāq; contulerit. Quā aūt belle retorquet in Philippū Gallus, quod ille prior in ipsum, & collegas ipsius fuerat iaculatus.

Papæ iugum excus-
so, Ger-
mania fa-
cta est Ba-
bylon.
Phil. 2.

Verū & hoc an nō videtis Tigurini, post excussum Papæ iugum, eò rem esse perductam, vt dū illud quod è Paulo scriptū est, negligitur. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrātes, nec sibi quisquam alterum præferri patitur, quandam in Germania Babylonē ædificatam videre liceat? Nam qui primus in Germania sibi Papatum arrogauit, neque iudicium fieri de doctrina sua permisit, sed obsequiū tantum ab omnibus requisivit, an illi non idem vsu venit, quod quondam in Africa Donato?

Quid

Quid enim de Donato scribit Augustinus? Sicut, inquit, ille Christum diuidere conatus est, sic ipse à suis quotidiana concisione diuiditur. An hæc totidem

August. 1.
De agone
Christiano,
cap. 29

verbis de Martino Luthero dici non pos-

sunt? Quin & de vestro Zvvinglio. Primus Lutherus in Germania diuisit Christum, diuisit corpus eius Ecclesiam. Quid autem? an ipse quoque diuisus non est, An ipsius quoque sectam in multas sectas mirabiliter inter se disse-

Luthe.
Christum
diuidere
conatus,
ipse quo
que diui
sus est.

ctas, stupendum quendam in modum dissectam, oculis ipsi vestris non cernitis? Bona spes ut sit, quandoquidem ita mordent & comedunt inuicem, breui futurum, ut consumantur ab inuicem.

Sed quid futurum dicimus, quod factum iam esse quidam ex vestris triumphat. Cum tamen & inter vestros, non maiorem quam inter Lutheranos doctrinæ consensum videre liceat. Verum

ita fieri necesse est, ubi legitimus Papatus nullus est: Tot ibi Papæ sint oportet, quot sunt hæreseon magistri. Queruntur ipsi de se mutuo Lutheri

Papa legitimo
reieto,
multos
fieri oportet,

discipuli, quòd magistri sui doctrinam, quam DEI verbum & Euangelium vocant, corruerint. Quam apud se solos incorruptam retineri, qui sunt factionis Flaccianæ gloriantur. Cui tamē factioni, soli iam propemodum adherere videntur Magdeburgenses, cum paucis admodum alijs in Saxonia ciuitatibus. Nam Vvitēbergenses, & Vvitembergenses, quin & Ienenſes, & alios iam ab ea defecisse quiritantur: Et ubi sedes fuit Lutheri, non ferè quicquam ibi reliquum sit de spiritu Lutheri: Quam etiam ob causam, quod proximis superioribus annis fecerat Andreas Osiander, vt moneret suos, ne liberos Vvitembergam ad capiēdum ingenij cultum proficisci permitterent: quod ibi negare Christū, & in Philippi Melanchthonis verba iurare cogerentur: idem & suos monet nunc Tilemānus Heshufius, in his libellis, quos hoc anno, posteaquam à Magdeburgensibus pulsus est, edidit, ac Vvitembergēses vnà cum alijs eadem cum illis sen-

Lutheri
spiritus
fede sua
pulsus.

Osiandri
de Vvitem-
bergen. iu-
dicium.

Heshufij
de iisdē
opinio.

sentientibus extra suam Ecclesiam esse pronunciat, & eorum communione suis omnibus interdicit. Quod idem facit vniuersa factio Flacciana, quòd ^{Flaccij de iisdē sentētia.} eos defecisse dicāt à Christi & à Lutheri doctrina. Sēper enim ferè duos istos coniungunt, & eodem vtrumque loco videntur habere. Sed hoc fortasse minus mirum videri poterat, quòd istos ex Ecclesia sua Tilemannus, cum sua factione Flacciana, propter corruptelas quasdam, vt ipse dicit, eiecerit. Illud autem quis est qui satis admirari queat, quòd ipsos quoque Magdeburgenses in Ecclesia sua non ferat, quos tamē veros esse Lutherolatras constat, & qui Flaccianæ sectæ videri volūt: nihilominus eos à Deo & ab ipsius verbo defecisse clamat. Quod etiam hoc argumento probat. Sed liber illius verba adscribere. Sic enim loquitur in quodam libello, quem ita inscripsit:

**Antwort Doctor Tilemanni Heshusij
auff der lügenprediger von Magdenburg
vermeinte vnd vngegründte Apologia.**

Offenbar vnd der ganzen Stadt
Magdenburg istis bewust. Das jr Ty-
rannen/falsche Brüder / vnnnd die es mit
euch halten/die Christen so inen ewere ver-
folgung mißfallen lassen/vnd sich zu mir
vnd anderen trewen Lehrern bekennen/
mit gang bitterem gemüth Glaccianer
scheltet / vnnnd damit wollet von euch ab-
gesundert haben. Ich dencke nicht das
jhr diß leugnen werdet. Vnd da jhr es
vnterstundet/wolte ich die ganze Stadt
Magdeburg wider euch zum zeugen füh-
ren. Denn es nun mehr vom Radt-
haus vnd aus der Schulen so weit kom-
men / das auch die Knaben auff der gas-
sen/die Jungfrauen auff den hochzei-
ten einander fur Glaccianer schelten / vil
sawer ansehē / vnd steckt warlich das gan-
ze bekentnis in diesem wort / Denn wer
einen der im namen **CHRIST** ge-
taufft ist / fur einen Glaccianer schilt / der
will damit zuuerstehen geben / das ers
mit ihm in glaubens sachen nicht hal-
te / vnnnd fur keinen Christen sonder fur
einen Sectierer / Kottengeist / Abtrünni-
gen/

gen/der Flaccio Illyrico vnd nicht Iesu Christo seinem Heilande folge / denn was bedarffs des newen namens / wenn sie mit vns / vnnnd wir mit ihnen im Glauben vnd bekantnuß einig seindt / vnnnd vnter ein haupt I E S V C H R I S T O gehören.

Quod Latinè sic reddi potest. Manifestum est & vniuersæ ciuitati Magdeburgens. notum, quòd vos Tigurini, falsi fratres, & qui vobiscum faciunt, Christianos, qui sibi vestram hanc persecutionem displicere non obscurè ferunt, & se meam & aliorum fidelium doctorum doctrinam sequi profitentur, magna quadam animorū acerbitate Flaccianos vocatis: ac per hunc modum segregatos à vobis esse vultis. (Notet autem hic lector, quod qui secum faciūt, eos vocat Christianos: Illud absque dubio volens innuere, quòd qui sunt diuersæ factionis, Christiani nō sunt) Pergit deinde, non puto quòd hoc sitis inficias ituri, & si velletis, totam contra vos Magdeburgensium Ciuitatem in

Flaccia-
num no-
men o-
diofum.

testimonium producerem. Nam & ex
prætorio, & ex Scholis, eò tandem res
processit, quòd etiam pueri in plateis,
& virgines quoties ad nuptias conue-
niunt, mutuò se Flaccianos increpant,
& inuicem toruis oculis aspiciunt. Et
re vera, tota fidei confessio in hoc vno
verbo posita est. Nam qui alterum, qui
in CHRISTI nomine baptizatus est,
quasi probri loco Flaccianum appellat,
quid aliud is indicare vult, quàm se in
his quæ ad fidem pertinent cum eo mi-
nimè consentire: & se eum non habe-
re pro Christiano, verùm pro sectario,
pro seditioso, pro desertore, qui Flac-
cium Illyricum, & non Iesum Chri-
stum suum Seruatorem sequatur. Nam
quid opus est nouo nomine, si ipsi no-
biscum, & nos cum illis, idem in fidei
confessione sentimus, & ad idem ca-
put IESVM CHRISTVM pertine-
mus.

Vt autem rem lector meliùs intelli-
gat. In simulauerat Heshusius Magdes-
burgensem Ciuitatem, quod à Deo &
ab

ab ipsius verbo defecerit. Cùm autem ministri Ecclesiarũ Ciuitatis illius hoc constanter negarent, & in eadem fidei regula, quam præscripsit Flaccius, permanere se dicerent, superscriptis rationibus, quod affirmauerat probare Tylemannus conatus est. Quæ quin pondus tamen aliquod habeant, negari nõ potest: Nam & Hieronymus ante multa secula scribens contra Luciferianos, verissimè dixit, sicubi audieris eos qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses, siue Campates (adderet, si nũc viueret Hieronymus, Lutheranos, Zvinglianos, Calvinianos) scito nõ Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso quòd postea instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuros Apostolus nunciauit. Nec sibi blandiantur, si de scripturarum capitulis videntur sibi affirmare, quod dicunt: cùm & Diabolus de scripturis aliqua sit locutus, & scripturæ

non

Qui
Christia
ni appel
latione
spreta a
lias ap
pellatio
nes susci
piunt, ex
Antichri
sti sunt
Synago
ga.

Non à
Christo,
sed ab al
liquo al
io nun
cupari,
hæreti
cum est.

Athana-
sius con-
tra Arria-
nos Ora-
tione 2.

Hæreti-
corum
denomi-
nationes

non in legendo consistât, sed in intelli-
gendo. Et ante Hieronymum Athana-
sius plurib. id verbis docet: Nunquam,
inquit, populus ab Episcopis suis, sed à
Domino, in quem creditum fuit, no-
men accepit. Certè à beatis Apostolis
præceptoribus nostris, ministrisque E-
uangelij Saluatoris nostri, appellatio-
nes adepti non sumus, sed à Christo,
Christiani & sumus & nuncupamur:
Illi verò, qui aliunde originem suæ fi-
dei deducunt, meritò auctorum suorū
cognomēta, vt ad quos pertineant, præ-
se ferunt. Quapropter cū omnes à
Christo, Christiani & essemus & dice-
remur, explosus est Marcion, inuentor
hæreseos: reliqui autem qui cum ex-
plofore Marcionis remansēre, Christia-
ni titulum retinuerunt: qui verò secuti
sunt Marcionem, non iam inde Chri-
stiani, sed Marcionistæ appellati sunt.
Ita quoque Valentinus, Basilides, Ma-
nichæus, & Simon Magus sectatoribus
sua vocabula impartierunt: indeque fa-
ctum, vt alij Valentiniani, alij Basiliani,
alij

alij Manichæi, alij Simoniani, alij Cathaphryges à Phrygia, alij à Nouato No-
 uatiani vocitati sunt. Ita Melitius eiecit
 à Petro & Episcopo, & Martyre, suos,
 qui ipsum sequebantur, non Christia-
 nos postea, sed Melitianos denomina-
 uit. Eadem iterum ratione beato Ale-
 xandro Arium eijciente, ij qui Alexan-
 dro adhæserunt, remanserunt Christia-
 ni: illi verò, qui vnà cum Ario recesser-
 runt, nomen Saluatoris nostri, Alexan-
 dro cū suis relinquentes, Arriani dein-
 cepti appellati sunt. Quinimò, ecce e-
 tiam nūc post mortem Alexandri, qui
 eiusdem communionis sunt cum Atha-
 nasio, Alexandri successore, & quibus
 ipse Athanasius communione coniun-
 ctus est, omnes eundem pariter chara-
 cterē habent, neq; ille suis nomē indit,
 aut à suis recipit, sed oēs, vt antea, con-
 sueto more Christiani nominantur. Nā
 quāuis magistri inuicē sibi succedant,
 nosq; illorū discipuli, ab illis acceperi-
 mus quæ sunt Christianæ fidei, nihil ta-
 men inde obstaculi nascitur, quominus
 ob

ob id & titulo, & re, Christiani appellamur. Contrà, qui hæreticos sequuntur, tametsi millies mille successores habeant, omnes tamen nomen eius, qui primus hæresim adinuenit, referunt.

Certè è vita exempto Ario, quum multi ex grege illo, eius vices successionēque susciperent, tamen omnes qui eiusdem cum eo sententiæ fuerunt, ex Ario notas suas insigniaque habentes, Ariani nuncupantur, quod re vera exitium & admirabile argumentum est. Nam qui etiam nunc ex gentilibus ommissa idolorum superstitione ad Ecclesiam veniunt, non Catechizantium, fidei que rudimenta tradentium nomina, sed Saluatoris in se transferunt, & pro gentilibus Christiani incipiunt appellari. Qui verò ex eodem genere ad istos abeunt, aut ab Ecclesia ad hæresim transitum faciunt, nomen Christi derelinquunt, & Arianorum vocabulo induuntur, quasi qui non amplius fidē Christi retineant, sed Arianæ insanix gregales habentur. Quomodo igitur Christiani

ni fuerint, qui non Christiani, sed Arianitæ appellantur: aut quomodo de numero Ecclesiæ Catholicę habeantur, qui Apostolicam fidem excusserunt, & nouarum pestiũ inuentores se præbent?

Optatus
lib. 3^a.

Optatus quoq; grauitè eos reprehendit, qui de parte Donati se esse dicebāt, quasi populũ cum Christo diuiderent. Quid, inquit, responsuri sunt in illo imminenti diuino iudicio, qui in hoc seculo alio modo confessi sunt, non se esse de Ecclesia Christi, qui libenter professi sunt, se de parte fuisse donati, cùm in Euangelio scriptũ sit, Christo dicente: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum coram patre meo. Isti Donatum confessi sunt, non Christũ. Aliquid igitur dicere videtur Heshusius. Nā re vera non est aliud nomen sub cælo, quo censeri magis velle debeamus, quàm quo superstitib. etiam ipsis Apostolis Antiochiæ primũ, discipulos eorum vsos fuisse legimus, qui Christiani vocari gaudebant. Nullum esse potest nomen hoc vno gloriosius, quod

Christis
ni nomi-
ne nihil
glorio-
sius.

quod qui respuit, certum est eum non ad Ecclesiam Christi, sed ad Antichristi pertinere Synagogam.

Atqui Tigurini, quónam illi fuerunt, qui primi nomen hoc tãquam tritum & obsoletum reiecerunt? Nónne vos? qui simul vt à nobis, hoc est, ab Ecclesia Dei vos segregastis, Evangelicorum nomen vsurpare, quàm nobiscum vnà Christiani vocari maluistis. Ante quinquaginta hos annos quónã alio quàm Christianorum nomine cēsebamur omnes? quánam alia magis quàm hac appellatione gloriabamur? sed simul vt in lucem prodijt hoc vestrum Euangelium, Patribus nostris incognitum, & à quouis alio potius, quàm ab auctore Christo profectum, ne quid nobiscum, hoc est, cum Christo, & cum Christianis, habere commune videremini, tam claro & illustri nomine spreto atq; reiecto, nomen Evangelicorum vobis vsurpare cœpistis: Et cùm aliud Euangelium Lutherus, aliud Zvvinglius, aliud alij filij desertores prædicassēt, vt quod

cu-

cuiusque foret Euangelium agnosci
posset (nam CHRISTI non esse con-
stabat, cum vos à Christo nomen du-
cere pueret) necesse fuit auctoris no-
men imponi: quò sic alij Lutherani vo-
carentur, alij Zvvingliani, alij alijs alie-
nis à Christo nominibus appellaren-
tur: vt non valde mirum sit, si nunc
quoque Magdeburgi vocantur aliqui
Flacciani. Quòd autè inter ipsos quo-
que Flaccianos, quos ad paucos admo-
dum iam redactos esse scimus, videre
sectas nihilominus liceat: quòd inter se
tantis certent odijs, ac adeò toruis in-
uicem oculis aspiciant, cum eundem
auctorem & consummatorem fidei suę
Flaccium profiteantur: id verò cum pri-
mis est stupendum. Sed ita fieri neces-
se est, vbi non agnoscitur vnus Papa.

Cū verissimè dictū sit ab Hieronymo,
Quòd salus Ecclesię pēdet à summi Sa-
cerdotis dignitate, cui si nō exors quæ-
dam & ab omnibus eminens detur po-
restas, tot in Ecclesia efficientur schis-
mata, quot Sacerdotes. Hanc tam sa-
lubrem

Salus Ec-
clesiæ ex
vnius
summi
sacerdo-
tis digni-
tate.
Hieron.
contra
Lucife-
rianos.

lubrem admonitionem, quoniam vos respuitis, ideo tot sunt apud vos orta schismata, quot ministri. Nam nolo dicere Sacerdotes, quos nullos habetis, quin & nomen ipsum horretis.

Verum videte queso Tigurini, quorsum res ad extremum reciderit. Excusso Papæ Romani iugo, dum in sua quisque ciuitate Papam agere vult, dum sicut Philippus loquitur, maiorem & magis intolerabilem & minus excusabilem auctoritatem atque potestatem sibi vendicat, quam Papa Romanus vnquam: istorum quoque grauius quam quod tolerari posset iugum excutitur, ac sibi ciuilis Magistratus, reiectis istis, Pontificiam potestatem arrogat. Qua de re pleni sunt libri querimoniarum ab illis conscripti. Centuriatores inter alios, qui nouam quandam historiam Ecclesiasticam conscripserunt, in suis præfationibus, de hac ciuilis Magistratus audacia grauissimè queruntur: nec sine causa. Dicarunt enim quibusdam Germaniæ principibus. vnã è suis Cæturijs, & eis hoc
clo-

Centu-
ratorum
querelæ
contra
Magi-
stratus
Pontifi-
cia sibi
arrogan-
tes.

elogium tribuerant, quòd sub eorū vmbra, vera domini nostri Iesu Christi doctrina sonuit, ac collecta est Ecclesia, quæ verè Deū coluit, & in vita æterna eum celebrabit. Ecce aut vix dum anni duo intercesserūt, cū lōgè diuersam ab ea quæ expectabant sui laboris mercedē tulerunt. Iusserūt enim eos illi Principes ex suis terris faceffere, & alibi sedem sibi quærere. Ac quod maiorem etiam Centuriatoribus istis dolorem afferebat, eos ipsos in illorum locum postea suffecerunt, quos non ita multò antè libro etiam edito, tanquam hæreticos condemnauerant, & de suis ditionibus eiecerant. Sed iam ipsorum querimonias audiamus: Filij, inquiunt, huius seculi audacissimè formas religionum ex suo cerebro fundunt, & formulas præscribunt, quas ministris verbi DEI imperiosè obtrudunt. In eas enim angustias iam Ecclesia DEI pro nefas redigitur, dormitantibus pastoribus, passim etiam prodeuntibus, & spontè tradentibus suum ministerium

Centuriatores
pulsæ

In Epi-
stola de-
dicato-
ria, Cen.
s.

politicis viris, vt nō rarò tumidi rabulę
quidam forenses, sese non intra septa
sua rerum mundanarum continentes,
alijsque res ad pastorum officia perti-
nentes, nefariè & impiè ad se rapiāt. Et
planè sicut olim Pontificij proceres in
Ecclesia sceleratè Regna huius mundi
inuasērunt, ita nunc vicissim Politici
illotis quasi manibus, in gubernatio-
nem illam spiritalem, verorum mini-
strorum verbi DEI, legitimeque suo
officio fungentium irrumpunt, seque
vtroque gladio instar Antichristi ac-
cingunt, cū nec vnum quidem suum
rectè administrare norint. Ac in alia
quadam præfatione, siue Epistola de-
dicatoria: Cū docuissent, nequa-
quam esse licitum, aulas cum suis
quibusdam Gnathonibus & ventri-
feruis formas religionum conflare, eas-
que Ecclesiæ citra omnem reluctatio-
nem obijcere: neque synceros Docto-
res verbi DEI, eiusmodi formulis re-
ligionis aut edictis parère, sed potius
voce & stylo contradicere debere,
cū

In Epi-
stola de-
dicato-
ria, Cē. 7.

cùm distincta sint officia potestatis Politicae & Ecclesiasticae, & aliud sit sceptrum, aliud plectrum: Tandem in hæc verba prorumpunt: Antequam lux verbi diuini illucesceret in Germania, regnantibus tenebris Pontificijs & Monasticis, vnicus ille Romanus Præsul potestatem sibi sumebat, leges etiam Politicas, non modò reformandi, sed etiam delendi substitutis suis decretis & decretalibus, id quod superis atque inferis notum est. Quid verò nunc sit, pro vno Pontifice, innumeris ex Politicis, eminentia locorum atque munerum suffultis atque elatis exiliunt, qui vicem alternantes, nunc à forensibus rebus ad Ecclesiasticas transcendunt, & non contenti suis metis, religionum formulas Ecclesijs cum sceptro, gladijs & fulmine Iouis exhibent. Et vna vel altera pagina interiecta: Falcem, inquit, in alienam messem mittunt, & alienam functionem temerè inuadunt, sanctumque sanctorum intrant, quemadmodum Oſias: qui cùm

Politici Pontifices.

G 3 sint

sint politici Magistratus, aut ipsorum serui, tamen magno supercilio audent nouas religionum formas componere, easque Ecclesiæ ministris offerre, tali cum imperio: Ni applaudant sine contradictione, se suo sceptro illos expulsuros aut punituros: id quod etiam faciunt absque omni misericordia.

Centu-
riatores
carbona-
rio cur-
ru edu-
cti.

Haftenus Centuriatores. Quibus tantò maior fides habenda est, quoniam experti loquuntur: cùm eos non vno ex loco pulsos esse constet, Rostochio, Heidelberga, Iena, Magdeburgo: unde alij carbonario curru, Superintendentes autem honoris gratia, tecto tamen carpento noctu deportati sunt, multis armatis circumsepti. Sic accipiunt suos Papas Euangelicos, isti (sic enim eos vocare Centuriatoribus visum est) Politici Pontifices. Qua de re sic etiam alius quidam queritur:

Hieron.
Mœcelius
in libro
de pacto
ribus.

Posteaquam per sanctum Euangelium à Papæ tyrannide ac potestate liberati sunt, & asueuerunt omnes illius constitutiones reiicere, progrediuntur vltèrius,

teriùs, & volunt prorsus eandem consuetudinem in alijs quoque rebus omnibus siue sint bonæ, siue malæ, retinere. Volunt esse liberi, nec à quocquam prohiberi, quò minùs arbitrato suo viuant. Haud aliter quàm si Euangelium esset talis doctrina, quæ concedat vnique potestatem faciendi quod illi placet, quæ nullum ordinem, nec vllam disciplinam ferre possit.

Euangelij
Euangelicorū
effectus.

Quòd si quis eis resistere fuerit ausus, eò veniunt audaciæ, vt non solum odia suscipiant erga suos prædicatores, & eos contumelijs afficiant, verumetiam pro virili sua tyrannide prosequantur. Ac si quem volunt ordinem prædicatores constituere, statim vim esse dicunt minimè Christianam, & nouationem quandam, & introductionē veteris Papatus, per quam prædicatores propriam suam potestatem & dominationem in commissum sibi gregem stabilire velint. Qui si pergant executionē eorū vrgere quæ constituerunt, non solū conuitijs afficiuntur, ve-

rumetiam ad extremum expelluntur. Neque verò proximis tantum his superiorib. annis hoc ita fieri coeptum est, cum in ipso nascentis Euangelij vestri exordio, de vestris quoq; Tigurini, scripserit Erasmus Roterodamus: Quod vester iste populus tam Euangelicus, subinde novos tumultus excitat, ac leuissimis de causis procurrit ad arma, ne suis quidem Ecclesiasticis satis obtemperans, nisi dicant blāda auribus: profligandi etiam si liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione dissentiant. Initio tantum non Deus erat illis Lutherus, Nunc iisdem prorsus delirat, quod nouum de Eucharistia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, sentireque quod cuique libitum est. Hactenus Erasmus.

Erasmi
iudiciũ
de noua
toribus
istis; in
Epistola
contra
Pseudo-
euange-
licos,

Pontifi-
ces à Poli-
ticis ma-
gistrati-
bus con-
temni
Euange-
lici do-
cuerunt;

Atqui libertatem hanc Cacangelicam potius quàm Euangelicam vos, istos, vos inquam istos, docuistis, quādo vt excuterent Pontificum & Episcoporum iugum docuistis. Quod qua religio-

ligione per illos excussum, eadem & vestrum est reiectum. Nam qui potius vestrum ferrent, qui vobis honorē hūc sumpsisistis ipsi, quā eorum quos legitimē vocatos, & ritē atque ordine minus illud constat esse consecutos? Vos licere vobis voluistis de doctrina totius orbis Christiani cōsensu recepta iudicare, & eum inauditum cōdemnare: qui minus iidem de vestrū alicuius doctrina, vel Magistratui, vel etiam feci populi facere licere debuit? Quid impedire potuit, quo minus qua potestate Romanum Papatum, eadem & vestrum Saxonicum reijcerēt. Cū præsertim ab ipso statim nascentis Evangelij vestri exordio, priusquam ad Episcoporum dignitatem, opes, ac ditionem peruenissetis, eiusmodi specimē de vobis præberetis, vt quidā, qui non prorsus alienus à vobis esse iudicabatur, nō dubitaret dicere, quod se mallet in Episcoporum, quā in vestram potestatem tradere: quod quē mallet potentissimi Cæsaris ferre iugum, quā quorūdam

sed ipsi-
mer do-
ctrinæ
suar frui-
ctus eos-
dem ex-
periūtur

Eras. Ro-
te. Vbi
suprà.

Magistratum Euangelicorum, quamuis humili sorte. Sic, inquit, excutunt iugum hominum, qui vestro Euangelio submitunt ceruicem. Magis vereor, ne pleriq; pro graui iugo hominum portent grauius iugum Diaboli. Hoc fuit de vestro, Tigurini, Papatu iudicium illius, qui bonam vitæ suæ partem traduxit inter vos, vt satis perspectos & exploratos mores vestros habere potuerit: Accidit igitur quod est in puerbio? Malum consilium consultori pessimū. Quibus authores vestri fuerunt, vt Papæ & Episcoporum iugum suis ceruicibus excuterent, ij suum quoque iugum ab ijsdem illis iam excussum esse vidēt. Et ventum est ad nouum quoddam Pontificum genus, hætenus orbi terrarum ignotum, ex quo tempore conditus is est: quos isti politicos Pontifices appellant. Qui iam non modò ferre non possunt, si qui se pro Papis gerūt in Ecclesijs eorum ditioni subiectis, in vitam eorum & mores liberius inuehuntur: verumetiam magno supercilio,

Nouum
Pontificū
genus.

lio, nouas religionum formas componunt, & eas suis siue ministris, siue Superintendentibus obtrudunt, tali cum imperio, protinus vt è terris illorum facessant nisi applauserint, qui certè nunquam fuissent huc audaciæ atq; amētix progressi, nisi vos vt ita facerent auctores illis fuissetis.

Vos autem cùm dico, non solos vos intelligo, Tigurini, sed eos etiā omnes, qui vobiscum vnà legitimo Papatu Romano reiecto sibi ipsis Papatum arrogarunt, & Cathedram contra Cathedram constituerunt, cuiuscunque tandem ijs sectæ sint. An cuiusdam ex vestris doctrina non est, quod nō ad Prelatos tantum, imò ne quidem vlla ex parte ad ipsos: quippe qui iam non sint Ecclesiæ membra, sed præcipuè ad pios principes, & ad eos, qui tam ex ministrorum Ecclesiæ numero, quàm ex reliquo hominum, qui doctrinā Christi agnoscunt coetu, in consiliū adhibetur, pertineat de doctrina religiōis cognoscere & iudicare. Agnoscitis opinor ipsa

Brentius
in Prolegomenis
principibus &c.
de doctrina
religiōis iudicium
tribuit.

ipsa vestri Symmistæ verba, qui plurib.
etiam scripturæ locis, præfatum hoc su-
um confirmare nititur. Adfert illud:
Attendite vobis à falsis Prophetis. Nō-
ne qui oderunt te Domine, oderā. No-
lite omni Spiritui credere, sed probate
spiritus. Paulus & Silas ingrediuntur
Berbeæ in Synagogam Iudæorum, &
hi qui summo genere nati erant, rece-
perunt sermonem, cum omni prōpti-
tudine, quotidie scrutantes scripturas,
an hæc ita se haberent. Et quem locum
propius ad Principes spectare putat:
Confiteantur tibi domine, omnes Re-
ges terræ, quoniam audierūt verba oris
tui. Et illud ex Euangelio: Omnis qui
confitebitur me coram hominibus, cō-
fitebor & ego illum coram patre meo.
Et rursus: Omittite illos, cæci sunt, &
duces cæcorum. His & alijs quibusdam
non dissimilibus scripturæ locis, docet
scilicet ad Principes propriè pertinere
iudicium de doctrina religionis. Pro-
fert etiam exempla Iosaphat, Iosig, Da-
uid, Regum, quin & Imperatoris Theo-
dosij,

Theodosij, quibus id maximè decere Principes probat. Quod verò in cōtrarium adferunt isti Centuriatores de Oſia, id cachinnis excipit, tanquàm nihil ad rem pertinens: Vrget etiam illud ex Deuteronomio: Si tibi voluerit perſuadere frater tuus clam dicens, Eamus & ſeruiamus Dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui, non acquieſcas tu nec audias, nec parcat ei oculus tuus vt miſerearis & occultes eum. Sed ſtatim interficies. Sit primùm manus tua ſuper eum, & poſt te omnis populus mittat manum. Qui iubet, ait, quemuis etiam priuatum hominem, in Eccleſia populi Dei tã ſeueriter animaduertere in ſuaſorem Idololatriæ, an non eadem ſeueritate exigit, vt de Idololatria iudicet, ac alienos Deos à vero Deo diligenter diſcernat?

Quòd ſi vera ſunt hæc (vos nunc alloquor Centuriatores, & qui parè vobiscum fortunã experti ſunt) falſò certè querimini, quod abſque omni miſericordia ſequitum ſit in vos. Nam iuxta ſentenſ

Cēturia-
tores p-
pter ido-
latriā
pulsi.

sententiam huius vestri Symmistæ statim interfici debuissetis: cum præsertim penes quos iste de Idololatria iudicium esse vult, ij tanti criminis huius vos reos esse pronunciarint. Neque enim propter aliud quàm propter hoc, quo nullum esse potest grauius Idololatriæ crimē, sceptro Magistratus è vestris Cathedralis pulsi estis. Nam cum illi fas non esse putarēt, omnia Lutheri placita pro diuinis oraculis haberi, sed suo iudicio nonnulla corrigendi, quin & à quibusdam discedendi potestatem aliquibus permitti vellent. Vos autem ita mordicus & scripta illius & facta vobis omnia tuenda suscepissetis, vt eū non alio loco ponere, quàm quo Christum ipsum videremini, dum vel vnguem latum, à quocunq; tandē illius placito, discedere, idem esse quod Christum negare, & ab illius Euāgelio deficere, cum ipsi vobis persuasum haberetis, tum alijs persuadere conaremini, magnis etiā ea de causa motibus excitatis: hanc illi vestrā tantam Idololatriā sibi minimè ferendā esse

esse indicauerunt, ac leuius hoc de vobis, q̃ pro criminis patrati grauitate supplicium sumpserunt. Quamobrem est potius, quod illis agatis gratias, qui de feueritate legis, cōtra quam veneratis, tantum remiserunt, quàm quod actum esse vobiscum durius queritemini.

Verum ad rem. Graue vobis videtur, quod pro vno Pontifice innumeri profiliunt ex politicis, qui non cōtenti suis metis, religionum formulas ecclesijs cū sceptro, gladijs, & fulmine Iouis exhibent. Est id re vera grauius, quàm vt æquis auribus atque animis tolerari queat. Sed quæso, cui debemus hoc acceptum ferre, quod in hunc statum res perducta est? Nonne vobis? Vt rectè Comicum illud vsurpare possimus: Tute hoc in tristi, tibi est omne hoc exedendum. Et quod vetus verbū habet: Cōpedes quas ipse fecit, ipse vt gestet faber. Dirupistis vincula Papatus. An autē hæc multo duriora non sunt quibus nunc astringimini? Num simile quid in Papatu videre licet? Num eiusdem
in

Duriora
vincula
nouato-
rū quàm
Papæ

in eo generis audiuntur querimoniarum?

Num stricto gladio petit aliquis eum qui

*Euāgelii
si, cōcio-
natores
suos quo
modo
tractent.*

concionem habet in Ecclesia ad popu-

lum de superiore loco, quo sic eum de

Cathedra deturbet? Num his eum ver-

bis adoritur? *Du leugst/du leugst du*

schelm/du bößwicht/du dieb. Et iterum alio

loco & tempore, *Der alter schelm leugt*

wie ein Bößwicht. Sic scilicet, iuxta Pau-

li præceptum, duplici honore digni ha-

bentur apud vos Presbyteri, qui labo-

rant in verbo & doctrina. Verum tales

ministri, cuiusvis potius quam Dei, non

alijs præmijs & honoribus digni sunt.

Hæc Magdeburgi facta scribit Heshu-

fius. Quin & in alijs locis, ubi similiter

non Christi, sed vestrum prædicatur

Euangelium, eadem illa non raro usu

*In Papa
tu omnia
honestè
fiunt.*

veniant dubium non est. Nihil in Papa

tu tale, quin illud Paulinum diligenter

observatur, ut in templo præsertim,

*Matt. 21.
x. Co. 14.*

quam domum suam, & domum oratio-

nis Deus appellat, omnia honestè &

secundum ordinem fiant. Habetur per-

sonarum, locorum, temporum ratio.

Non

Non licet oui pastorem suum iudicare, nec eius doctrinam discutere. Sed cum præclarè dictum sit ab Ioanne Chrysostomo: Quòd ubi honoris est æqualitas, aut omnes principatū gerunt, ibi nunquam poterit esse pax: quādoquidem, sicut à Philone scriptum est, ista verbotenus æqualitas, inæqualitatem rerum parit. Nam æqualia in dignitate imparibus tribuere, est inæqualitas. Inæqualitas autē fons malorum. Ad hunc malorum fontem obstruēdum, prouisum est in Ecclesia, quem vos Papatum vocatis, ut non ex æquo possent omnes omnia. Sed quod in humano corpore fieri videmus, ut sit corpus quidem vnum, sed interea membra multa, non eundem autem actum habeant omnia: idem & in Christi corpore, quæ est Ecclesia cernere licet. Multi namque corpus vnum sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc verò connexio, quemadmodum ab illo ter maximè Pontifice Leone scriptum est, totius corporis vnanimitatem requirit.

Chrys. In
Epistolā
ad Ephe-
sios, Ho-
mil. 20.

Philo
Lib. 2. de
Monar-
chia.

Cur Pa-
patus sit
institu-
tus.

Leo. Epi-
stola 84.

H rit.

rit, sed præcipuè concordiam exigit Sacerdotum : quorum etsi dignitas non est communis, ordo tamen est generalis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris, fuit quædã discretio potestatis : Et cum electio par esset omnium, vni tamẽ datum est, vt cæteris præmineret. De qua forma, Episcoporum quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursus, quidam in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinem susceperent ampliorem, per quos ad vnã Petri sedem, vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquàm à suo capite diffideret. Sic Papatum nostrum describit, Sanctus iste Pontifex : in quo qui non dissensionis, sed pacis & dilectionis Deus est, vt pax & vnitas reseruari posset, hanc rationem instituit, vt non modo discretus esset ordo Sacerdotum ab ordine laicorum, verùm inter ipsos etiam

Ordo salubriter in Ecclesia constitutus.

am Episcopos & Sacerdotes, quamuis ordo generalis, non tamen esset dignitas communis. Maior est enim Episcoporum quàm Sacerdotum dignitas. Inter Episcopos autem, honoris quidem est similitudo, verùm discretio potestatis. Nam cùm idem sit honor Episcopi qui Archiepiscopi, Primatis, Patriarchæ, Papæ, nō tamen par est omnium potestas. Cùm enim alij sint in partem sollicitudinis vocati, penes vnum Romanum Pontificem est plenitudo potestatis. Nā si ex æquo possent omnes omnia, retineri vnitas non posset. Itaq; quod ad laicos attinet, quoniā in Christi corpore mystico pedum & manuum officium sortiti sunt: nullæ sunt eorum de rebus Ecclesiasticis iudicandi partes. Sed neq; sacerdotum, quamuis ij superiorem laicis in Ecclesia locum teneāt: Nisi quatenus eorum alicui fuerit hæc potestas ab Episcopo permessa. Nam Episcoporum officiū est propriū, quod ipsa quoque testatur. Augustana Confessio, iudicare, cognoscere doctrinā, &

Episcoporum maior dignitas quàm sacerdotum.

Episcoporum officiū proprium.

doctrinam ab Euāgelio dissentientem
reijcere: & impios, quorū nota est im-
pietas, excludere à communione. Sic
tamen vt Archiepiscopus de Episcopi,
Primas de Archiepiscopi, Patriarcha
de Primatis, Papa de omnium horum
sententijs iudicādi potestatem habeat.

Oues pa-
stores nō
iudicēt.

Quamobrem ouibus de Sacerdotis si-
ue Pastoris vel doctrina vel moribus
iudicare fas non est: sed si quid in illo
desideratur, Episcopi iudicium requiri-
tur. Si verò in Episcopo, ad superiorem
refertur. De causis verò maioribus, ad
fidem pertinentibus, nō Episcopis, nec
Archiepiscopis, nec Primatib⁹, nec Pa-
triarchis, quicquam statuere fas est, eti-
am si in vnum locum cōgregati fuerint
omnes: verū ad eum qui sedet in Pe-
tri Cathedra, Pontificem Romanum,
ex ipsius institutione Christi, sicut scri-
bit Anacletus, referre necesse est. Qui
tamen & ipse, vel generale Concilium
conuocat, si causæ grauitas id postulare
videtur, vt quod omnes tāgit, ab omni-
bus approbetur: vel in consilium adhi-
bet,

bet, quotquot in orbe Christiano reperiri possunt, viros doctrina præstantes: nec nisi rebus omnibus diligenter admodum excussis, quicquam in causa religionis discernit. Atque hæc est illa quam nos vocamus Ecclesiasticam Hierarchiam, ad instar cælestis illius fabricata, quam vobis per contemptum Papatû vocare visum est. Quam vos Hierarchiam posteaquàm sustulistis, quem audaciæ atque amentix huius vestræ fructum tuleritis, iam videtis. Nolulistis ut esset in Ecclesia cælestis illius exemplar aliquod, nunc illius imaginem cernitis, quæ est in inferno, malignantium Ecclesiæ. Nullus enim apud vos ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et ventum est vobis ad istos, de quibus querimini, Politicos Pontifices, qui cum sceptro, gladijs, & fulmine Iovis, novas vobis quotannis ferè formulas religionis exhibent, quibus aut applaudendum est, aut in extremum discrimen veniendum. Inde vobis tot in Germania natæ sunt Confessiones,

Papatus
Ecclesiastica
Hierarchia.

quot Principes, quot Ciuitates. Vel sicut ille dixit, Tot fides, quot voluntates. Nunc enim illa tempora prope modum rediisse videntur: de quibus tam grauitur olim quæstus est Hilarius, quòd aut ita scribuntur fides vt volumus, aut ita vt volumus intelliguntur. Et cum secundum vnum Deum, & vnum Dominum, & vnum baptismum, fides etiam vna sit, excessum est ab vna fide quæ sola est, & dum plures fiunt, ad id coeperunt esse ne vlla sit. Facile fuit ab vna fide, quam profitetur Ecclesia Catholica, discedere: sed finem inuenire discessionis huius, hoc opus, hinc labor est. Præclaram quandam similitudinem adfert Ioannes Chrysostomus, quam ipsius, verbis adscribere libet. Anima, inquit, quæ peccati gustum semel fecerit, tum quæ nullius doloris aut poenitentiae stimulis tangitur, magnum certè auctarium morbo adijcere solet. Ac quem admodum vsu venit, vt scintilla ignis, si fortè immensam materiam corripuerit,

Hilarius
ad Con-
stātiū.

Nihil fa-
cilis q̄
discede-
re ab Ec-
clesia Ca-
tholica:
redire au-
tem diffi-
cillimū
est.
Chry. cō-
tra gen-
tiles.

rit, statim obuiam quamque exurat,
 nec antè tamen subsistat, quàm quod
 reliquum est id omne depascatur: quã-
 toque plura corripuerit flamma, tantò
 magis robur ad alia consumenda con-
 cipiat: fitque tum vt compræhenso-
 rum à flamma lignorum congeries, li-
 gnis ijs, quæ mox flamma compres-
 hensura est, quasi infidias struat, flam-
 ma eadem sese semper lignorum com-
 præhensorum auxilio, contra ea quæ
 intacta adhuc manent arimante. Sic
 & peccati natura, vbi animi conta-
 gionem aliquam adorta est, nec quis-
 quam est qui malum restinguat proce-
 dens vltèrius, grauior certè ac magis
 indomita efficitur. propterea sæpè fit,
 vt quæ posteriora sunt peccata, prior-
 ribus grauiora sint: anima semper po-
 steriorum peccatorum accessione, ad
 maiorem contumaciam ac despiciens-
 tiam se promouente, & per hæc ipsa
 suauis quidem vim eneruante, peccati
 autem robur alente. Quavtique ratio-
 ne complures videas in omne pecca-
 torum

In ora-
tio. 3. de
peccato,
vna ex
istis 24.
quæ hoc
anno Ve-
netijs im-
pressa
sunt.

torum genus imprudentes prolapsos, quòd flammam initio exorientem non restinxerint. Ad eundem modum & Basilius: Peccatum dum æditur, aliquo pudore præditum est: sed vbi æditum fuerit, longè impudentiores efficit eos, qui illud patrant. Proinde quàm diu parua, & pauca peccata commitimus non aliter ac plantæ, quæ leui aura agitantur, leuiter quodammodo commouemur: vbi verò plura & maiora fuerint mala, secundum proportionem augmenti peccatorum, etiam commotio augeri solet: Et alij quidem magis commouentur, alij verò eatenus, quoad radicibus euersi prosternantur: siquidem spirituales malitiæ, omni turbine violentius radices animæ, quibus per fidem in Deum fulcitur, abrumpunt.

Hæresis
omnium
peccato-
rum ma-
ximum.

Præclare quidem iste peccati progressum describit. At inter omnia peccata, nullū est hæresi vel schismate grauius. Itaque sic in alijs, ita fit ac multò magis in hoc quoque peccato, vt idem

vt idem sit & peccatum, & causa peccati, & poena peccati. Sicut inflammatio domus vnius, est causa inflammationis alterius, ac si multam ignis materiam comprehenderit, maiores vires sumit, quàm vt incendium deleri possit. Est autem hereticum aut Schismaticum esse, non credere Sanctam Catholicam Ecclesiam: non idem sapere, quod sapit orbis Christianus vniuersus: plus priuato suo, q̃ illius publico iudicio tribuere: per summum sacrilegium ab illa secessionem facere. Non est autem, quòd existimet quisquam, posteaquam coeperit aliquis non credere sanctam Ecclesiam Catholicam, hoc est, Papatus doctrinam reijcere, quòd eam omnem statim reijciat. Sicut nec ignis ita subito totam domum consumit. Verum vnus error gignit alium, & fit alterius causa, donec eò veniatur ad extremum, vt excacetur cor hominis. Ita præcedens culpa, fit causa subsequens. Et rursum, culpa subsequens, fit poena præcedentis. Quamobrem quod à Salomone

Hæresis
& peccatum &
causa &
poena
peccati.

Hæreticum esse
quid.

Sic Papam
heretici,
vt Philo-
sophi De-
um exter-
minare
volunt.

Vulpes
hæreti-
cos signi-
ficant.

Psal. 136.

Peccatū
& causā
& pœnā
peccati
esse Pau-
li testi-
monio
ostendi-
tur.
Rom. 1.

scriptum, capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, rectè vel Origenes, vel quisquis ille fuit auctor quatuor Homiliarum in Cantica Canticorum, de hæreticis intelligi vult, qui demoliuntur Ecclesiam, hos capi iubet, quamdiu paruæ sunt vulpes, dum initia pessimæ persuasionis habent. Nam si fortè creuerint & maiores fuerint vulpes effectæ, non ita facilè capi queant. Hoc est quod in Psalmo quoq; dicitur, Beatus qui tenebit & allidet paruulos Babylonis ad petram, hoc est, qui non permittit sensum Babylonium crescere: sed cùm est in initijs, allidit eum, & tenet ad petram. Tunc enim facilè perimitur. Docet hoc etiam Paulus, cùm semè erroris dicit fuisse in infidelibus, quod cùm cognouissent Deū, non sicut Deū glorificauerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis. Hoc fuit semen erroris. Quid autem inde pullulauit? Obscuratum est, inquit, insipiens cor eorum. Ac paucis interiectis, Propter quod, inquit, tradidit illos Deus in

in desideria cordis eorum, in immunditiam, &c. Et iterum, Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Et iterum post pauca: Sicut non probauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobrum sensum, ut faciant ea, quae non conueniunt. Quia cognoscentes Deum, inquit Gregorius, peccatum superbiae intelligendo commiserunt, caecantur etiam, ne intelligant quod committunt. Et qui intelligentiam suam sequi volunt in peccato, & causa peccati, & ipsum lumen intelligentiae, perdunt in peccato, & poena peccati: Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequerium fouea tegitur, ut qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alijs etiam nesciens cadat. Hoc quippe agitur, ut culpae culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccatum ipsos incrementa vitiorum. Nam quia Omnipotens Deus ad poenitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad usum suae iniquitatis intorquet, nimium iusto Dei iudicio augeri culpa per-

Libr. 25.
moralium
cap. 1. 12.
& 13.

Culpae
culpis feriuntur

Cur peccatum,
peccati poena fiat.

1. Tho. 2.
Apoc. 22
Psal. 68.

Psal. 77.
Viam fecit
semite iræ
suæ, explicatur.

permittitur, vt ad feriendū altiùs quā
doque cumuletur. Hinc enim rursus
de quibusdam Apostolus dicit, vt im-
pleant peccata sua semper. Hinc voce
Angelica Ioanni dicitur: Qui nocet,
noceat adhuc: & qui in sordibus est, sor-
descat adhuc. Hinc Dauid ait, Appone
iniquitatem super iniquitatem eorum,
vt non intrent in iustitiam tuam. Hinc
rursus de Domino ab eodem Psalmi-
sta dicitur: Immissiões per angelos ma-
los, viam fecit semite iræ suæ. Cor qui-
pe Dominus prioribus meritis aggra-
uatū, iustè permittit etiam subsequen-
tibus malignorum spirituum persuasio-
nibus falli, quod cum dignè in culpa
trahitur, reatus eius in pœna cumula-
tur. Vnde & iræ suę Dominus viam de
semita fecisse perhibetur. Latior enim
est via, quā semita. Ex semita verò irę
suæ viam facere, est iræ causas districtè
iudicando dilatare: vt qui illuminati
agere rectè noluerunt, iustè cæcati ad-
huc faciant, vnde amplius puniri me-
reantur.

Libet

Libet autem id exemplo quodam ex Dorothæo sumpto planum facere. Hor-
 tatur is ad humilitatē cordis & mode-
 stiam fratres suos, ac docet: Quando
 quis fratrem suum contemnit ac nihi-
 li facit, ac nomen illius attenuat, seque
 illo præstantiorem iactat, nisi ætutum
 resipiscat, ipsum eò plabi, vt aduersus
 Deum insolescat. Frater, inquit, qui-
 dā fuit, qui, cū aliquid boni de fratre
 quopiam quisquam deprædicaret, sta-
 tim respuebat eum, dicens: Quis est il-
 le? Non est qui momenti sit alicuius,
 nisi Zosimas, & qui cum eo sunt. Pōst
 coepit & hunc contēnere, ac nihil pen-
 dere, dicens: Nemo est qui quidquam
 valeat, præter Diuū Macarium. Et non
 multò pōst ait, Quid est Macarius? Nul-
 lus quidquam est, præter Basilium &
 Gregorium. Atque etiam paulò pōst,
 coepit & hos teruncij facere, dicens:
 Quid est Basilius? Quid est Gregorius?
 Nemo quidquam valet, nisi Petrus &
 Paulus. Cui ego dixi, Certè frater &
 hos etiam contemnes. Credite mihi,
 non

Doro-
 thæus
 Sermo
 ne 2.
 Proximi
 contem-
 ptū Deo
 cōtuma-
 cem red-
 dere, ex-
 emplo
 insigni
 ostendi-
 tur.

non mentior, non multò pòst dicere
 occepit. Quid est Petrus? Quid est Pau-
 lus? Nemo est alicuius momēti, nisi san-
 cta Trinitas. Postmodum verò & con-
 tra deum ipsum superbire cœpit, & in-
 solescere. Deniq; ad eum modum de-
 lapsus est in perditionis & impietatis
 barathrum. Videtis Tigurini, cùm iste
 contemnere cæteros fratres cœpisset,
 ac solùm Zosimam in aliquo precio ta-
 mē haberet, quomodo fecit Dominus
 ex hac semita, viam irę suę magis indies
 atque magis latam, donec ad perditio-
 nis & impietatis barathrū delapsus est.
 Ad eundem modū semita fuit irę Dei,
 cùm Lutherus omnem indulgentiarū,
 etiam rectum, & pium vsum initio da-
 mnâssēt: Quo tempore, non alios fere
 quàm sui seculi Doctores contemne-
 bat. Ex hac semita facta est postea via,
 cùm Scholasticos Doctores omnes pi-
 li nō fecit, & 400. totis annis ignotum
 fuisse Christum orbi Christiano vulgo
 persuadere conatus est. Hęc via latior
 est facta, cùm ab ipsis Gregorij tempo-
 ribus,

Lutheri
 leuis ad
 summā
 impieta-
 tem pro-
 gressio.

ribus, Idololatriâ in Ecclesia dei versatam, & ignorata fuisse Christi beneficia mille totis annis, docuit. Inde progressus est, vt sacrificium & Sacerdotiû abrogare, Sacramentorum etiam numero dignitatiq̃ue detrahare conaretur. Et fuerunt hæc, sicut scriptura dicit: Immissiones per angelos malos. Nam factetur hoc ipse, quòd angelus malus diabolus, immiserit in cor eius, vt contra Missæ sacrificium & sacerdotium scriberet, ac illud abolere pro virili sua niteretur. Hęc via quam primus muniuit

Luther^r
de Missa
angulari
diabolo
se præce-
ptore v. s.
sum fate-
tur.

Lutherus, multò latior est facta, per vestrum Zyvinglium & Caluinum, quando Christi corporis præsentiam in Eucharistia negauerunt, donec vêtum est ad sanctam trinitatē, vix iam vt quidq̃, quod ad illius latitudinē addi queat, superesse videatur, quin potius ad locum iam destinatum peruenisse videntur.

Iratum
Deum
& sui ex-
cagationem ha-
bent Sa-
cramen-
tarij.

Et est reuerà, quæ semita fuit initio, facta nūc iræ Dei via. Nam iratus Deus vestram à Papatu, hoc est, ab Ecclesia sua secessionem, hoc modo puniendam esse

esse

Isai. 64. esse putavit. Sicut etiam apud Prophe-
 tam legimus, Ecce, tu iratus es, & nos
 peccauimus, propterea errauimus, &
 facti sumus sicut immūdi omnes. Non
 quia tu iratus es, nos peccauimus, sed
Isai. 63. quia nos peccauimus, tu iratus es: pro-
 pterea errauimus, & reliquimus rectā
 viam. Peccāstis Tigurini, quando pri-
 mū à Papatu defecistis. Ecce, quomo-
 do vos errare fecit Dominus de vijs
 suis. Indurauit cor vestrum, ne timere-
 tis eum. Non quòd horum errorū ve-
 strorum, auctor, & impulsor fuerit (si-
 cut impiè docet Calvinus, cuius vos li-
 bros, quòd propterea Vulcano corri-
 gendos tradidistis, factum hoc vestrum
 prædicatur ab omnibus.) Sed quòd
 cū contempsissetis diuitias bonita-
 tis, & patientiæ, & longanimitatis eius,
 nec vos hæc ipsius benignitas ad poeni-
 tentiam, & resipiscētiā adducere po-
 tuisset, desertus & cōtemptus à vobis,
 deseruit vos vicissim Deus, atq; ita gra-
 tia illius omni destituti, vertistis vobis
 mansuetudinem illius in cumulum da-
 mna-

Tigurini
 libros
 Caluini
 exurūt.

Quomo-
 do Deus
 indurare
 cor alicu-
 ius dica-
 tur:

Rom. 2.

mnationis, ac secundum duritiam vestram, & impoenitens cor, non in hac modò vita grauiùs vobis Dei iudicium cumulâstis, verum etiam quidquid à vobis donorum eius possidetur, id in maiorem vobis cedit condemnationem, & eam sempiternam. Nam quæ se nondum satis protulisse videtur ira DEI, sentietis illâ in illo tremendo die, quando nos omnes manifestari oportebit ante tribunal CHRISTI, vt ferat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. Tunc enim tanto grauiorib. afficiemini supplicijs, quanto maiore contumacia, tantâ Dei mansuetudinem, ad meliora vos prouocantem reiecistis.

Iudiciũ
extremũ
hereticis
durissimum.

1. Cor. 5.

An autem & nunc non cernitis manifestam iram Dei, cuius quæ fuit aliquando semita, iam via facta est, & quidem latissima via? Quandoquidem in medio vestri Dominus miscuit Spiritum vertiginis, & errare fecit Aegyptũ in omni opere suo, sicut errat ebrius & vomēs, & nō erit Aegypto opus quòd

Argumẽ
tum certisimũ
iræ diuinæ in Sacramen-
tarios.

Esaï. 19.

I faci-

130 CATHOLICA CENSURA
 faciat, caput & caudam incuruātem &
 refrænantem. Sicut ebrius & vomens,
 egerit quod ingesserat, & vbi sit nescit,
 sic Aegyptus vestra, nullū habet opus,
 siue cōsiliū, quod aut caput habeat,
 aut finem. Quò crebriora conuenticu-
 la facitis, hoc plures, maiores, & horri-
 biliores, inter vos errores exortos, hoc
 maiora dissidia cōcitata videre licet, dū
 estis ipsi vobis inuicem plus quā hæ-
 retici, nec vlla manifestior veritas à vo-
 bis vnquam dicitur, q̃ cū vtraq; pars
 alterā hæreseos condēnat. An esse vos
 illos nō agnoscitis, de quib. Paulus ait:
 Eò quòd charitatem veritatis non rece-
 perunt, vt salui fierent, ideo mittet illis
 Deus operationem erroris, vt credant
 mendacio, vt iudicentur omnes qui nō
 crediderunt. Obsecro vos vt hæc verba
 diligentius expendatis, nihil enim in il-
 lis est ociosum, nihil quod non summa
 dignum sit animaduersione. Non dixit
 Paulus, quia non receperunt veritatē,
 sed non receperunt charitatē veritatis.
 Multi sunt q̃ se recipere putāt veritatē,
 sed

Hæretici
 qua in
 re verif-
 simi.

Locus
 Pauli ex-
 plicatur
 2. The. 2.

sed quia non recipiunt charitatem veritatis, quàm longissimè remoti sunt à veritate. Non enim diuidit vnitatem, quisquis habet charitatem. Quamobrem qui diuidit vnitatem, quæ fouetur & retinetur charitate, nūquam assequi potest veritatem. Verè dictum est ab Augustino : Nulli Schismata facerent, si fraterno odio non excæcarentur. An vos tot schismata fecissetis? An tot tam absurdas & impias hæreses iam pridem ab Ecclesia damnatas, & bene sepultas, in lucē reuocassetis, si papatus odio excæcati non fuissetis? Rectè scripsit Ambrosius, Nouatianus & alij nō parue scientiæ fuerunt, sed quia per zelū, foedera charitatis pdiderūt, in schisma versi, ad perditionē sui, hæreses creauerūt. Quoniā igitur vos, per zelū quendā, qui nō est secūdam scientiā foedera charitatis rupistis, neq; charitatē veritatis recipere voluistis, iratus Deus, quid fecit vobis? Ecce, iuxta Pauli Prophetiam, misit vobis operationē erroris, vt ctedatis mēdacio. Legimus in Regum Historia,

Schismat
ticorum
causa ef
ficiens.

Augusti
de bap
tismo par
uul. con

tra Do
natistas,
li. i. ca. 11.

Ambro.
in Episto
lam ad
Corint.

3. Reg. 22
locus hę
reticis ac
commo.
datur.

1. Thim. 4.

2. Thim. 4.

3. Thim. 4.

4. Thim. 4.

5. Thim. 4.

6. Thim. 4.

7. Thim. 4.

8. Thim. 4.

9. Thim. 4.

10. Thim. 4.

11. Thim. 4.

12. Thim. 4.

13. Thim. 4.

14. Thim. 4.

15. Thim. 4.

16. Thim. 4.

17. Thim. 4.

18. Thim. 4.

19. Thim. 4.

20. Thim. 4.

21. Thim. 4.

22. Thim. 4.

23. Thim. 4.

24. Thim. 4.

25. Thim. 4.

26. Thim. 4.

27. Thim. 4.

Quod Achab Rex noluit credere Michę prophetę, charitatem veritatis annuntianti. Quid igitur fecit iratus Dominus? Cũ omnis exercitus cęli assisteret à dextris & à sinistris. Quis decipiet, ait Dominus, Achab regem Israēl, vt ascēdat & cadat in Ramoth Galaad? Egressus est autem Spiritus, & stetit coram Domino, & ait : Ego decipiam illũ. Et dixit Dominus: Decipies & pręualebis. Egredere, & fac ita. Nunc igitur: ecce dedit Deus spiritum mendacij, in ore omnium Prophetarum tuorum. Audite hæc, non vos modò Tigurini, verũ etiam quotquot estis alij, qui vos à Papatu præcidistis. Nolulistis recipere charitatẽ veritatis, quam vobis in Ecclesia Dei Michęas annuntiabat, sed sanam doctrinã non sustinentes ad vestra desideria coaceruastis vobis Magistros prurientes auribus: Ecce misit vobis Deus operationem erroris, vt credatis mendacio: Misit mendacij spiritũ in ore prophetarum vestrorum omnium, quib. miseri creditis, & quod vobis per illos

illos mēdacijs spiritus loquitur, à spiritu Pœna
veritatis profectum esse persuasum ha peccati.
betis. Ita iusto Dei iudicio, traditi estis

in sensum reprobrū, vt clausis oculis &
stupida mente, quasi fascinati, Sathanæ
& eius ministris vos fallēdos tradatis.

Et impletū est in vobis illud Hieremiæ Hier. 8.

Prophetæ: Quomodo dicitis, Sapiētes
sumus, & lex dñi nobiscū est? Verè mē
daciū operatus est, stylus mēdax scriba
rū. Confusi sunt sapientes: verbū enim
dñi proiecerūt, & sapientia nulla est in
eis. Nullis verbis exprimi satis potest,
quāta sit inter vos hæreseon colluies,
quām crassa & pudenda errorum absur
ditas: quām foedē, & piorum aurib. hor
rendæ blasphemix. Quicunq; gustum
aliquem habēt sanę doctrine, sine sum
mo horrore de portētis istis vestris co
gitare nequeunt.

Cur Se
ctarij nō
resipi
scūt, vt
que resi
piscant,
quid fa
cere de
beant.

Et est hoc non admiratione magis, q̃
commiseratione dignū, quòd cū or
bis totus Christianus, in vestris istis tā
foedis ac portētofis erroribus obstupe
scat, vos nihilominus, haud aliter, q̃ si

Pro. 18.

Esai. 63.
Supplica
tio qua
vti oportet
secundarios.

in stipites, & truncos, vel in saxa cōuer
si essetis, hæc mala vestra non sentitis.
Verum ita fit, quando quis à Domino
cæcitate percussus est. Impius, cū in
profundum peccatorum venerit, cōte
mnet. Vtinam aut inducere possētis a
nimum, vt confugientes ad Dominum
(quib. verbis loquentē populū Hebræo
rum inducit Esaias) iisdem & vos illius
misericordiā imploraretis: Tu domine
pater noster, redemptor noster à seculo
nomen tuū. quare errare nos fecisti de
vis tuis? Indurasti cor nostrū ne time
remus te. Conuertere propter seruos
tuos. Tu, pater noster, non solum, quia
creasti nos, verū etiā quia nullo nostro
merito, sed gratuita misericordia tua, cū
essemus inimici, nos in filios tuos coo
ptasti. Tu, Dñs noster, qui nos non cor
ruptilib. auro & argento, sed precioso
sanguine filij tui redemisti. Cur ergo
nunc deseris populū tuum? Cur nos in
in tantis erroribus tam diu versari per
mittis? Cur non aufers de carne nostra
cor lapideum, & das nobis cor carneū,

vt

vt in præceptis tuis ambulemus, & iudicia tua custodiāmus. Conuertere domine, saltem propter seruos tuos. Nam nos quidem, in tot tam foedos errores prolapsi, tot prætereā sceleribus inquinati, fatemur, quòd indigni sumus, quorum preces exaudias, sed propter seruos tuos, patres verò nostros, Abrahā, Isaac & Iacob: quorum erga se fides, obedientia, charitas perspecta tibi satis est & probata, propter hos, cōuerte faciem tuā ad nos, & oculos illos misericordiæ tuæ, nō amplius à nobis auerte. Ceterū cum vos & patrib. & patrū nostro rū deo, pridē nunciū remiseritis, & eos longum valere iusseritis: ac singuli post Idola vestra ambulare, & eis seruire, obstinatis animis pergatis, vix est vlla spes ô Tigurini, facturos vos, vt errores vestros agnoscatis, & ea q̄ par est, animū submissiōe, dei misericordiā inuocetis. Ad Polonos Apostrophe.

Quamobrem relictis filiis alienis, inueteratis dierum malorum, ad eos qui domestici nostri sunt, quorū præcipuā nos habere curam oportet, orationem

nostram conuertemus. Qui cum recēs
adeò doctrinis varijs & peregrinis abdu
cti, & in aliud nescio quod, cuiusuis po
tius quàm Christi Euangelium, transla
ti sint, maior spes est, futurum, vt vnde
Sathanæ fraudibus illecti discesserunt,
eò redeant. Cùm de vobis dixisse Pro
pheta videatur, Auerfus est populus
iste, auersione contentiosa, apprehen
derunt mendacium, & noluerunt re
uertì. Et paulò superiùs, Ecce incircun
cisæ aures illorum, & audire non pos
sunt, ecce verbum Domini factum est
eis in opprobrium, & non suscipient il
lud. Ad vos igitur mihi sermo nunc est
ô Poloni, quibus cum etiam patria mi
hi communis est. At vnde sermonis hu
ius initium sumã? Flere magis libet, q̃
loqui. Quis dabit capiti meo aquam,
& oculis meis fontem lachrymarum?
& plorabo die ac nocte interfectos fi
liæ populi mei? Si totus vertar in fletũ,
neque guttæ stillent, verum torrentes
fluant lachrymarum, pro eo, vt rei po
stulare videtur atrocitas, interfectos n̄
liæ

Hier. 8.

Hier. 6.

Hier. 9.

liæ populi mei, lugere satis non poterō. Tanta enim sunt mala, quibus vos iam oppressos, & quæ vobis adhuc impendere grauiora video, nisi Deus oculis misericordiæ suæ respexerit, ac ablatō corde lapideo, cor vobis carneum dederit, vt omnem dolorem, sua vincant magnitudine.

Quam autem causam adfers ô sancte ^{Populus maximè deflendus} Propheta, quamobrem ita populum hunc deflendum esse censeas? Quia, quis?

omnes inquit, adulteri sunt, & cœtus ^{Oseas cap. 7.} præuaricatorum. Quod etiā alius Pro-

pheta his verbis expressit: Omnes adulterantes quasi clibanus, succensus à coquente. Graue quidem est adulterium, quando coniugum alter alteri fidem non seruat, & alienum inuadit cubile,

sed multo grauior est Mœchia spiritua- <sup>Mœchia spiritua-
lis maior
est adul-
terio.</sup> lis. Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo, dicit Paulus.

Per quem, qui locutus est, idem etiam <sup>2. Cor. 11.
Oseæ 2.</sup> per Prophetam antè dixerat: Et sponsabo te mihi in sempiternum: Et sponsabo te mihi in iustitia, & in iudicio, & in

Sponsæ
Christi
sumus.

Psal. 46.
Sponsus
noster.

1. Cor. 6.
1 Pet. 1.

Precium
hominis

Psal. 22.

miseriordia, & in miserationibus : & sponsabo te mihi in fide, & scies quia ego Dominus. Sumus ergo sponsæ Christi, quodq; maximè stupendū est, Et omnes vna sponsa, & singuli singulæ sponsæ sumus. Haftenus aut singuli Christi sponsæ sumus, quatenus illius vnus sponsæ Sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ membra sumus. Sponsus noster ille est, de quo scriptum est, Rex omnis terræ Deus, ipse sponsus noster. Totam tenet, quia totam emit. Vide autē, quanti emerit, vt intelligas quid emerit. Quod preciū dedit? Empti estis, dicit Paulus, precio magno. Sed quódnam est illud magnum precium? Edisserit hoc alius Apostolus, dicens: Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati Christi. Sanguinem ergo suum fudit, sanguinis sui precio nos emit. Vbi fudit sanguinem suum? In passiōe cruci affixus, quam prædixit Propheta dicens: Foderunt manus meas & pedes meos : dinumerauerunt omnia ossa mea.

mea. Diuiferunt sibi vestimenta mea,
 & super veste mea miserunt sortem. Ha-
 bet ergo vestem sponsus noster. Qua- Vestis
sponsi no-
stri qua-
lis.
 lis ea fuerit docet Ioannes, dicēs, quod Cap. 19.
 erat desuper contexta per totum. Quid
 cares nisi charitatem, quid significat
 nisi vnitatem? Hanc tunicam non di-
 uiserunt impij milites Christi persecu-
 tores. Interea diuidūt Ecclesiam, quam
 illa tunica designabat, qui Christū ver-
 bis confitentur, factis autem negant.
 Cæterum, quisquis hanc diuidit, mili- Tit. 1.
Crucifi-
xoris
crudelio-
res hære-
tici.
 tes, qui Christum in crucem egerunt,
 impietate sua superat. Quisquis à toto,
 quisquis à sponsa Christi, sancta Catho-
 lica Ecclesia semetipsum segregat, is à
 sponso quoq; Christo, à quo tanto fuit
 emptus precio, segregatus est, atq; illi-
 us esse sponsa desiit, ac tanto grauius
 moechatur, quàm qui coniugio iun-
 ctus, alienum thorum inuadit: quan-
 to maior est CHRISTVS Deus & ho-
 mo, cui desponsus fuit, quàm quiuis
 alius purus homo. De hoc genere mœ- Libr. 6.
Stromat-
um.
 chię, scribit Clemens Presbyter Alexan-
 drinus.

drinus. Est autem adulterium, si quis relicta Ecclesiastica & vera cognitione, accedat ad falsam, quæ non conuenit, opinionem. Et cum secutus Optatus, exponens illud Psalmi : Et cum mœchis particulam tuam ponebas. Hæreticos, inquit, dicit mœchos, & mœchas Ecclesias illorum, quas aspernatur & repudiat Christus in Canticis Canticorum: quasi dicat, Quid mihi colligitis non necessarias, vna est dilecta mea, vna est sponsa mea, vna est columba mea. i. Catholica, in qua cùm & vos esse possetis, rebaptizando inter mœchas particulam habere voluistis. Et

Hiero. II.
8. in Eze-
chiel. ca-
16.

æqualis eius Hieronymus Ezechielem enarrans: Est & alia, inquit, fornicatio spiritualis: quando deserentes Ecclesiam, hæreticis iungimur, & ædificamus lupanar nostrum in capite omnis viæ,

Hier. 6.

Quibus præcipit sermo diuinus: State in vijs & quærite semitas Domini semipiternas: & videte quæ sit via bona, & ambulate in ea, Moyse videlicet, Iesu, Iudicum, & Regum libris, Esaiaque & Hiero-

Hieremia, & alijs Prophetis. In omnibus viarum principijs fabricatur lupanar suum, qui ad peruersitatem doctrinæ, testimonijs malè abutitur scripturarum, & dicit: Hæc ait Esaïas: Hæc dicit Oseas: Hæc locutus est Moyſes: hæc Daniel. Et pulchrè non in medijs vijs, nec in viarum terminis ponit lupanar suum, sed in principio. Si enim ad scientiam & profunda diuinorum venerit In sciētia diuina librorum, errare non poterit. Ac non qui errare non possunt nullis interiectis. Quicquid de Ierusalem diximus, refer ad Ecclesiam, animasq; credentium: quæ munera maritalia, aurum videlicet in sensu, & argentum in eloquio, & vestimenta, quibus foeditas nostra ac turpitudine velatur, dāt amatoribus suis: magistris dogmatum peruersorum: quādo asserunt, nihil nocere luxuriam, quòd eam naturalis lex deponat: cibus omnibus indifferenter vtendum, quia ad hoc facti sunt, vt sumantur. Hanc fornicationem ita grauem esse scribit Hieronymus, vt exponens illum locum, Et post te nō erit forni-

Hier. 2.

Deserto-
rū Eccle-
siæ inge-
nium.Hæreti-
corum
dogma-
ta non
sunt diu-
gurna,

fornicatio: collatiōe illius, omnem de-
inceps fornicationem leuiorem existi-
mari debere dicat. Vocāt eiusmodi Pro-
phetæ, mulieres adulteras, vocant &
meretrices: sicut apud Hieremiā legi-
mus, In omni colle sublimi, & sub omni
ligno frondoso, tu prosternebaris me-
retrix. Hoc em ingenio sunt, qui semel
à Christo sponso nostro se diuiserunt,
& sponsæ ipsius Ecclesiæ membra esse
desierunt, vt quando semel, perfractis
pudoris repagulis, ac ruptis pudicitia
claustris, datam ei fidem fefellerunt,
eam subinde mutant, ac simul vt vide-
rint collem aliquem sublimem, aut li-
gnum frondosum, hoc est, qui scien-
tiæ habet opinionem, quæ inflat: qui-
que verbis ornatis & amplis, ea quæ
praua sentit edisserere queat, statim
illi adhæreant. Ex quo fit, vt nunc
huic, nunc illi sectæ se tradant, dum ni-
hil apud eos stabile est, & diuturnum.
Sed nec apud magistros eorum, secta-
rumque principes, constans est quid-
quam & perpetuum: cū quotan-
nis

nis & ritus, & dogmata sua variant. Est enim verissimum quod scribit Hieronymus, Quod semper fluctuant errantium pedes: nec sunt solida vestigia, quæ contra veritatem sunt, sed huc illucque discurrunt, & omni doctrinæ vento circumferuntur, dum de falsitate transeunt, ad aliam falsitatem. Et alio loco explicans illud Esaie, Multiplicasti fornicationes tuas cum eis. Hoc de hæreticis possumus dicere, qui derelicto D E O suo, sequuntur errores, & putant se aliquid plus habere, cum sequentes mendacia perdiderint veritatem, & multiplicauerunt fornicationem suam, non in vno dogmate sed in pluribus.

Hiero. in
16. cap. e
Ezechielis.

In cap.
Esaie. 57.

Obsecro vos, expendite diligenter, quæ dicunt Hieremias & Ezechiel & Oseas Prophetæ. Num ea non rectè quadrent in vos. Nolo dicere, quod estis omnes adulteri, sicut loquitur Hieremias, cum certum sit esse plurimos inter vos, quibus hæc tam grauis

Adulteri
spirituales
plurimi in Po-
lonia.

grauis fratrum suorum fornicatio vehementer displicet, ac maiorem ex ea, quàm qui verbis vllis satis explicari queat, dolorem capiunt: sed quin plures, quàm expediat, inter vos adulteros reperire liceat, id inficias quèquàm iturum esse non puto. Siquidem adulteri sunt omnes, Ambrosio quoque teste, Qui cupiunt adulterare fidei & sapientiæ veritatem. An vos non desponderunt vni viro virginem castam exhibere Christo, sanctissimi Patres illi nostri, Adalbert^{us} Gnesnensis Archiepiscopus, & Stanislaus Cracouiensis Episcopus? qui primi propemodum gentem hanc nostrā voluntariè Deo genuerunt verbo veritatis, qui quod prædicârunt Euāgelium Christi, per longam Sacerdotū & Episcoporum successionem sibi per manus traditum, sanguine suo signatū vobis reliquerunt? Estis autem vos adhuc illa casta & incorrupta virgo, quam illi vos ita Christo, spiritali coniugio copularunt, vt ab eo nunquàm diuelles remini? Num in eo permanetis, quod
ab

Amb. super Lucā
libr. 8.
cap. 2.

Adalbertus & Stanislaus
Poloniæ
Apostoli
Iaco. 1.

ab illis initio didicistis? Num in qua fi-
 de vos illi Christo desponsarunt, eam
 in hunc diem integram tetineris? Proh
 dolor, dolor superans omnem dolorē.
 Quod metuebat Apostolus, id vobis, 2. Cor. 11.
 proh dolor, accidisse videmus. Sicut ser- Locus
 pens Euam seduxit astutia sua, ita cor- Gen 3.
 rupti sunt sensus vestri & exciderunt à tracta-
 simplicitate, quæ est in CHRISTO IB tur.
 s v.

Sed quomodo seduxit serpēs Euā?
 Dixit ad mulierem, Cur præcepit vo-
 bis Deus, vt non comederetis ex omni
 ni ligno Paradisi? Videte mendacem.
 Nunquam enim præceperat Deus, vt
 non comederent ex omni ligno Para-
 diſi. Cuius mēdacij tacitē traduxit etiā
 eū, cum respōderet mulier: De fructu,
 inquit, lignorum quæ sunt in Paradiso
 vescimur, de fructu verò ligni, quod
 est in medio Paradisi, præcepit nobis
 Deus, ne comederemus, & ne tange-
 remus illud, ne forte moriamur. Quid Ire. lib. 5
 autem ad hæc serpens? Astutia vsus, in-
 quit, Irenæus, decepit eam denuò per

Sap. 2.

vbisupra

Irenæus
Polycar-
pi disci-
pulus.
Hæreti-
corū do-
ctrina si-
bi nō cō-
stat.

falsiloquium, dicēs, Nequaquam mor-
te moriemini. Scit enim Deus, quòd in
quacunque die comederetis ex eo, aper-
rientur oculi vestri, & eritis sicut Dij,
scientes bonum & malum. Cùm ipse sit
mendax, mendacij D E V M arguere,
quin & inuidiæ suspicionem illi confla-
re non est veritus, quasi causa præce-
pti huius esset invidia. Sic ille cuius in-
vidia mors intrauit in hunc mundum,
ex se metiebatur fontem illum totius
benignitatis. Verùm audite quem-
admodum tractet locum hunc scriptu-
ræ, qui fuit proximus Apostolorū tem-
poribus, Irenæus Polycarpi discipulus.
Docet is hæreticorum doctrinā, quod
oculis etiam ipsi nostris cernimus, sibi
non constare, propterea quòd quam
Ecclesia firmam habet ab Apostolis
traditionem, eam negligunt: Cùm Ec-
clesia cui creditum est lumen Dei, veri-
tatem vbique prædicet. Qui ergo re-
linquunt, inquit, Ecclesiæ præconium,
imperitiam sanctorum Presbyterorum
arguunt, non contemplantes, quanto
pluris

pluris sit idiota religiosus, à blasphemo
 & impudente Sophista. Tales sunt au-
 tem omnes hæretici, qui se plus ali-
 quid præter veritatem inuenire pu-
 rant, sequētes ea quæ prædicta sunt va-
 riè & multiformiter, & imbecillè faci-
 entes iter, de ijsdem non semper eas-
 dem sententias habentes, velut cæci à
 cæcis circumducuntur, iustè cadent in
 sublatentem ignorantia foveam : sem-
 per quærentes, & nunquàm verum in-
 uenientes. Fugere igitur oportet sen-
 tentias ipsorum, & intentius observa-
 re, ne coniurgemur ab ipsis: Confuge-
 re autem ad Ecclesiam, & eius sinu edu-
 cari, & dominicis scripturis enutriri.
 Plātata est enim Ecclesię Paradysus in
 hoc mundo. Ab omni ergo ligno Para-
 di si escas manducabis, ait spiritus Dei,
 id est, ab omni scriptura dominica mā-
 ducate. Super elato aut sensu, ne man-
 ducaueritis, neq; tetigeritis vniuersam
 hæreticam dissensionem. Ipsi enim cō-
 fitentur semetipsos agnitionem habere,
 re, boni & mali, & super Deū qui fecit

Hæretici
 sophistæ
 impudē-
 tes san-
 ctis im-
 peritiam
 obijcie-
 bant.

Lignum
 paradisi
 interdi-
 ctū, hæ-
 reticorū
 doctrina

De sensu
 elato mā-
 ducare
 phibuit
 Deus.

eos iaculantur sensus suos impios. Supra igitur sentiunt, quàm est mensura sensationis. Quapropter & Apostolus ait: Non plus sapere, quàm oporteat, sed sapere ad prudentiam, ut non illorù manducantes agnitionem, eam quæ plus quàm oportet, sapit, proijciamur de Paradiso vitæ. In quem Dominus inducit eos, qui obediunt præconio eius. Hactenus Irenæus. Non in solo pane viuit homo, sed nec in solo fructu lignorum siue arborum, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei. Proinde pulchrè locum hunc accommodat Irenæus, ad escam spiritualem, hoc est ad scripturam dominicam. Ab omni, inquit, scriptura dominica manducate, super elato autem sensu ne manducaueritis. Quominus vteretur, qui capax est solido scripturæ cibo, Dominus non prohibuit, sed elatū scripturæ sensum, quem afflat serpens, dum ut esse velimus, sicut Dij persuadere conatur, hūc modis omnibus prohibuit. Et hoc est quod metuere se dixit Apostolus, ne si-

cut

cut serpens Euam seduxit astutia sua,
 sic seducat Corinthios quoque suos,
 Ne corrumpantur, inquit sensus vestri,
 & excidant à simplicitate, quæ est in
 CHRISTO IESV. Nihil magis pu- Rom. 11.
 gnat cum simplicitate, quàm sensus ela- Rom. 12.
 tus. Noli altum sapere dicit alibi, sed ti-
 me: Non alta sapientes, sed humilibus
 consentientes.

Nūc vos videte charissimi, si p astutiā
 serpentis illius, qui seduxit primos pa- Polono-
 rentes nostros, non sunt corrupti sen- rum ad
 sus vestri: si non excidistis ab ea simpli- suos ma-
 citate, quæ est in CHRISTO IESV, iores
 quæ fuit in sanctis maioribus vestris. Si collatio.
 non manducaſtis de sensu elato, de quo
 ne manducaretis, Dominus præcepe-
 rat: si non ista potissimum caussa fuit,
 quamobrem in has tantas abominatio-
 nes incidistis, & in has tam fœdas for-
 nicationes, quas exposuistis omni tran-
 seunti. Maiorum vestrorum sensus in-
 tegri fuerunt, & incorrupti, fuit in illis
 ea simplicitas, quæ est in CHRISTO
 IESV: non manducauerunt de sensu
 K 3 elato:

Psal. 130.

elato: non est exaltatum cor eorum,
 non sunt elati oculi eorum: non am-
 bulabant in magnis, neque in mira-
 bilibus super se. Paulum rectè mo-
 nentem audiebant: Non plus sapere,
 quàm oportet sapere: sed sapere ad so-
 brietatem. Ille plus sapit quàm opor-
 tet sapere, qui se sapientiorē ac do-
 ctiorē esse persuasum habet, quàm Ec-
 clesiā vniuersam, de qualibus dicit Apo-
 stolus, Dicentes se esse sapientes, stulti
 facti sunt. Ille sapit ad sobrietatem, qui
 qua par est animi submissione suum
 quacunque tandem de re iudicium Ec-
 clesiæ iudicio libenter submittit, & ei
 præcipienti libèter paret. Quod quàm
 religiosè fuerit à sanctis maioribus ve-
 stris obseruatum, quotquot estis natu-
 grandiores, memoria tenere potestis.
 Quid autem vos? Num ab hac eorum
 simplicitate non excidistis, qui nō mo-
 dō non imitandam eam vobis, verūm
 illos ob hanc ipsam causam plerique
 cachinnis esse prosequendos existis-
 matis? vt rectè de vobis illud vsur-
 pare

Plus sa-
 pere qd?

Sapere
 ad sobri-
 etatem
 quid.

pare possit Ecclesia, Nunc autem deri- Ioh 30.
dent me iuniores tempore. Sed non
temerè dixit CHRISTVS, Væ vo- Lucæ 6.
bis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis. Quibus enim lachrymis de-
flere' fatis possunt, quæ postea vobis
acciderunt? Nam eius quod scriptum
est obli- Prou. 25.
ti, Sicut qui mel multum co-
medit, non est ei bonum: sic scrutator
maiestatis opprimetur à gloria. Quod-
que dicit alia scriptura: Altiora te ne Ecccl. 3.
quæseris, & fortiora te ne scrutatus
fueris, sed quæ præcepit tibi Deus il-
la cogita semper, & in pluribus ope-
ribus eius ne fueris curiosus. Non est
enim tibi necessarium ea quæ sunt ab-
scōdita videre oculis tuis. Harum salu-
brium admonitionū obli- Psal. 72.
ti, posuistis in
cælū os vestrū, & lingua vestra transiit
in terra. Sicut olim Capernaitæ, cū
Christū de manducanda carne, deq; bi-
bēdo sanguine suo verba facientē audi-
uissent: Quomodo, dicebāt, potest hic Ioan. 6.
nobis dare' carnem suā ad manducan-
dū? sic & vos nō minùs curiosè quærere

K 4 coepi-

Fructus
elati sen-
sus.

Amb. de
fide lib. 1.
cap. 3.

Regnum
Dei in
quo cō-
sistit.

cepistis : Quomodo potest fieri , vt ex
pane caro, & ex vino fiat sanguis Chri-
sti? Dumque rimari secreta cælestia,
dum altiora vobis quærere, & fortiora
vobis scrutari, dum quæ sensum omnē,
& intellectum humanum superant, &
sola fide compræhendi possunt, ea ra-
tione vestra, qua nihil est imbecillius,
peruestigare conamini, ecce quo tandē
ad extremum estis prolapsi. Et Christū
ex Eucharistiæ Sacramento amisistis,
& adorandum sanctissimæ Trinitatis
nomen blasphemari, iam æquis auribus
ferre potestis: quin & duplici honore
dignos iudicatis eos, qui tam horrenda
patrare non dubitant. Animaduertitis
ne, quomodo serpētis astutia, corrupti
sunt sensus vestri, posteaquā à simpli-
citate maiorum vestrorum excidistis, &
sicut scribit Irenæus, sanctorū Presby-
terorum imperitiam arguere cœpistis.
Qui cū scirent nō in contentione ser-
monis Dei regnū esse, verū in simplici-
tate fidei, de tā occultis illius mysterijs
non disputandum, non ea discutienda,
non

non esse quærendum, quomodo putauerunt. Sed cùm legissem, Iustum ex fi
 de viuere, non ex argumentis aut ratio
 nibus, cælestibus his mysterijs fidẽ ad-
 hibendo, nec ea curiosẽ scrutando, tan-
 dem ad fidei præmia peruenerunt, & il-
 lud consecuti sunt, quod scriptum legi-
 mus: Credite & intelligetis.

Abac. 2.

Esa. 7.

Gradus
 quib. ad
 extremã
 impieta-
 tem ven-
 tum est.
 Genes. 3.
 Bernar.
 in serm.
 1. de Di-
 uo An-
 drea.
 Basil. in
 Oratiõe
 de virtu-
 te & vi-
 tio, vna
 ex istis
 24. quæ
 hoc an-
 no Vene-
 tijs im-
 pressæ
 sunt.

Verùm libet hic gradus describere, quibus ad supremum hoc impietatis fa-
 stigium peruenistis: quò magis astutia
 serpentis huius, oculis omnium subie-
 cta esse queat. Qui cùm sit callidior cū-
 ctis animantibus terræ, non festinãdo,
 sed, sicut fert ingenium eius, rependo
 perfecit, vt in hunc locũ veniretis. Ve-
 rum enim est illud quod quidam scri-
 psit: Nemo repentẽ fuit summus, ascẽ-
 dendo non volando apprehẽditur sum-
 mitas scalæ. Quod non magis de virtu-
 te, quàm de vitio rectẽ dici potest, sicut
 ille dixit: Nemo repentẽ fuit turpissi-
 mus. Quod etiam pulchra quadam si-
 militudine Basilius expressit, Sicut te-
 nebrę lucis præsentia superatur, & mor-

154 CATHOLICA CENSURA
bus sanitatis accessione, & ad virtutem
progressio, à rebus minimis augmētum
sumit: ita etiam prauitatis scaturigo, ab
ijs quæ initio imbecilla atque exilia e-
rant, ad rem quæ sanari ac restitui am-
plius non potest fertur. Ad eundem
modum & Augustinus: Nec enim, in-
quit, ad tam turpem & miserabilem for-
nicationem, semel ab exordio profili-
ret, sed sicut scriptum est: Qui modica
spernit, paulatim decider. Quomodo
enim coluber non apertis passibus, sed
squamarum minutissimis nisibus re-
pit. Sic lubricus deficiēdi motus minu-
tatim occupat.

Libr. 12.
de Trini-
tate, cap.
10. & 11.

Homilia
87. in ca.
27 Mat-
thæi.
Sathan
à mini-
mis.

1. Reg. 28

Libet autem ea quæ leguntur apud
Chrysostomum adscribere. Veterator,
inquit, malorum Diabolus, cū sit ma-
gna malitia, multa opera, ingēti studio,
condescensioneque nonnulla ad perdi-
tionem hominum vtitur. A minimis es-
nim plerunq; incipit, quod intueri hoc
modo licet. Studebat in Pythonissæ de-
risionem Saul Regē detrudere, iterum
quia non adhibuisset ille mentem, ad
Pytho-

Pythonissas paulatim ipsum inducit.

Nam quoniam Samueli non obtéperauit, & holocausta offerri preparauit, illo absente accusatus, ait, necessitas hostiū facta est maior. Cūq; flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabatur. Iussit deinde nōnulla de maledictis Deus, ea quoq; trāsgressus fuit: hinc aduersus Dauid illū insaniuit, ac sic paulatim labens non stetit, quousq; ad ipsum perditionis barathrum seipsum immisit. Si militer etiam de Cain factum esse videmus. Non enim confestim cædem fratris illi suggestit, ne magnitudine rei cōmotus, tam scelestum facinus abominaretur: sed prius ei persuasit deteriora offerre, nullum esse id dicens peccatum. deinde inuidiæ veneno succendit, nihil etiam mali hinc secuturum persuadendo. Ita sensim in eum illapsus ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessauit, quàm malorum omnium verticem imposuit. Repellēda igitur malorum initia sunt. Nam etiamsi ad maiora prima nō progredes

Peccata
maxima
ex paruis
fiunt, ne-
gligētia
nostra.

Peccata
magna
interdū
non tan-
to stu-
dio sunt
vitanda,
quanto
parua &
vilia.

grederentur peccata, non esset tamen negligendum: nunc verò per istam incuriā gradatim semper ascendunt, quæ propter omni studio atque opera funditus principia peccatorum sunt evertenda. Non enim vim delicti solā consideres, nec quia paruum sit cogites: sed illud præcipuè tene, quia si radicem non euulseris, magnus inde labor succrescet. Mirabile quid atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri peccata esse euitanda, quantò parua & vilia: illa enim natura ipsa spontè auer titur: hæc autem hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt: & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere. Unde citò ex paruis maxima fiunt negligētia nostra: hoc ipsum corporib. quoque accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malum coaluit: nisi enim putasset paruum esse, pecuniam inopum surripere, in tantam proteruitatem non deuenisset. Iudæi quoq; ni-
si pu-

si putâssent inanis gloriæ delictum mi-
 nimum esse, vsque ad cædem Christi la-
 psi non fuissent. Hac via omnia scelera
 fieri videbis. Nemo enim repentè ad
 extremam improbitatem insiliit. Ha-
 bet quippe insitum quendâ anima pu- Animæ
pudor
innatus
quomo-
do perit.
 dorem atq; innatum, quem subitò cal-
 care atq; proijcere non potest: sed sen-
 sim atque paulatim ex negligentia pe-
 rit: hoc pacto etiam Idolorum cultus
 aditum inuenit, cùm vltrâ quàm opor-
 tet, viui ac defuncti honorarentur: hoc
 pacto simulacra & statuæ adoratæ sunt:
 hoc pacto denique fornicatio & cæte-
 ra vitia dominantur. Consideremus au- Ex leui
ri u quis
progres-
sus ad
peccatū.
 tem si nimium quidam, ac importunè
 risit, reprehensus à quopiam est: respō-
 det alijs, nihil esse id mali. Quid enim
 est risus, aut quid vnquam ex risu mali
 sequetur? Orta tamen ex immoderato
 risu paulisper scurrilitas, à scurrilita-
 te turpiloquium, à turpiloquio opera- A male-
dicentia
ad cædē
quis p-
gressus.
 tio turpis pfecta. Cùm alius proximo
 ex incuria malediceret, reprehensusq;
 esset, contempsit, dicens nihil esse mali
 huius

huiusmodi verbis uti : sed hinc dissidia
& odia nata sunt, inde inimicitiae capi-
tales, hinc contumeliae, à contumelijs
porrò pulsatio, ac inde cædes plærun-
que secuta est. Sic à minimis ad maxi-
ma Diabolus gradatim ducit, & inde
ad desperationem detrudit, & hanc vi-
am priore non minorem adinuenit.

Non enim tantos peccatum, quantos
desperatio perdit. Nam qui deliquit, si
seipsum per poenitentiam excitabit, ci-
tò delicti remissionem impetrabit: qui
autem poenitentiam spernit, idcirco ve-
niam impetrare non potest, quoniam
medicinam poenitentiae non im-
ponit.

Digna sunt animaduersione, quæ scri-
bit Chrysostomus, quamvis Paradoxa
videri possunt, quod non tanto studio
magna peccata putat euitanda, quanto
parua cum ab illis sponte sua natura
mortalium abhorreat: hæc autem hoc
ipso, quia parua sunt, desides reddunt,
& dum contemnuntur, efficiunt, ut
quandoquidem eis minus generose res-
sisti-

resistitur, ex paruis maxima fiant. Nul-
 lum autem est peccatum hæresi gra-
 uius & schismate, vt alia omnia cum
 hoc vno collata, festuca sint cum tra-
 be comparata. Quamobrem optan-
 dum fuerat, vt statim initiò prorupif-
 set Sathanas, in hos tam foedos erro-
 res, qui nunc sparguntur. Nam neque
 tulissent hoc aures mortalium, non-
 dum assuetæ leuioribus etiam, sed sta-
 tim è medio blasphemos istos sustulif-
 sent. Verùm intelligebat hoc ille,
 quamobrem non est illi visum, ab his
 exordiri: sed cùm animaduerneret, quo
 ad Papatus, (nam sic illi vocare libet
 Ecclesiam Catholicam,) aliqua esset
 auctoritas, frustra se laboraturum, ne-
 que consilia sua, quem cupiebat, vel
 progressum habitura, vel exitum esse
 consecutura. Quamobrem, vt illum
 eleuaret, & in odium & contemptum
 apud vos adduceret, in id studium, to-
 to pectore (quod aiunt) incubuit.
 Quò sic, posteaquam illi præcipienti
 non parère constitutiones etiam
 illius

Hæresi
 nullum
 peccatū
 grauius-

Sathan
 hæreses
 à Papa
 tus oppu-
 gnatioe
 cur ince-
 perit.

Papatus
 oppu-
 gnatio
 initium
 heresum

illius pro nihilo ducere consueuissetis, facilius in suā vos nāssam pertraheret. Sed nec hoc non videbat, honestiorem aliquē prætextū adferri oportere, quo posset quā plurimos alienos ab illa reddere, quā qui non audisset eum tanquam Ethnicum & Publicanum haberi Christus voluit. Quis autem potuit prætextus honestior inueniri, quā Euangelij, quā Dei verbi? Quamobrem visum est illi, metu suæ graueolentiæ, sicut Athanasius loquitur, scripturarum voces vsurpare, vt illis obtectus asperso veneno suo simplices deciperet. Ita enim Euam decepit, ita etiam alios hæreticos in errorē abduxit. Prætextit igitur fraudi suæ nomen Euangelij, quod subinde crepabat, ac facinus minimè ferendum esse vociferabatur, humanis traditionibus Dei verbū obfcurari, & priorem illarum rationē haberi. Vocatos esse nos in libertatem à Christo, nunc autem iterum subijci seruituti legis, & quidem humanæ, cuius iugum grauius etiam sit, quā iugum legis

Matt. 18.

Sathan
venena
sua scri-
pturæ
vocibus
obtegit.

Mosaicæ. Leges humanas esse ciborum
delectum, dierum discrimen, sacerdotū
coelibatum, orandi statuta tempora, præ-
scriptas etiam quasdam formulas, quas
horas Canonicas vocant, & id genus alia
quædam, Dirumpenda esse hæc vin-
cula Papatus.

Nam ubi scriptū est, quòd feria quar-
ta potius, aut profabbato, aut in qua-
dragesima, quàm alijs diebus ieiunan-
dum, quòd à carnibus & ab ouis, quàm
à piscibus magis abstinendum sit, quòd
ab honorabili coniugio & immaculato
thoro sacerdotes prohibendi sint? Hoc
fibilo serpentis afflati multi, cū quod
ingratum auribus esse non potuit, la-
xari carni fræna viderent, minus iam
Ecclesiæ tribuere, quin apertè, quæ sunt
ab ea rectè constituta, flocci non face-
re coeperunt: usque eò etiam, vt in de-
spectum Papatus siue Ecclesiæ, non a-
lijs diebus carnibus libentiùs vesceren-
tur, quàm quibus vsum earum prohi-
bitum esse sciebat. Neque Sacerdotes
tantum, verum & ipsi Monachi contra

Prima
fornica-
tio hære-
ticorum

In despe-
ctum Pa-
pæ om-
nia faci-
unt hæ-
retici.

L

iuris-

Psal. 95. iurisiurandi sui religionem, contra expressum DEI verbum, quo dicitur: Vouete & reddite Domino Deo vestro: Et iterum, Cùm voueris votum
Deut. 23. Domino Deo tuo, non tardabis reddere: se fœminis copularunt, quas eis vxores vocare visum est. Atque hæc prima fuit fornicatio vestra.

Secunda
 fornicatio.

Cumque sibi serpens non infoelicitè initia cecidisse videret, prorepfit longius: accessit ad Sacramenta, quorum tamen vel numero, vel virtuti, vel dignitati, nō statim fuit ausus quidquam detrahare, verum de speciebus tantum venerabilis Eucharistiæ Sacramenti contentionem iniecit: quiritans, quod contra manifestum Dei verbum ventum esset, quando quidem disertis verbis dixit CHRISTVS: Bibite ex hoc omnes. Non esse ferendam tyrannidem hanc Pontificum, qui sibi licere vellēt ipsam etiam institutionem CHRISTI, non modò violare, verum & contrariū illi statuere. Sic ille transfigurans se in angelum lucis, ac Euangelium Dei que
 ver-

verbum obtendens, multò plures astu-
 tia sua seduxit. Sciebat ille, quòd etiam
 per membra sua Lutherum, Bucerum, Hæreti-
 Philippum Melanthonem, & alios nō corum
 semel est confessus, Christum de calice de vtra-
 fumendo, nihil tanq̃ necessarium præ- que spe-
 cepisse: Sciebat verissimum esse, quod cie sen-
 etiam à patrib. aliquando fuit decretū, tentia.
 siue sub vna, siue sub vtraq; specie quis
 communicet, proficere dignè commu-
 nicantibus ad salutem, modò secūdum
 ordinationem & obseruationem Ec-
 clesiæ faciat. Itaque non cum offen-
 dit alterius tantū speciei communio,
 sed cū CHRISTI corpus Eccle-
 siam id ordinasse videret, illius ordina-
 tionem infringere conatus est. Quo
 sic adsuescerent homines, plus priua-
 to suo, quàm Ecclesiæ iudicio tribue-
 re, & illius sensui, suum in scripturis in-
 terpretādis sensum antepone. Hanc
 igitur vt erroris conuinceret, ac vt
 viam sibi muniret, qua persuadere pos-
 set, vt in alijs quoque scripturis in-
 terpretandis, similiter suum potius,

Sathane
propriū
inter fra-
tres diui-
deret

quàm Ecclesiæ sensum sequeretur, hæc illi fuit causa potissima, quam obrẽ tanto studio calicem vrgendum esse putaret. Qui cùm nihil aliud maiore studio contenderet, quàm vt inter fratres diuideret, quod est illi proprium, permultum se profecturum persuasum habebat, si per quod Sacramentum, vnum CHRISTI corpus efficimur omnes, in eo diuisionis vt esset initiũ perfecisset: neq; verò fefellit eum opinio sua. Nam simul vt persuasum est non paucis, contra tam expressum DEI verbum, per summam iniuriam, calicem esse laicis ereptum, idque Concilij generalis auctoritate, venit apud eos Ecclesia siue Papatus in tantum odium & contemptum, vt nihil habere cum eo commune vellent: vtque Zonarij, baiuli, pueri, puellæ, aniculæ, hanc opinionem de se conciperent, quòd scripturas multò meliùs, quàm Ecclesia siue Papatus vniuersus intelligeret, cuius vel cæcitatem, si tam clarum DEI verbum non videbat, vel impietatem, si sciens pru-

prudensque contra illud veniebat, mirari satis ac detestari non potuerunt. Et fuit hæc iam secunda fornicatio.

Hic semitę irę Dei via facta est, ac ma
gis indies atq; magis dilatata. Paulò iā
deinceps citatiore gradu rep̃sit serpens
vlterius. Videbat enim animos multo-
rum bene præparatos ad sibilum suum
excipiendum. Persuasit igitur plurimis
exangue corpus ad māducandum, ne-
que viuum sanguinem, sed cruorem bi-
bendum dari, quòd sub specie panis
corpus tātum sine sanguine, sub specie
vini sanguis tantū sit sine corpore. Qua
ratione perfecit, vt minùs iam reueren-
ter ad hoc Sacramentum accederetur.
Quis enim ab eo vitam expectaret, in
quo vita non esset? Paulò pòst iam nō
amplius eo voluit vti dicendi genere,
quod obseruat Ecclesia, sub specie pa-
nis: verum, nunc in pane, nunc sub pa-
ne, nunc cum pane, docuit esse corpus
Christi, quod remaneret ibi substantia
panis vnā cum substātia corporis Chris-
ti. Quæ res risum Sacramentarijs mo-
uit,

Tertia
fornica-
tio hære-
ticorum

Zyvin-
gliani
Lutheræ-
nos cre-
dere di-
cūt Chri-
stum im-
panatū.

uit, cū quē nos incarnatum esse pro-
fitemur, eum illi credere Lutheranos di-
cerent, CHRISTVM impanatum : si-
mul eis occasionē vltcrius progredien-
di dedit. Serpit postea longiūs hæc be-
stia, neq; tamen adhuc eò peruenit au-
dacix, vt Christi præsentiam in hoc Sa-
cramento negaret, sed viam tantū ad
eam rem sibi muniuit. Concessit esse
Christum in Eucharistia præsentē, ve-
rū non alio tēpore, quā quo sume-
retur. Quasi verò non cū accedit ver-
bum, sed cū accedunt dentes ad ele-
mentum, & confringunt illud, tum pri-
mū fieret Sacramentum. Sed hoc il-
le tamen multis persuasit, ac si quis ex-
tra sumptionem Eucharistiam adora-
set, eum Idololatriæ reum pronuncia-
uit. Ac eò tandem perduxit miseros, vt
& sacerdotium & sacrificium abrogan-
dum, ac omnem Christi beneficiorum
memoriam obruendam censerent obli-
uione sempiterna summi præsertim il-
lius & immensi beneficii, quo semetip-
sum Christus dedit redemptionē pro
nobis,

nobis, cuius in tremendo Missæ sacri-
 ficio fit repræsentatio. Quæ posteaquā
 ex animi sui sententia contexit omnia,
 tum primū idoneum esse tempus exi-
 stimavit, vt per nouum suum satellitē
 Zvvinglium, eò pertraheret hominem,
 vt diceret insipiens in corde suo, Non
 est Deus. Non est Deus in hoc Sacra-
 mento. Non est in eo corpus Christi.
 Merus est panis pistorius : cui diuinos
 honores tribuere, est Idololatrię scelus
 committere. Cuius tanti criminis non
 dubitauit orbem Christianum vniuer-
 sum condemnare: qui totis mille quin-
 gentis annis panem pro Deo coluerit.

Zvvin-
 glius sa-
 telles dia-
 boli.
 Blasphē-
 miæ illi.
 Psal. 15.
 & 52.

Sic ille, posteaquam tectū Ecclesiæ,
 siue Papatus per Lutherum demolitus
 est, parietes etiam per Zvvinglium dis-
 iecit: ad ipsum quoque fundamentum
 euertendum aggressus, istos de quibus
 nunc agimus excitauit, qui sanctissimā
 Trinitatem, quæ verè fundamētum est
 fidei nostrę, blasphemarent, qui Deum
 esse trinum & vnum negarent, neque
 tres personas, & vnam earū essentiam

Funda-
 mentum
 fidei Tri-
 nitarij
 conuel-
 lunt.

confiteri vellēt, qui sancti Patris Athanasij symbolum (quod per mille trecētos annos ita fuit in Ecclesia receptum vniuersa, nullus vt auderet contrā mutire, nisi qui se manifestum hæreticum esse comprobare vellet, quod proximum à scripturis Canonicis locum hætenus obtinuit) blasphema lingua Sathanasij symbolum appellarent. Nec illis defuerunt, proh dolor, qui tantas blasphemias has non modò ferrent æquis auribus, verum etiam tuerētur atque defenderent.

Sathana
sij sym-
bolum.

Abomi-
nationes
in Polo-
nia gra-
santes
deffētur.

Hiere. 9.

Videtis iā charissimi, quomodo vos astutia sua serpens iste seduxerit, à quibus initijs, per quos gradus, ad hoc extreme fastigium impietatis perduxerit. Quæ fuit initiò semita tantum iræ Dei, quàm lata nunc via facta sit? Accidit vobis illud, quod accidisse populo suo multis cum lachrymis questus est Hieremias. Nam cum dixisset, Omnes adulteri sunt, & coetus præuaricatorum, subiunxit mox: Et extenderunt linguā suam, quasi arcum mendacij & non veritatis.

ritatis. Confortati sunt in terra. Re vera, confortati sunt in terra, quidam verè terrestres Nuncij : quia de malo in malum ingressi sunt, non cognouerunt me, dicit Dominus. Sicut sancti de virtute in virtutē, sic isti de malo in malū progressi sunt, Idolum Idolo mutarūt. Quid faciam patria mea dulcissima, in qua primū lucem hanc aspexi (quam vtinam nunquam aspexissem potius, quā in has tantas abominationes, in has tam fœdas fornicationes incidisse te viderem.) Sed quid faciam? Loquar an taceam? Loqui pudor prohibet, tacere dolor non permittit. Quinetiam grande fuerit scelus, tacere, quod loqui Deus præcepit, dicens: *Nota fac Hierusalem abominationes suas.* Quamuis te potiùs alloquar Pinzouia, quæ, quod sine lachrymis referre non possum, in patria mea plurimis pestiferum virus tuum afflauisti. Nam patriæ meæ tam ignominiosum nomen tribuere nolo, cum sint multò plures in ea, qui vel maximè vestras istas abominationes execrantur.

Ezec. 16.

Ad Pin-
zouiam
Apostro-
phe
Hiere. 2.

crantur. Confregisti Pinzouia iugum
meum, dicit Dominus: Rupisti vincula
mea, & dixisti, Non seruiam. Non ser-
uiam Papatui: Non seruiam Ecclesiæ:
Non audiam illam: Patres, Cōcilia, ve-
rustatem, flocci nō faciam. Quid ex eo
cōsecutum est? Prosequitur Dominus.
In omni colle sublimi, & sub omni li-
gno frondoso, tu prosternebaris mere-
trix. Audin tu Pinzouia, quid factū sit
de te, posteaquam confregisti iugū Ec-
clesiæ, rupisti vincula Papatus, nec am-
plius illi seruire voluisti, quem ex eo fru-
ctū tulisti? Facta es meretrix, dixit Do-
minus. Vbicunq; vidisti collem aliquē
sublimem, aut lignum frondosum, ibi
tu prosternebaris meretrix. Nihil nunc
dicam de domesticis tuis amatoribus,
deq; finitimis Picardis, de ijs tantum,
qui longiùs à te diffiti fuerunt verba
faciam. Visus est aliquando tibi collis
sublimis, & lignum frondosum Stanca-
rus, de quo magnam opinionem scien-
tiæ conceperas: statim in illo colle sub-
limi, & sub illo ligno frondoso tu pro-
sterne-

Pinzoui-
ensium
fornica-
tio.

Stācarus
collis
sublimis
Pinzo-
uiz.

sternebaris meretrix : totam illius volūtatē te permisisti : quicquid ab illo dicebatur, tanquā dei verbū adorasti. Quid autem paulò post factum est? Quæritur Gal. 1.

hoc ipse qui se Paulo Apostolo æquiparat, quod sicut post Pauli discessū à reſta fide Galatæ defecerunt, sic tu post ipsius discessum opera Pseudo euāgelicorū in Arrianismū & Eutichianismū es retracta. Hoc est amatoris tui, sub quo te pſtrauiſti, de te iudiciū. Cōstat aut ex historica narratiōe, quā ædendā tu Pinzouia curasti, quod cū Stanca-
rus publicā disputationē expeteret, de dogmate quod in dubiū apud vos vocabatur, ministri tui cum suo Superintē-
dente disputationē hāc refugerūt, quod Hæreticā
de suorū
iudicijs
se certos esse dicerent, ita rē habere, si iudicare
nolunt.
cut ipsi docerēt, quodq; cū esset ipso-
rū de mediatore sentētia, ministrorum
Ecclesiarum quarundā, adhærentium
doctrinæ suæ, calculis approbata, Stan-
cari verò reiecta, fas non esse putarent,
reiectis eorū iudicijs, nouā disputationē ingredi. Cū tamen interea velint,
ut qui-

vt quibus de Capitibus doctrinæ Christianæ totius orbis Christiani decreta intercesserunt, ea rursus in dubium reuocentur. Itaq; condemnastis eum inauditum, libros eius Vulcano corrigēdos tradidistis, fortassis idem de ipso factura eras, nisi maturè sibi fuga consulisset. Scribit autem idem Stācarus, misisse vos pro consilio ad Tigurinos & Geneuenses, qui vobis Arrianam, Eutichianam, Appollinaristarum, Timotheianorum, Acephalorum, Theodosianorum, Gaianitarum, & Macarianorum hæreses pro fide Catholica remiserūt, ipsi etiam inter se pugnantes. Coram his quoq; tu prosternebare meretrix. Venerunt ad te postea Blandrata, Lyfnaminus Galli, quidam Georgius Niger, qui minorem esse patre filium asseribat: In his quoq; sublimibus collibus, sub his lignis frondosis tu prosternebaris meretrix. Venit postea Gētilis quidam personatus Ernomianus, qui gentilem vt te faceret, vel vt Iudaismū potius induceret, proximè secū trahentem

Stancarij
libri exu
sti Pin-
zouia.

Blādrata
Lyfma-
minus.
Niger.

Gentilis.

tem inter cæteros comites Gentilissimū
 siue Paganismum, Catholicam & Or-
 thodoxam Ecclesiæ doctrinam de san-
 ctissima Trinitate non est oppugnare
 veritus, atq; vt Christū negares author
 tibi fuit. In hoc quoq; colle sublimi, sub
 hoc ligno frondoso tu prosternebaris
 meretrix. Venit ad extremū Ochynus, Ochynus
 nuper admodum ab Heluetijs pulsus,
 qui diuersa quidem ratione, sed mini-
 mē tamen à Gentile diuersa docuit. In
 hoc quoq; colle sublimi, sub hoc ligno
 frondoso tu prosternebaris meretrix.

Sed paulò plura de Ochyno dicere Inimicus
& defen-
sor eccle-
siæ Ochi-
nus.
 libet, vt qui vir sit iste, simul q̃ sit hæc
 turpis tua fornicatio, cognosci possit ab
 eis, qui fortè non satis adhuc habent eū
 perspectum. Vbi Psalmi locum illum Psal. 8.
 enarrant Hieronymus & Augustinus.
 Vt destruas inimicum & defensorē, sic
 enim legit Augustinus. Inimicū & de-
 fensorem, siue ultorem, hæreticum in-
 telligi volunt. Qui cum nequitia sua Ochini
astus
 dem & Ecclesiam Christianam oppu-
 gnet, defendere tamen eam assimulat.

Ipsissi-

Ipsissimus hic est Ochynus. Est enim idē
 inimicus & defensor. Nec vllō tēpore
 magis inimicus, q̃ quo se maximē simu-
 lat esse defensorem. Vix vnquā fana
 doctrina, quā Ecclesia Catholica profi-
 tetur, hostē sibi magis habuit infestum,
 quā hūc, qui tamē interea sibi partes
 illius defendēdas sumit vltro: verū ita
 defendit, vt facilē nequissimū præuari-
 catorem agnoscere liceat. Nihil est ne-
 cesse recēdere singula, foret enim id ni-
 mis longū, sed pauca tamē breuibz at-
 tingam. De Polygamia Dialogū quen-
 dam edidit, in quo quibus potest for-
 tissimis argumentis, quēdam illam ap-
 probantem, se verō Ecclesiæ doctri-
 nam tuentem inducit: Qua quidem in
 re, se talem defensorem pręstat, vt lude-
 re potius cū aduersario, quā seriō
 rem agere videatur. Haud aliter enim,
 quā si victus esset, argumentorum il-
 lius vi: concedit ad extremum quod il-
 le vult, & vt id faciat, monet, ad quod
 cum Deus impellit. An autem magis
 fidum

fidum defensorem agit in eo dogmate
 tuendo, quod vnum est de præcipuis fi-
 dei nostræ capitibus, quo Sanctam Tri-
 nitatem & esse, & adorandam esse, Chri-
 stumque natura Dei filium esse Catho-
 lica profitetur Ecclesia : ipsa præfatio,
 quam ei Dialogo præfixit, satis indi-
 cat, qua fide rem agere proposuerit.
 Narrat enim se propterea Dialogum
 hunc scripsisse, quod suspectum eum
 haberent nonnulli, quasi non crede-
 ret esse Trinitatem. Cæterum ita su-
 spicionem hanc diluit in isto suo Dia-
 logo, vt si quis dubitasset antea, quod
 Sanctæ Trinitatis infestissimus hostis
 sit, lecta eius defensione dubitare de-
 inceptus non possit. Itaque cum esset si-
 bi conscius eius rei, pluribus verbis in
 præfatione purgat sese, si non tanta
 vi probatam à se defensamque esse Tri-
 nitatem quanta debuerit, si locos & ar-
 gumenta, quæ contrà sunt adducta
 per se ieiunè refutata esse quisque di-
 xerit. Secutus autem est is exem-
 plum

Lutheri
mia
fichinus

plum Lutheri. Nam sicut Lutherus de sacrificio Missæ Sathanam secum disputantem ac multos locos & argumenta proferentem inducit, quibus eam in cōtēptū adducat, & ut abrogetur persuadeat, sic & hic facit in dogmate de Sancta Trinitate, quam in Dialogo quodā, idem qui Missæ sacrificium spiritus grauius oppugnat, simul & Christi diuinitatem & ex Orco reuocat omnia, quæcunq; vel à Præxæ, vel ab Arrio, vel ab Eunomio, vel ab alijs hæreticis pridem allata, non semel sunt in Oecumenicis Concilijs condemnata. Quorum præiudicijs, cum victum esse videret aduersarium, auctoritatem eorum, quin & sanctorum Patrum eleuat, nec his armis cum aduersario congrediendū esse censet, neq; præter scripturarum auctoritatem valere quicquam vult, nec aliquid se præter illas & Symbolum Apostolorum recipere profitetur. Cumque reliqui Sanctæ Trinitatis hostes Nicænum quoque Symbolum admittere se profiteantur, & hoc iste reiicere videtur.

Victus
Ochinus
concilio
rū autho-
ritate
quo di-
uertit?

tur. Itaq; cū ad pugnam ventum est, nihil aliud quā ludos quosdam agit, & quamuis aliud prę se ferat, oppugnare tamen potiùs Ecclesię dogma quā propugnare videtur. Neque verò contentus fuit in hoc dogmate talem se pręstitisse, longius etiam progreditur. In penultimo Dialogo Philosopho quendam inducit, qui se religionis omnis expertem palam professus, non ille quidem prorsus Deum esse negat, quem primum esse motorem concedit, sed eum nec adorādum, nec ab eo prę-

Nec adorandum
Deū nec pręsidiū
ab eo expectandū, Ochynus credit in penultimo Dialogo

fidiij quicquam expectandum esse docet. Scripturarum etiam quas Canonicas vocamus, & quas esse diuina quædam oracula certò persuasum habemus, & veritatem & authoritatem vehementer oppugnat. Cui cōtradicit quidem Ochynus in speciem, verū si quis & hunc & alios Dialogos omnes diligenter excutiat, quod à me nō sine magna molestia factum est : non aliud eum credere videbit, quā quòd spiritum & Philosophum loquētes inducit.

An autē super hac impietate tanta, terra nō inhorrescat? an cælum etiā ipsum non obstupescat?

Regres-
sio ad A-
postro-
phe.

Pinzouia
magis q̃
Atheniā
impia.

Ezec. ca.
16, locus
Pinzouię
accōmo-
datur.

Iámne vides ô Pinzouia, quorsum tibi res ad extremum redierit. Euangelij tui profectio Epicureismus est, & Atheismus. Dixit aliquando Protagoras, nō liquere sibi num esset aliqua diuinitas: adeò visum est hoc Atheniensibus non ferendum, vt & ipsum è suis finibus expellerent, & in cōcione libros eius, in quibus ista continebantur, exurerent, Tu verò Pinzouia, quem expulerunt hæretici, quem nec ipsi ferrent Ethnici, qui sacra ridet omnia, qui Christum Dei filium, & adorandum Trinitatem habet ludibrio, qui Deum nullum prorsus credit, & eum naso suspendit adunco, in isto colle sublimi, sub isto ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Fabricata es ô Pinzouia lupanartuum in capite omnis viæ, & excelsum tuū fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens preciū, sed quasi mulier adultera, quæ super vi-
rum

rum suū inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autē dedisti mercedes cūctis amatoribus tuis, & donabas eis vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum. Factumq; est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis. Et post te non erit fornicatio: hoc est, deinceps omnis fornicatio tui collatione leuior existimabitur. Nam & tulisti filios tuos, ait Dominus Deus, & imolasti dæmonijs ad deuorandum. Quid autem horum, quæ per Ezechielem dicit Dominus, non rectè quadrat in te Pinzouia? An tu nō edificasti lupanar? An nō abominabilem fecisti decorē tuū, & diuifisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas? Nam non solum fornicata es cum eiusdē gentis hominibus, de quibus hoc tempore nihil esse dicēdum putauī, verum etiam cum exteris, qui vel ex Italia, vel ex Gal

Externi
fornica-
tores Pin-
zouia.

lia, vel ex Heluetia, vel ex Germania, vel ex Bohemia, vel ex Morauia pulsi nonnulli proscriptique fuerunt, cum

M 2 Stan.

Stancarum, cum Blandratis, cum Gentilibus, cum Lysmanninis, cum Statorijs, cum Georgijs, cū Ochynis: & nescio quibus alijs foedissimis hominibus. Ut & illud impletum sit in te quod est

Isaia 57. apud Esaiā, Dilexisti dormientes tecū, & multiplicasti fornicationem tuā cum eis, & misisti legatos ultra terminos tuos, & humiliata es usque ad inferos. Et

Ezec. 23. quod est apud Ezechielē: Cū immolarent filios suos Idolis suis, miserūt ad viros venientes de longē, ad quos nūcium miserant. Itaq; ecce venerunt. Ecce venerunt Blandratē, venerunt Gentiles, venerunt Lysmannini, venerunt Ochyni, ecce quomodo per eos humiliata es usq; ad inferos, posteaquam adorandā Trinitatem blasphemare, & Christum naturā filiū Dei esse negare te docuerūt. Quid enim iam superest impietatis, quod ab illis nō hauseris. Deinde verò si quæstum aliquē ex hac fornicatione tua fecisses, quamvis turpe, tolerabilius tamen id fuisset. Nunc autē, nō fuit simplex hæc tua fornicatio, sed sicut mulier

mulier adultera, quando super virum suum inducit alienos, mercede cōduxisti qui tecum fornicarentur. Donabas eis vt intrarent ad te, ex omnibus ferè partibus orbis terrarum, etiam ex ipsa Corcyra. In eo quòd dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum in te est contrarium. Propterea meretrix audiverbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus, Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicatione tua, super amatores tuos, & super Idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus cōmixta es, & omnes quos dilexisti cum vniuersis quos oderas: ecce congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiã tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuã. Et iudicabo te iudicijs adulterarũ, & dabo te in sanguine furoris & zeli, & dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuum, & demoliẽtur prostibulum tuum, & denudabunt te vestimen-

Pinzouie
pro in-
explebili
fornica-
tiõis stu-
dio pœ-
na prædi-
citur.

tis tuis, & auferent vasa decoris tui, & derelinquent te nudam plenamq; ignominia. Et adducent super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trūcabunt te gladijs suis, & comburēt domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum, & desines fornicari, & mercedes vltra non dabis.

Quam
studiosa
olim fue-
rit Polo-
nia reli-
gionis &
pietatis?

Pinzo-
uia no-
men ob-
scurum.

His ego non meis, verum Domini mei verbis Pinzouiam alloqui malui, quàm te Patria mea mihi charissima. Fecit enim hoc pietas erga te mea, & quā parenti meæ debeo reuerētiam, vt hoc te tam turpi nomine non esse compellendam existimarem. Sed quotus quisque est, extra Regnum hoc præsertim, cui Pinzouia nota sit, qui vel nomen illius vnquàm audiuerit? quod etiam in ipso regno satis est obscurū. At Poloniæ nomen fuit olim cum primis celebre, propter multa domi forisq; fortiter & præclarè gesta: præcipuè verò, quod posteaquàm per sanctos Apostolos tuos Adalbertū & Stanislaū, & qui eos præ-
cesse-

cesserunt, vni viro Christo desponsa es,
 semper illi te virginem castam exhibu-
 isti, nec vnquam serpentis astutia sensus
 tuos corrumpi passa es, nec à simplicitate
 tuorum maiorum excidisti: sed quā se-
 mel fidem ab illis tibi per manus tradis-
 tam accepisti, in ea tuenda & conseruā-
 da, cum primis te fortem & constantem
 ostendisti: quinetiam vt aliæ quoq; fi-
 nitimæ gentes, in eadem qua tu fide, ei-
 dem vni viro Christo desponderentur,
 omni ope contendisti & elaborasti.
 Nondum enim intercesserūt anni du-
 centi, cū longè lateque patentes
 Lithuanix terras, Christo primū co-
 pulasti, deinde tuo quoque Regno
 adiunxisti. Cuius magnum Ducem
 Vladislauum Iagellonem, alijs qui-
 dem virtutibus multis insignem, ve-
 rùm Idololatriæ tamen deditum, & à
 CHRISTI fide prorsus alienum, ob
 hanc solam causam tibi Regem elegi-
 sti, vt ipsum vnā cum Ducatu illo ma-
 ximo CHRISTO lucifaceres. Huius
 igitur tantæ tuæ pietatis & reli-

Lithua-
 nia Chri-
 stum re-
 cepit.
 Vla-
 disl. Iag-
 gello.
 Rex.

Rom. i.

Poloniæ
iniuria.Polono
rū igno-
minia
apud ex-
teros Pin-
zouia est
acusa.

gionis ergo, fuit olim nomen tuum in orbe toto Christiano longè celeberrimum. Fides tua annunciabatur in vniuerso mundo. Nunc propter istas tãtas abominationes, tãq; foedas fornicationes, nihil est nomine tuo magis infame. Scio quòd magna tibi sit iniuria, cum paucorum crimē ad nationem refertur vniuersam. Constat enim quòd multis partibus plures sint, in omnibus ordinibus Regni, qui cui semel desponsi sunt, castam adhuc se virginem exhibēt Christo, nec à simplicitate maiorum suorum exciderunt: quibus etiam est mortis instar, hæc audire, de foedis fornicationibus istis, quæ toti gēti tam turpem inurunt maculam. Sed quid vis patria mea dulcissima: Pinzouia nomen prorsus apud externos obscurum, neque mas an foemina sit, quisquam scire laborat. Quicquid abominationum & fornicationum est in eo lupanari, in Polonia id esse peruiulgatur. Polonia dicitur à CHRISTI fide descuiisse, & à simplicitate maior

maiorum suorū excidisse. Polonia modò cum hoc, modò cum illo fornicari, & quasi mulier adultera, super virum suum alienos inducere, ac suos amatores subinde mutare, palàm renūtiatur. Polonia legatos etiam suos ad viros de longè venientes mittere, & eis mercedem dare, vt intrent ad eam vndiq; ad fornicandum, affirmatur. Denique Polonia sentina quædam & Asylum hæreticorum omnium, ab ipsis etiam hæreticis appellatur. Quòd si mihi non credis, lege præfationem, quam ad quosdam viros nobiles in hoc regno scribens, responsioni suæ contra Stancarum Sinilerus Tigurinus nescio quis præfixit: Quam etiam habes in maternam linguam conuersam. Quæ maior turpitudò? quæ potest esse maior infamia, quàm sit hæc?

Polonia
sentina
& asylū
hæretico-
rum, etiā
ab hære-
ticis ap-
pellatur

Fuit ante triennium Posiacci conuentus habitus, in florentissimo quondam Galliæ regno, qui maiorem illi, quàm facilè credi queat calamitatem attulit. nouo more quodam, & hætenus apud

In con-
uentu
Posiacci
Beza ig-
nomini-
am inus-
sit Polo-
nis im-
meritè

Michaël
Fabriti⁹.

Blasphemia Be-
za.

Catholicos inaudito, fuit actum in eo de causis ad religionem pertinentibus. Aderat ibi Theodorus Beza, qui, cum præsens adesset Rex puer, & Regina mater, cum Episcopis ac Regni proceribus plurimis, ausus fuit blasphemam vocē hanc emittere: tam distare Christi corpus ab Eucharistia, quàm cælum à terra. Quæ tanto cunctorum fremitu excepta fuit, vt is vehementer percussus propemodum exanimaretur. Cùm ad alteram collationem, aliquot post diebus ventum fuisset, idem Beza, quò maiorem sibi conciliaret auctoritatem, fortassis etiam, vt auditorio quod erat amplissimum atque nobilissimum, terrorem aliquem incuteret, ibi se stare iactabat, nomine Heluetiorum, Germanorum, & Polonorum. Non dixit ille nomine Pinzouensium, sed Polonorum. Cùm tamen si quod ea de re mandatum habuit, non à te patria mea charissima, sed à solis filijs desertoribus, à Pinzouensibus habuit. Nam tu Posiacum il-
lum

lum conuentum, pro tali nunquam agnouisti, cuius te iudicio subijcere velles, quacunq; tandem de re. Nam præter Pontificem & Regem tuum, nulli te mortalium debere subiectionē profiteris. Quod etiam palàm es testata, misso ad Oecumenicum Concilium, quod fuit auctoritate Pij quarti Pōtificis Romani, sub illud ipsum tempus Tridenti congregatum, Oratore, viro non magis maiorum suorum, quàm suis ipsius virtutibus illustri, Valentino Herbor-
 Episcopo Præmissiensi, qui sic & Regis
 & Regni personam in eo loco sustinuit,
 vt amaretur ab omnib. & omniū cal-
 lo vehemēter ꝑbatus inde discederet.
 Nunc vide q̃ hoc honestum tibi fuerit,
 in eo Regno, cui tu subiectionē debes
 nullam, quendā se iactasse, quod ibi no-
 mini tuo staret. At, q̃ vir fuit ille? Sicut
 is qui missus est à te, cum aliarum virtu-
 tū, tum continentię laude, ꝑ cæteris est
 insignis: sic ille vitā suā omnē in lustris
 & ganeis, & in omni genere libidinis
 traduxisse, fide dignis testib. ꝑhibetur.

Valent.
 Herbor-
 tus Epi-
 sco. Præ-
 missien-
 sis Ora-
 tor ad
 Conciliū
 Tridenti-
 num.

Beza im-
 pietas.

Ac

Ac indicat hoc etiam Epigrammatum liber, per eum editus ac typis mādatus, in quo Catullos, Tibullos & martiales, lasciuia petulantiaq; sua, si non superare saltem æquare videtur. Qui cū in conuentu illo ea verba pronunciaſſet, quæ paulò antè commemorauī, tam diſtare Chriſti corpus ab Euchariftia, q̃ cælum à terra, lepidè quidam è ſodalibus eius dixiſſe fertur: Quomodo credit eſſe Chriſti corpus in Euchariftia, qui vix in cēlo Deum vllū eſſe credit? Cuius etiam nefarium facinus, ad aures tuas procul dubio peruenit, quemadmodum ducem illum fortiſſimum, & eundem pietate præſtantiſſimum, qui dum prælia Domini præliabatur in Gallijs, cum alia ratione vinci non poſſe videretur, ſummiſſo ſicario, non magis nomine quàm re ipſa poltrono, per ſummum ſcelus, proditoriè confodiendum curauit. Nec ſatis habuit, hoc tantū facinus patraſſe, verum etiam edito libello parricidium hoc defendere, laudare, tituloq; pietatis ornare veritus non

Lepidè
dictum
in Beza

Guiſius
Dux in-
terfect⁹
Bezae mi-
niſterio.

non est. Quin & insidiatoris illius, tam horrendum flagitium, cum facto Moy-
 sis qui Aegyptum, & Davidis qui
 Goliath interfecit, comparare, & cum
 quod meritis erat supplicium, de scele-
 rato sicario sumptum fuisset, Poltro-
 num inter Martyres referre non du-
 bitavit. Potest ne scelus aliquod atro-
 cius cogitari? Sed maius etiam aliud au-
 di. Non fuit ille contentus, tam imma-
 ne factum parricidæ laudasse, verume-
 tiam alios ad imitandū illud eius exem-
 plo accendit, ac fas esse docet fallere fi-
 dem, heris insidiari, & eos quoquo mo-
 do tollere: iuxta illud, Dolus an virtus
 quis in hoste requirat. Sic ille quod
 nulli quamlibet barbari latrones fece-
 runt vnquam, inter perfidiam & strata-
 gema, nihil vult interesse. Grande faci-
 nus est corrumpere seruum, subornare
 percussorē, & pacta mercede ad scelus
 impellere, & est res exēpli pessimi, ma-
 ximoq; cum publico periculo coniun-
 cta. Nam cuius vita poterit esse tuta, si
 necesse fuerit etiam à domesticorū insi-
 dijs

Poltro-
 nus à Be-
 za inter
 Marty-
 res rela-
 tus.

dijs metuere? Sed quanto grauius crimen est, tantum hoc latrocinium opinionione religionis confirmare? Factum est hoc à Beza. Tamen hoc tale monstrum, tot stupris, adulterijs, sacrilegijs, paricidijs infame, stare se dixit in conuentu Posiaco Polonorum nomine.

Quid ad existimationem tuam, patria mea charissima, tibi turpius accidere potuit? Talem à te procuratorem constitutū esse, qui coram eo Rege, cui subiecta non es, coram tot Regum & Principum oratoribus, coram flore totius Galliae causam tuam ageret? An illud iam euenisse tibi non vides, quod per Ezechielem Prophetam Dominus fuerat comminatus? Congregabo omnes amatores tuos, quibus commixta es, & omnes quos dilexisti, cum vniuersis quos oderas, & congregabo eos super te vndique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam. An in illo celebri conuentu, vbi bona pars orbis totius Christiani praesens aderat, non fuerat

fuerunt congregati amatores tui? non fuit nudata ignominia tua? non viderunt omnes turpitudinem tuam? Sat scio minimam eius rei culpam esse penes te, nam si fuit Patronus constitutus Beza, non à te, sed à paucis alijs nimirum Pinzouiensibus fuit procurator constitutus. Sed interea tamen tua fuit ignomini, at tua fuit hæc turpitud. Polonorum Patronum esse palam se iactabat monstrum illud tot flagitijs infame. Quo si Patrono fuit vsa Pinzouia, fuit re vera dignum patella operculum. Nam tale Euangelium, alium habere Patronum non merebatur.

Concilia
quorundam
Polonorum
à Tiguri-
nis atq;
Geneuen-
sibus pe-
tita igno-
minię to-
tius Po-
loniæ
causa.

4. Reg. 1.

Sed nec de nihilo tamen est, quod in tam celebri conuentu, tuum se esse Patronum iactabat Beza. Nam cum quidam ex ordine equestri consulerent sub mole Beelzebub Deum Accaron, & nunc ad Tigurinos, nunc ad Geneuenses, nunc ad nescio quos alios nuncios mitterent, quasi non esset Deus in Israël, à quo rectius consilium peti potuerit, fere.

ferebantur ab illis responsa, quæ Magnificis, Generosis ac Nobilibus Dominis Polonis scribebâtur, quæ simul ut lecta sunt, haud aliter quàm si diuina quædam essent oracula, recipiebantur à multis: quin etiam typis in ipsa Regia, quæ caput est regni, Ciuitate Cracouiensi mandabatur. Non ea modò lingua qua scripta fuerûnt, verum etiam in linguam vernaculam translata, ac longè lateque passim in orbe Christiano spargebantur. Quæ cùm ab exteris quoque legerentur, quantam infamiam nomini tuo attulerint, quàm turpem tibi fornicationis notam inusserint, etiam tacente me, conijcere facillè potes. Ea res animum addidit Bezæ, ut auderet in tam celebri conuentu, quod ibi nomine Polonorum staret, se iactare.

Respon-
sa Geneu-
sû Cra-
couij ty-
pis excu-
sa.

Helue-
tius nul-
lû inter
Nobiles
& Plebei
um di-
scrimen.

Quis autem est qui nō obstupescat, viros Nobiles, ab his populis consilia petere, quibus nulli magis vnquam infesti nobilitati fuerunt? Cuius quæ sit apud Heluetios ratio, & quemadmodum in ordinem omnes coëgerûnt, ex-
tirpa-

tirpata nobilitate, non te fugit procul
 dubio. Sed & Geneuæ, simul vt ibi re-
 gnum sibi Caluinus vsurpauit, princi-
 pis iugum excussum, Magistratus ciui-
 tate pulsus, & de equestri ordine idem
 est, quod apud Heluetios constitutum,
 nullum vt inter Nobilem & Plebeium
 discriminē habeatur. Itidem cū Lugdu-
 num & Rothomagum occupasset secta
 hæc, magistratus eiecit, iudiciorum sub-
 sellia fregit, tabulas incendit, curiæ no-
 men abrogauit, in eo seniores duode-
 cim pro iudicibus sedere, & alijs legi-
 bus, alio ritu, alia veste, alio pileo iudi-
 care voluit. Cabilloni verò, conuen-
 tu, quem appellare synodum visum il-
 lis fuit, habito, decretum ab illis est &
 cōstitutum, vt cum primum liceret, v-
 niuersi fratres coniūctis viribus ad tres
 orbis terrarū pestes siue quisquilias ex-
 terminandas concurrerent: nimirum
 Pontificiam Ecclesiam, nobilitatem, &
 iuris disciplinā. Papisticum enim esse,
 & à pura religione penitus alienum, vt
 quidam in Repub. dignitatum gradus,
 N perso-

Nobilitas
 quas quibus in
 locis locis
 co suo
 & ordi-
 ne mora
 Hæretici
 nobiliū
 ædes di-
 ruerunt
 & incen-
 derunt

personarumque ordines, ac discrimina
 ponerentur: quandoquidē Deus cun-
 ctos homines, rege vno dempto (hunc
 enim ad aliquod tempus excipiendum
 putauerunt) potestate pari & iure opti-
 mo esse voluisse. Itaque non ita mul-
 tō pōst, in Matisconensi solo nonnul-
 las nobilium virorum ædes, ipsi clien-
 tes eorū, huiusce Synodi opinione im-
 buti, diruerunt, & complures exusse-
 rūt. Et ab illis isti consilium in causa sa-
 lutis petere malūt, quos infensissimos
 esse Nobilitatis hostes exploratum ha-
 bent, quā ab his, quos, cū ex eo-
 dem sint ordine, fratres suos appellāt:
 propter paternam verò sollicitudinem,
 in cuius partem vocati sunt, vt eorum
 tāquam liberorum suorum saluti pro-
 spiciant, & vt peruigilent, quasi ratio-
 nem pro animabus ipsorum reddituri,
 Patrum eos appellatione dignantur.
 Quibus etiam vt obedirent & subia-
 cerent, & si quid oriretur ambiguita-
 tis, ex eorum ore legem vt requirerent,
 à D E O præceptum est. Sed fortassè,

Nobiles
 quidam
 Poloni
 ab ho-
 stibus
 nobilita-
 tis consi-
 lia petūt

Hebr. 13.

Mala. 2.

parum eis idonei videntur ad quos referant, quod esse minus exercitatos in lege diuina persuasum habeant. Atqui si vnquam antea, nunc in isto Patrum ordine reperire non paucos licet in Polonia, viros doctrina pietateque præstantes, ad quos rectius, quam ad illos filios alienos de dogmatibus referre potuissent.

Polonia
doctis vi-
ris abundat.

Verum demus hoc illis, quod quantam ab eis ipsi requirunt, doctrina non abundant. At congregatum nuper Tridenti fuit Concilium Oecumenicum, ad quod ex orbe toto Christiano, quotquot in eo sunt viri sacrarum literarum doctissimi, vocati venerunt. Vocati sunt autem & hi, qui segregauerunt seipsos, data est illis fides publica, qualẽ expetiuerunt ipsi, nullũ ut eis fuerit periculum pertimescendum. Res est admiratione digna, q̃ cum suis eò miserit Oratores Imperator, miserint Reges om̃es Catholici, nullo pr̃sus excepto, miserint etiã Principes aliquot: à solis illis, quorũ causa Consiliũ illud

Concili-
um Tri-
dentinũ.
propter
deserto-
res Eccl̃e
sue maxime con-
gregatũ.

maximè fuerat congregatum, vt morbis eorum aliquam adferre medicinam posset, nemo prorsus missus cōparuit. Quale autē est hoc per Deum immortalem, si quis de dogmate dubitet, ad fidem Catholicam pertinente, quod in hæreticorum angulo quopiam, de eo doceri malit, quàm in Oecumenico, (quod Catholicā Ecclesiam repræsentat,) Concilio: cū tamē æquē vt nos, isti filij desertores Catholicam Ecclesiam, non Tigurinam, neque Geneuensem in Symbolo, quod idem vtriq; recitamus, credere se profiteantur? Sed non potest non esse verissimum, quod à veritate dictum est: Omnis qui malè agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Fures tenebras querunt, quales isti sunt, qui non corruptibilia aurum & argentum, verū animas precioso CHRISTI sanguine redemptas, furantur, & à Christi ouili abductas

Ioan. 3.

Hæretici
pernitio
si fures.

ductas mactant. Nolunt isti sapientiam audire, quæ miscuit vinum, & proposuit mensam suam palam, & misit ut vocarent ad se transeuntes: sed se mulieri stultæ, & clamoræ, plenæq; illecebris, & nihil omnino scienti, (talem enim Salomon heresim depingit) dicto potius audientes præbent, quæ sedet in forib. domus sue, ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes in itinere suo. Quis est paruulus? declinet ad me. Et vecordi locuta est, Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suauior. Quanam alia re magis, quam sint vecordes, orbis planum facere potuerunt vniuerso, quod stultam hanc mulierem, clamoræ, plenam illecebris, & nihil omnino scientem audire, ac apud eam aquas furtivas, & panes absconditos, tanquam dulciores & suauiores, nunc Tiguri, nunc Geneuæ bibere & manducare maluerunt, quam comedere panem illum cælestem, omne delectamentum in se habentem, & bibere cum iocunditate vinum, quod sapientia Tridenti miscuit: missis ancil-

Aquæ
furtivæ
dulciores.

Esaï. 6.

Quid im-
primis
deserto-
res mo-
dèrni ti-
meant.

lis suis, vt vocarent ad arcem, & ad mœ-
nia Ciuitatis, vbi publicè mēsam suam
proposuit, & omnibus qui venerunt,
fruendam dedit? Verùm est & hæc gra-
uissima peccati pœna. Nam euenit il-
lis, quod dixit Esaïas : Excæcauit ocu-
los eorum, & indurauit cor eorum, vt
non videant oculis, & intelligant cor-
de & conuertantur, & sanem eos. Ni-
hil magis metuere videntur, extremè
væcordes isti, quàm ne conuertantur
& sanentur, sic excæcauit malitia cor-
eorum. Itaque confugere malunt ad
Beelzebub, qui diuidit inter fratres, &
ad ministros eius, quos opera Beelze-
bub inter se diuisos esse constat, quàm
ad eos, qui, cùm DEVM pacis & di-
lectionis colant, nulla de re solliciti
sunt magis, quàm vt seruent vnitatem
spiritus in vinculo pacis. Hanc vnita-
tem velis, quod aiunt, remisque fugi-
unt : hanc oderunt cane peius & an-
gue : ad hanc ne quādo reduci possunt,
omni studio sibi cauendum esse, cen-
sent.

Est

Est autem & hoc manifestius, quàm Tiguri-
 ut inficias ire quisquam possit, quòd in ni & Ge-
 ter Tigurinos & Geneuenses, de non neuenses
 nullis minimè leuib. dogmatibus, gra inter se
 ues admodum sunt dissensiones. Nam dissidēt.
 blasphemias Caluini, qui mali siue pec
 cati Deum facit auctorem & impulso-
 rem, & qui docet absoluta necessitate
 fieri omnia, adeò sibi non ferendas esse
 Tigurini putauerunt, ut hos illius erro- Libri Cal
 res, exustis etiam libris eius quibus eos uini à Ti
 tuebatur, ante duos annos, publicè da gurinis
 mnarent. Quod idem à Bernensibus damnati
 quoque factum esse scimus, quin & exusti.
 bellus, quem ediderat, posteaquam v-
 stulatus ab eo fuit Seruetus, quo cona-
 tus est ostendere, hæreticos iure gladij
 coërcendos esse, quamuis nihil in hac
 doctrina sit, quod reprehendi meritò
 queat, ab vtrisque tamen similiter est Tigurini
 reprobatus. Denique ut alia silentio cum Cal
 præteream, etià de ipso venerabilis Eu uino de
 charistiæ Sacramēto, non satis inter Ti Euchari
 gurinos & Calvinū conuenit. Quam- stia Sa-
 uis enim cōsentiant in hoc, qd Christum gramen-
 to non
 conue-
 niunt.

Caluin⁹
Lutheri
& Zvvin-
glij sen-
tentiam
de Eucha-
ristiæ Sa-
cramēto
dānauit.

Caluini
sentētia
de Eucha-
ristiæ Sa-
cramēto

in eo præsens non adfit, tamen quid oporteat credi de coena Dominica, & qui sit sensus horum verborum: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, minimè leuis est inter eos controuersia. Nam cū inter Lutherum, qui in pane & sub pane corpus CHRISTI substantialiter & realiter esse contendebat, & Zvinglium, qui signum tantum & figuram esse dicebat, ingens exorta fuisset disceptatio, vtrò sibi Caluinus hoc sumpsit, vt iudicē inter vtrunque se constitueret: nec magis Lutheri quàm Zvinglij sentētiā damnavit, & suam quandam attulit, nouam & à seculis inauditam. Docuit enim panē & vinum in mēsa proposita, nihil aliud esse, q̃ arrabonem & sigillum, omnes promissiones à Christo nobis factas cōfirmans & stabiliens. Docuit autem sine scripturarum, sine Patrum, sine collegarum etiam suorū auctoritate. Cordis tamen sui visionem hanc, tanquam diuinum oraculum recipi contēdebat. Quā quidem re non magis Lutherum, quàm

quàm ipsam etiam scholam Tigurinam offendit: quæ cùm Vlricum Zvvinglium, tanquam cæleste numen aliquod colat, minimè ferendum illi visum est, quod eum reprehendere Calvinus, & præter omnem scripturarũ ac Patrum auctoritatem, nouam suã auderet opinionem adferre.

Pinzoui.
en. væ.
cordia.

Talis igitur cùm sit inter istos discordia, quæ (malum) est hæc væcordia? qui stupor? quæ mentis cæcitas? quod Schola Pinzouiensis, ab illis potius varietatem opinionum, quæ in ipsa exorta est, ac dissensiones tolli petit, qui non modò cum Ecclesia, verùm & inter se, quin & secum ipsi, non rarò pugnât, quàm à terra labij vnus, & eorundem sermonum, vbi multitudinis credentium fuit cor vnum & anima vna, hoc est à Ciuitate Tridentina, cuius participatio fuit in idipsum. Certè quòd Catholicum & Orthodoxum dici debet, non ab vna parte aliqua, nec in vno angulo aliquo, sed ab orbe Christiano comprobari debet vniuerso, à

Ecclesia
Catholi-
ca.

Hæreticū
esse quid
sit.

Adhor-
tatio po-
lonorū
ad vni-
tatem reli-
gionis.

quo si quis dissentit, Catholicus dici nulla ratione potest: sed nec dogma rectè vocatur Catholicum, quod ab illo non est approbatum. Nōne profite-
mur omnes in Symbolo, nos credere sanctam Ecclesiam Catholicam? Cur igitur isti, qui labijs tantum idem nobiscum Symbolum profitentur, in angulos quosdam repere malunt, quàm Ecclesiæ Catholicæ, quam Concilium Oecumenicum repræsentat, iudicio suas controuersias cognoscendas per-
mittere? Quid autem est aliud hæreticum esse, quàm vltro per summum sacrilegium, ab Ecclesia Catholica se diuidere, nec illius iudicio stare, sed somnia sui capitis sequi malle, nouam aliquam opinionem eligere, quam pertinaciter etiam tuearis ac defendas, nec ullis ab ea rationibus dimoueri te patiaris? Verum hæc nunc hac quidem de re dicta sufficiant.

Magna fuit hæc ignominia patria mea charissima, magna totius gētis infamia, qua te filij desertores isti affecerunt,

runt, quæ meritò tibi dolenda venit.
 Sed vehementer metuo, ne sint hæc
 initia tantum dolorum, nèue multo
 grauiora te maneant infortunia, quæ
 passim Dominus per suos Prophetas
 terribiliter denunciat, nisi reditum eò
 fuerit, vnde discessum est, Separationis
 consilia quàm horrendum semper exit-
 tum habuerint, quantum exitium at-
 tulerint, nemo est qui nesciat: cum nul-
 lum peccatum fuerit vnquam designa-
 tum, quod grauiore supplicio Deus ef-
 se censuerit vindicandum. Documen-
 to sunt Core, Dathan, & Abyron, qui,
 quamuis eundem cum Aaron Sacer-
 dote & Moyse DEVM nouissent, pa-
 riq̃ue lege & religione viuentes, vnum
 & verum DEVM, qui colendus at-
 que inuocandus fuerat, inuocassent,
 ob hoc solum facinus, quod seorsum
 sacrificabant, quodq̃ue loci sui mi-
 nisterium transgressi, contra Sacer-
 dotem Aaron & Moysen insurgen-
 tes, se ab illis segregauerant, hiatu
 terræ

Separationis
 criminis
 grauissim
 o sup
 plicio
 vindica-
 tū sem-
 per.
 Num. 16

terræ absorpti, ac deuorati, poenam statim sacrilegæ audaciæ persoluerunt. Nec soli illi, sed & cæteri ducenti quinquaginta, qui eis Comites ad audaciam fuerunt, prorumpente à Domino igne, consumpti sunt. Documento sunt etiam decem Tribus illæ, quæ à Tribu

3. Reg. 12.

Iuda & Benjamin scissæ sunt, & relicto Rege, alterum sibi foris constituerant: Et indignatus est, inquit, Dominus in omne semen Israël, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israël à domo Dauid. Indignatum esse Dominū dicit scriptura, & eos in perditionem dedisse, quod ab vnitate dissipati essent. Et tanta indignatio Domini extitit aduersus illos, qui Schisma fecerant, vt etiam cū homo Dei ad Hieroboam missus esset, qui ei peccata sua

3. Reg. 13.

exprobaret, atq; vltionē futuram prædiceret, panem quoque apud illos edere, & aquam bibere vetaretur. Quod cū non custodisset, & contra præceptum Dei prandisset, statim diuinæ censuræ

furæ maiestate percussus est, vt inde re-
 grediens, impetu ac morsu leonis in
 itinere necaretur. Ex eo facile quiuis
 perspicere potest, quantopere Deus
 consilia separationis excretur, quan-
 raque digna censeat animaduersione,
 qui nec illum quidem impunè ferre vo-
 luerit, qui panem eum eiusmodi come-
 derat. Sed quid opus est prisca comme-
 morare, quasi recētiora nobis exempla
 desint? Quem in Germania, quem in
 Anglia, separationis consilia fructum
 attulerint, si minus oculis ipsi vidimus,
 saltem auribus nostris audiuius. Ve- Fructus
schisma-
tis in
 rùm si quibus & hæc minus esse recen- Gallijs
qui fue-
rit.
 tia videntur, quid proximus annis ac-
 ciderit in Gallia florentissimo quon-
 dā Regno, quis est qui nesciat, aut sic-
 cis oculis cōmemorare queat? Postea-
 quam in eo quidam sacrilega separatio- Crudeli-
tas noua
torum in
Gallia
immani-
tatē bar-
barorum
superās
 nis cōsilia sunt amplexi, quas Regnum
 illud calamitates non pertulit? quibus
 cladibus affectum non est? An terras
 illas videre non licuit, promiscuis inno-
 centum cædibus redundantes? Vxo-
 res

res in virorū, virgines in matrum sinu
 constupratas, & iugulatas? infantes ab
 vberibus matrum ad cædem tractos?
 prægnâtes mulieres viuas incissas? ho-
 nestissimos viros per summam crudeli-
 tatē interfectos? raptata cadauera, la-
 niata, canibus obiecta, in flumen præci-
 pitata. Quidam etiam Catholici Sacer-
 dotes in crucem illam acti fuisse com-
 memorâtur, in qua simulachrum Chri-
 sti crucifixi pendebat, vt vnus à dextris,
 alter à sinistris poneretur. Pater con-
 tra filium, filius contra patrem, parrici-
 dialia sumpsit arma, vt in sua ipsorum
 viscera sæuire visi fuerint, Tantum sce-
 leri datum est iuris, vt naturæ quoque
 leges rumperentur, nec eis loci quid-
 quam superesset. In ipsas etiam res ina-
 nimas crudelitatem suam exprompserūt.
 Testantur hoc templorum euersorum
 parietinæ, ossa Principum eruta, San-
 ctorū reliquiæ Martyrum, è sepulchris
 effossæ. Et illius inter cæteras, cuius in
 orbe toto Christiano cum primis cele-
 bris est memoria, Martini Turonensis
 epis-

Sepul-
 chra sã-
 ctorum
 ab hære-
 ticis vio-
 lata.
 Hier. 3.

episcopi ossa & cineres per summum sacrilegium rapidis ludibria ventis proiecta: quibus barbarorum ferocitas olim pepercit. Vt impletum esse videatur, quod scriptum est apud Hieremiam: In tempore illo eicient ossa Regis Iuda, & ossa Principum eius, & ossa Sacerdotum, & ossa Prophetarum, & ossa eorum qui habitauerunt Hierusalem è sepulchris. Atqui tanta fuit apud Ethnicos religio sepulchrorum, horrendum ut sacrilegium id esse iudicarent ea violare. Nulli fuerunt vnquam barbari tam immanes, quos immanitate crudelitatemque sua non isti superauerint, qui suum hoc Euangelium, quod primus illius auctor presago corde sitire sanguinem dicebat, per hanc viam propagare conabantur, quæ fuit longè ab ea diuersa, quin ei potius aduersa, quam incedebant duodecim illi Christi Apostoli, qui suum non alienum sanguinem fundendo, Christi Euangelium per totum orbem disseminarunt. An autem horrèdi, ac modis

Sepulchrorum religio apud ethnicos. Apostoli suum, non alienum sanguinem fundebant.

omni-

omnibus abominandi non sunt huius
noui fructus Euangelij?

Dehorta
tio Polo.
norum
à scissio-
ne in re-
ligione.
Ephe. 4.

Gal. 1.
Ephe. 2.

Quamobrem agite per Deum im-
mortalem, fratres charissimi, quorum
exitus perhorrescitis, eorum imitari fa-
cta ne velitis: ne sitis paruuli fluctuan-
tes, ne circumferamini omni vento do-
ctrinæ in nequitia hominum, in astutia
ad circumuentionem erroris. Quod se-
mel à sanctis maioribus vestris, per ma-
nus vobis traditum accipistis, ab eo vos
in aliud Euangelium trāsferri ne patia-
mini. Cōsistite firmi in lapide angulari
Christo, in quo ædificati sumus in habi-
taculū Dei in Spiritu sancto. Sicut ille
diuisus nō est, sic nec vos diuidi velitis,
& ab ipsius corpore separari. Cōtinetē
vos in arca, ne pereatis regnāte diluuiō.
Manete in Petri nauicula, ne fluct⁹ vos
absorbeant. Perseuerate in ouili Eccle-
siæ, ne fiatis præda lupis. Qui verò iam
aberrastis à recta via, & serpentis astu-
tia seducti, à simplicitate maiorum ve-
strorum excidistis, orāmus vos & obse-
cramus, per viscera misericordiæ Dei,
cūm

cum Domini vocem audieritis, nolite obdurare corda vestra. Conuertimini ad me, ait Dominus, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus, Reuertimini & viuite. Quid hac sponsi voce dulcius, quid esse potest suauius? Quibus autem verbis magis exprimere potuit mansuetudinem, benignitatem, clementiam & misericordiam suam ineffabilem? Est re vera sponsus hic noster, à quo vos discessistis, benignus & misericors. Est patiens & multę misericordię: Est præstabilis super malitia. Nihil faciet libentius, quàm vt omnium iniquitatum, omnium præuaricationum, abominationum, & fornicationum vestrarum obliuiscatur, simul vt reuersi fueritis. Nam hoc etiam se facturum promittit.

O apud

Ezech. 18

Hiera. 3.

apud eundem Prophetam : Si impius, inquit, egerit poenitentiam, omnium impietatum eius, quas operatus est, non recordabor. Et apud alium Prophetam: Tu fornicata es, inquit, cum amatoribus multis, tamen reuere ad me. Frons meretricis facta est tibi, noluiſti erubescere, saltem à modò voca me. Pater meus, dux virginitatis mee es, tu. Nunquid irasceris in perpetuū, aut perseuerabis in finem? Reuerte re auersatrix Israël, & non auertam faciem meā à vobis, quia misericors ego sum, dicit Dominus. Et non irascar in perpetuum. Conuertemini ad me filij vagi, dicit Dominus, quia ego vir vester & assumam vos. Vtinam autem eiusdē Prophetæ verbis, quæ paulò pòst sequuntur, vos respondentes audiamus: Ecce nos venimus ad te. Tu enim es Dominus Deus noster. Verè mendaceserant colles, & multitudo montiū, verè in Domino Deo nostro salus Israël. Quàm lætus ille nobis dies illucesceret, quo vos ita dicentes audire, simul
vnde

vnde discessistis, eò reuersos videre nobisliceret. Vel sola vox hæc ad iram Dei placādam, & ad illius gratiā recuperandam sufficere vobis posset: cū præsertim tanta sit illius benignitas, vt prior sit ad ignoscendum, quàm simus nos ad veniam ab illo, qua oportet fide, petendam.

Sed hic quosdam ex vobis dicentes audire mihi videor. Quoniam reuerti nos iubet ad Papatum? Nōne Hæreticorum obiectio contra Papatū. Esaiæ 16 vides, quæ sint in eo scelera, quales pastores habeat? quam sui gregis curam gerant? A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas. A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ IESV CHRISTI. Vetus est hæc querela. Atque vtinam non verius hæc dici possint hoc nostro sæculo, quàm quo dicta fuerunt. Sed hæc tamen iusta causa non est, quam obrem secessionē aliquis facere debeat. Etiam illi ipsi quorum hæc verba sunt,

O 2 non

2. Tim. 2.

Clemens
lib. 2. ca.
15. consti-
tut. apo-
stolica-
rum.

Contra
litteras
Petiliani
lib. 3. ca.
3.

non se propterea segregauerunt ab illis de quibus hæc scripserunt. Cognitione Dominus qui sunt eius, dicit Paulus : Recedat ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen DOMINI. Non dixit, Recedat ab iniquorum & malorum cōmunione, sed recedat ab iniustitia, recedat à peccatis eorum : quibus si per consensionem non communicauerit, etiam si societatem eorum corporaliter nō deseruit, securus est, nec ei quidquam peccata præiudicant aliena. Præclare scriptum est à Clemente, Vnusquisque de suis operibus rationem est redditurus. Nam neque Noë pro mundo poenas pendit, neque Loth pro Sodomitis igne flagrauit, neq; Raab pro Hyerichunte interfecta est, neque Israel pro Aegyptijs. Non enim, si cum iniquis habitent, ea res condemnat iustos : sed si consentientem cum illis voluntatem habeant. Quamobrem piè monet Augustinus, tollerandā potius propter bonos esse commixtionem malorum, quā violādā propter malos charita-

ritatem bonorum, Nihil est charissimi,
 quod in hac lachrymarum valle, glo-
 riosam illam Ecclesiam exhiberi posse
 putetis, non habentem maculam aut Ephe. 5.
 rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit
 sancta & immaculata. Cælestis illius Ecclesiæ
 Hierusalem hæc est gloria, non huius militan-
 terrenæ, de qua nihil verius dicitur, tis onus
 quàm quod omnes declinauimus, & & offici-
 mutiles facti sumus: & in multis offen- um.
 dimus omnes. Quò libentiùs alter al- Psal. 13.
 terius onera portare debemus, vt sic Eccle. 6.
 adimpleamus legem Christi, suppor- Ephe. 5.
 tantes inuicem in charitate. Quanto Philip. 3.
 verò maior & sublimior est potestas 1. Pet. 2.
 aliqua, tantò magis illius onera portan- Matt. 23.
 da sunt in charitate. Nam aliter Spi-
 ritus vnitas retineri non potest in vin-
 culo pacis. Obedire præpositis iubet
 Paulus: etiam discipulis parère præcipit
 Petrus. Et qui fuit magister vtriusque
 CHRISTVS: Quæ dixerint vobis faci-
 te, ait, quæ autem faciunt ipsi, facere
 nolite: dicunt enim & non faciunt.
 Certum est, quod Sathanæ tentatio-
 nibus

nibus nulli sunt magis obnoxij, quàm qui cum summa potestate versantur, siue secularis ea sit, siue spiritualis.

Cùm autem illorum opera fiat, vt spiritus vnitas in vinculo pacis conseruetur, quam testamento nobis Christus legauit, atque vt quietam & tranquillam vitam agamus, tanto minùs grauatim ferre debemus, eorum onera, quandoquidem hoc ex illis tantum ad nos commodum redundat. Quinetiam non statim omnibus est fides ad-

Affingū-
tur plu-
rima ab
hæreti-
cis.

Picardo-
rum do-
ctrina cō-
tra Magi-
stratus.

hibenda quæ narrantur. Affinguntur enim plurima, & sunt hac in parte minus foelices ij, qui cum aliqua maiore potestate versantur, vt quantò locus eorum est, & fortuna sublimior, tantò minus omnibus satisfacere, tantò minùs multorū voculas effugere queant, vt non sine caussa celebretur dictum illud: Regnum est malè audire, etiam cùm bene feceris. Picardorum hæc fuit doctrina, siue quis eos fratres VValdenses appellare malit. Quod nullus est Dominus ciuilis, nullus est

Præla-

Prælati, nullus est Episcopus, dum
 est in peccato mortali, sed eam tan-
 quam seditiosam, quamvis à Ioanne ^{Ioan:}
 VVicleff approbatam, non solum in ^{VVicleff.}
 Ecclesia Catholica in Synodo Con-
 stantiensi congregata, verum & ipsi no-
 stri temporis hæretici condemnarunt.
 Sic enim ea de re scribit, qui primus ^{De Picar}
 fuit memoria nostra hæreseon Archi- ^{dis iudi-}
 rectus: Hæc ideo, inquit, commemoro, ^{cium Lu}
 ne Picardi nostri vicini hæretici, in fœ- ^{theri in}
 lix populus, qui foetore Romano gau- ^{resolut.}
 det, sicut Phariseus super Publica- ^{super}
 num, non autem compatitur: ne in- ^{proposit.}
 quam illi nos crederent nescire vitia & ^{Solu. 80.}
 & labe nostras: & immensum aduersus
 nostram miseriam superbirent, si
 nos ista tacere & approbare videremur.
 Scimus heu nostram causam, &
 dolemus, non autem sicut hæretici fugi-
 mus, & semiuiuum transimus, tan-
 quàm alienis peccatis pollui timeamus.
 Quo furioso timore illi sic timent, ut
 non pudeant gloriari, sese ideo fugere
 ne polluantur. Tanta est charitas.

Nos verò quo miserius laborat Ecclesia, eò fidelius assistimus & accurrimus, flendo, orando, monendo, obsecrando. Sic enim Charitas iubet alterum alterius onera portare. Non sicut hæreticorum charitas facit, quæ solummoda quærit alterius, vt potius portetur, & nihil molesti sustineat à peccatis aliorum. O blasphematores Dei & proditores Christi. Si Christus fecisset sicut vos facitis, quis vnquam saluatus esset? Hæc de Picardis Lutheri fuit sententia: quos vocat hæreticos, vocat infelicem populum, vocat blasphematores Dei & proditores Christi. Neque tamen desunt interea meretrices, quæ sub his quoq; lignis frondosis prosternantur.

Sed audiamus eundem hac ipsa de re loquentē in alio quodam libro: Quòd Romana Ecclesia à Deo sit præ alijs omnibus honorata, non est dubium. Ibi enim Sancti Petrus & Paulus, quadraginta sex Romani Pontifices, ac tot cetera millia martyrum sanguinem suum fude-

Lutheri
de Rom.
Eccles.
opinio
in decla-
rat. quo-
rundam
articul.

fuderunt, infernum & mortē vicerunt,
vt vel palpabri queat, q̄ singularem ha-
beat ad eam Ecclesiam respectū Deus.

Quòd si nūc, proh dolor, res habet Ro-
mæ, vt expediret habere melius, attamen neq; hæc, neq; alia causa vlla tam grandis est, nec esse potest, vt ab Ecclesia illa separatio, aut discessio vlla fieri debeat. Imò quòd peius res ibi habet, tantò magis accurrendum & adhærendum est. Per separationē enim, & contemptum non fit melius. Nec dimittendus est Deus propter Diabolum, nec vitandi reliqui boni, propter turbā prauam: imò propter nullum peccatū aut malum, quodcunq; excogitari aut nominari potest, debet rescindi charitas, nec spiritualis vnitas diuidi. Charitas enim omnia potest, & vnitati nihil nimium graue est. Modica enim charitas & vnitas est, quæ finit se propter aliena peccata diuidi. Nec diuersum à Luthero sensit Ioannes quoque Calui-
nus, cū scribit: Horrendæ sunt illæ descriptiones, quibus Esaias, Hieremi-

Caluini
opinio
de Eccle-
sia Rom.
in Sym-
bolo,
cap. 8.
sect. 19.

as, Ioël, Abacuc, & alij, Ecclesiæ Hierosolymitanæ morbos deplorant. In plebe, in magistratibus, omnia vsq; adeò corrupta erant, vt clamet Esaias: à vertice capitis vsque ad calcem pedis, nihil esse illic sanum. Religio partim contempta, partim contaminata. In moribus partim referuntur furta, rapinæ, cædes, & similia scelera. Neque tamen propterea, aut nouas sibi Ecclesias erigebant, aut noua altaria extruebant Prophetæ, in quibus separata sacrificia haberent: sed qualescunque essent homines, quia tamē reputabant Dominum, apud eos verbum suum deposuisse, & cæremonias instituisse, quibus illic colebatur, in medio impiorum coetu puras manus ad Deum extendebant. Certè si putassent aliquid inde se cōtagionis contrahere, centies potius mortui fuissent, q̃ passi fuissent illuc se pertrahi. Nihil ergo eos retinebat, quo minus discessionem facerent, q̃ seruandæ vnitatis studium. Quòd si religio sanctis Prophetis fuit, ob plurima & maxima scelera,

non

non vnius aut alterius hominis, sed p-
 pemodum totius populi, si ab Ecclesia
 alienare : nimium nobis arrogamus, si
 protinus audemus ab Ecclesiæ com-
 munionē deficere, vbi non omnium
 mores vel nostro iudicio, vel Christia-
 næ etiam professioni satisfaciunt. Iam
 CHRISTI & Apostolorum seculum
 quale fuit? neque tamen impedire po-
 tuit desperata illa Phariseorum impie-
 tas, & quæ tum passim regnabat, disso-
 luta viuendi licentia, quin ijsdem sa-
 cris, cum populo vterentur, & in vnum
 cum reliquis templum, ad publica re-
 ligionis exercitia conuenirent. Vnde
 id? Nisi quia sciebant, malorum socie-
 tate minimè pollui, qui pura conscien-
 tia, ijsdem sacris communicarent. Si
 quem parum mouent Prophetæ & A-
 postoli, ille saltem CHRISTI au-
 thoritate acquiescat. Hactenus Calui-
 nus.

Sunt hæc quidem ab vtroque valde
 piè scripta, sed interea tamen impiè fa-
 ctum

Luther⁹
& Calui-
nus di-
uersum
à suado-
ctrina fa-
ciunt.

Etum est ab utroque, quod seiplos tam sancta, tamque salubria monentes non audiuerunt, & ab Ecclesia Catholica per summum sacrilegium discessionem fecerunt, & alijs ut idem facerent auctores fuerunt: quæ res quantâ orbi Christiano calamitatem attulerit, nullo sermone satis explicari potest. Nihil autem est eo verius quod scribit Lutherus, nullam esse posse tam grandem causam, ut propter eam ab Ecclesia Romana separationem aut discessionem facere liceat.

August.
contra
Parmen.
lib. 3. ca. 1

Quod etiam Augustinus contra Parmenianum scribens, plurimis verbis testatur. Cuius nonnulla libet adscribere. Cum omnis, inquit, pia ratio & modus Ecclesiæ disciplinæ unitatem spiritus in vinculo pacis maximè debeat inueniri, quod Apostolus sufferendo inuicem præcipit custodiri, & quo non custodito, medicinæ vindicta non tantum superflua, sed etiam pernitiosa, & propterea iam nec medicina esse conuincitur. Illi filij mali, qui non odio iniquitatum alienarum, sed studio contentio-

In disci-
plina
quod pri-
mum Chri-
stianis p-
positum
esse de-
beat.

num

num suarum, infirmas plebes iactantia
sui nominis irretitas, vel totas trahere,
vel certè diuidere affectant, superbia tu-
midi, pertinacia vāsani, calumnijs infi-
diosi, seditionibus turbulenti, ne luce
veritatis carere ostēdantur, vmbra rigi-
dæ seueritatis obtendunt : & quæ in
scripturis sanctis, salua dilectionis syn-
ceritate, & custodita pacis vnitae, ad
corrigena fraterna vitia, moderatori
curatione fieri præcepta sunt, ad sacrile-
gium schismatis, & ad occasionem præ-
cisionis vsurpant. Ac nonnullis interie-
ctis. Cùm consilia separationis & ina-
nia & pernicioſa & sacrilega esse dixis-
set, quia & inopia & superba fiunt : &
plus perturbāt infirmos bonos, quàm
corrigunt animosos malos, Cypriani
proponit exemplum, qui quamuis pes-
simos coëpiscoporum suorum descri-
psisset mores, quod cùm & hortamen-
to esse cæteris deberent & exemplo, di-
uina procuratione contempta, procu-
ratores rerum secularium fiebant, dere-
lictæ Cathedra, plebe deserta, per alic-
nas

Cypria-
sermo. 5.
de lapsis.

nas prouincias oberrantes, negotiationis quæstuosæ nundinas aucupantur, esurientibus in Ecclesia fratribus, habere largiter argentum volebant, fundos insidiosis fraudibus rapiebant, vsuris multiplicantibus fœnus augebant. Tales cùm eos descripsisset, non se tamen separabat ab illis, verùm hæc illorum peccata deflebat, ac diuinæ censure iudicioque permittebat. Quin & in Epistola quadam, cùm illa Pauli verba produxisset: In magna domo, nō solum vasa sunt aurea & argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam quidem honorata, quædam verò inhonorata. Nos operam demus, inquit, & quantū possumus laboremus, vt vas aureum vel argenteum simus. Cæterùm fictilia vasa confringere, Domino soli concessum est, cui & virga ferrea data est. Esse non potest maior Domino suo seruus: nec quisquam sibi, quod soli filio pater tribuit, vendicare potest, vt putet aut ad aream ventilandam & purgandam, palam ferre se iam posse, aut à frumento

vni-

4. Thi. 1.
Mali tollerandi
in Ecclesia.
fia.

vniuersa zizania humano iudicio segregare. Superba est ista obstinatio, & sacrilega præsumptio, quam sibi furor prauus assumit. Et dum sibi semper quidā plus, q̄ mitis iustitia deprecatur, sumunt, de Ecclesia pereunt, & dum insolenter extollunt, ipso suo tumore cæcati, veritatis lumen amittunt. Hic docet Cyprianus, perire de Ecclesia, lumenque veritatis amittere, qui sibi superba quadam obstinatione plus assumunt, quam deprecatur mitis iustitia, & quod soli filio tributum est à patre, sibi vendicant, ut à tritico zizania suo iudicio segregent.

Quamobrem optimum est hac in re consilium Augustini, ut misericorditer corripiat homo quod potest, quod autem non potest, patienter ferat, & cum dilectione gemat atq; lugeat, dum aut Deus desuper emendet & corrigat, aut usq; ad mensem differat eradicare zizaniā, & paleam ventilare. Ut tamen securi de salute sua, bonæ spei Christiani, inter desperatos, quos corripere non valent, in unitate versentur, auferant malum à seip-

Contra
scelera-
tos confu-
lium Au-
gustin.
lib. 3. ca. 8
contra
Parmen.

seipsis, id est, ut in ipsis non inueniantur, quod in moribus aliorum eis displicet. Diuinum est hoc sancti Patris Augustini consilium, à nobis ipsis malum ut auferamus, quandoquidem ab Ecclesia vniuersa mala tollere non possumus. Veniet suo tempore, qui & zizania eradicabit, & paleam ventilabit.

Hæretici
manticā
alienam
inspici-
unt sua
neglecta

Sed nescio quomodo proniores sumus ad malum ex alijs, quàm ex nobis ipsis auferendū: cū qui ferre non possunt mala, quibus laborat Ecclesia, multo ipsi grauiora designant. Qui versatus est inter eos, qui Zvinglij verbum, tanquam Dei verbū adorant, Erasmus Roterodamus, hoc illis tribuit elogiū: Circumspice mihi fodalitatem istam Euāgelicam, quot habet adulteros, quot temulentos, quot alcatores, quot decoctores, quot alijs vitijs infames. Et nonnullis interiectis. Dices, nihil tam felix vnquā fuit in rebus humanis, quin malorum admixtu vitaretur. Ad bonos verte oculos. Fieri potest ut mea sit hæc infelicitas, mihi adhuc neminem contigit

Erasmi
Roterodami iudicium
de noua
toribus.
Contra
Pseudo-
euangelicos.

tigit nosse, qui non videatur seipso factus deterior. Et iterum paulò post: Evangelica pietas, à minimis initijs paulatim creuit in maius ac melius, ac optimus quisque se illi iungebat: hanc doctrinam, non nisi leuissimus quisque amplectitur. Et in alio quodam loco, Adeò per hoc quod ipsi vocant Evangelium non corrigi scribit homines, vt potius videantur deteriores fieri: nec vt peccare desinant, sed vt peccent impunitus. Hoc elogium nascentis Evangelij vestri Doctoribus & eorum discipulis tribuit Erasmus. Qui verò nuper ex Heluetia venit Ochynus, Nónne quendam inducit in Dialogis suis loquentem, quod quæsiuerit (non alibi proculdubio quàm apud Hæreticos) omnes, vt ipse loquitur, Christi reformatas Ecclesias, eo consilio, in omniũ sanctissima perfectissimaque sedem sibi caperet, sed vsu venerit sibi, quod columbæ illæ, à Noë missæ quæ nusquam nacta locum, vbi pedem figeret, in arcam reuersa est: sic & se reuerti do-

mun in Vngariam, vbi constituat in-
taminatam Ecclesiam. Cui respondet
Ochynus, quærere ab omni vitio pur-
gatam Ecclesiam, nihil aliud est, quàm
cælum in terra quærere. Quibus ver-
bis non obscurè indicat, quàm sint e-
tiam hæreticorum Ecclesiæ contami-
natæ.

Sub no-
uo Euan-
gelio de-
teriores
facti ho-
mines.

Verùm nihil est opus plura vestro-
rum testimonia proferre, quibus ipsi
confitentur longè deteriores factos ho-
mines, & ad omne flagitiorum genus
patrandum audaciores, posteaquam
nouum hoc vestrum Euangelium præ-
dicari coeptum est, quam vnquam an-
tea fuerant. Nam & longum foret ea
recitare, & in moribus ac vita vestro-
rum, longè videntur apertius, quàm vt
vlllo stylo dilucidius explicari queant.
Strenuè declamatum est à vestris, con-
tra coelibatum nostrorum Sacerdotũ.
Quem cùm plerique non ita colant vt
deberent, ob hanc potissimum causam,
eos in summum odium & cōtemptum
adducere conati sunt. Absit autem, vt
nos

nos turpitudinis aliquorum patroni
 esse velimus, quin omnibus poenis, quæ
 sancitæ sunt in sacris Canonibus con-
 tra tales, eos dignos iudicamus. Ve-
 rum obsecro vos, an posteaquam vestri
 ministri foeminis copulari coeperunt,
 castiora sunt eorum, sicut ipsi vocari
 volunt, cõiugia, quàm sit quorundam
 nostrorum sacerdotum coelibatus? An
 minus apud eos adulteriorum est &
 stuprorum? Duas ac tres etiam habere
 superstites foeminas, quibus vxorum
 nomen tribuunt, vsque eo iam est apud
 illos vsitatum, vt non modò non habeatur
 infame, verum etiam in laude pro-
 pemodum ponatur. Adeò non suffi-
 cit vna ministris vestris, vt incontinen-
 tiæ suæ mederi possent: Et incita-
 mentum factum est, quod vnicum il-
 li remedium esse fornicationis iudica-
 bant.

Ministro-
 rum ma-
 trimo-
 nia im-
 pura.
 Polyga-
 miam
 quosdã
 deserto-
 rum co-
 lere.

Ecce autẽ dum hæc scribuntur à me,
 nouũ adfertur de morte Ioannis Calui-
 ni, deq; successore illi designato, sancto

Beza sue-
 cessor
 Caluini.

illo viro Theodoro Beza. Quid autem? Si verum est quod renūtiatur, an super hoc successore cælum etiam ipsum non obstupescit? Verū talis decebat, vt esset Pontifex vester, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & super cuius immanibus flagitijs, quæ superiùs commemorata sunt, ipsum etiam cælum obstupesceret. Interea vos Papatum nostrum ferre non potestis. Redite præuaricatores ad cor. Redite ad Papatum, hoc est, ad vnam sanctam Catholicam & Apostolicā Ecclesiam, à qua posteaquē vos præcidistis, in quot & quàm foedas abominationes & fornicationes incideritis, vos ipsi iam videtis. Nam earum vix etiam numerū inire licet: Redite ad sponsum vestrū Dominum nostrum Iesum Christum, qui nihil aliud maiore desiderio, quàm redditum hunc vestrum expectat: Haud aliter quàm Euangelicus ille pater filiū prodigum ad se reuertētem, sic ille vos venientes, obuijs, quod aiunt, vlnis excipiet. Eritq; maius gaudium in cælo coram

Deus pa-
ratus sus-
cipere re-
lapsos.

Luc. 15.

rā angelis Dei, super vno peccatore pœ-
 nitentiam agēte, quā super nonagin-
 tanouē iustis, Nec est quod metuatis,
 ne vobis exprobet aliquando pręteri-
 tas abominationes & fornicationes ve-
 stras. Pœniteat modò vos, & reuertami Ezec. 18.
 ni, nunquā amplius eorum recordabi-
 tur. Quin futurum est per illius gratiā,
 vt iterum vos exhibeatis illi virginē ca-
 stam, qualis tum eratis, cū in lauacro
 regenerationis illi desponderemini.
 Permultum enim interest, inter Dei
 coniunctionem & hominum. Homo Deus ex
 cū vxorem acceperit, de virgine mu- meretri-
 lierem facit, hoc est, non virginē : deus, cibus vir
 meretricibus etiam copulatus, eas mu- gines fa-
 tat in virgines. Et hoc est, quod apud cit.
 Hieremiā, cū dixisset dominus: Frōs
 mulieris meretricis facta est tibi. Sub-
 iunxit mox, Ergo saltem à modò vo- Hier. 2-
 ca me. Pater meus dux virginitatis meę 2. Cor. 11-
 es, tu. Similiter Apostolus: Post forni-
 cationem & Idolorum cultum, creden-
 tibus Corintheis loquens: Despondi
 vos vni viro virginem castam exhibere,

Christo. Quamobrem iterum atq; iterum hortamur vos, oramus & obsecramus, nolite obturare corda vestra, sed nec aures vestras cum Domini vocem audieritis, tam vos amanter inuitantis, ac dicentis: Quare moriemini domus Israël? Nolo mortem morietis. Reuertimini & viuite. Utinam verò dies ille nobis illufcescat aliquando, quo possimus epulari vobiscum, ac de vestra cōuersatione gaudentes dicere: Fratres nostri mortui erant, & reuixerunt: perierant, & inuenti sunt. Nihil nobis in vita nostra lætius ac iucundius accideret posset.

Ad Pasto-
res Apo-
strophe.

Quoniam verò, sic demū id facilius & celerius euenire posse spes est, si pastores officio suo diligentius, quàm in hunc vsq; diem factum videmus, functi fuerint: oramus & vos, quibus gregem suum pascendū Christus commisit, oramus vos & obtestamur, per amarā passionem & mortem Domini nostri Iesu CHRISTI cuius memoriam celebratis, quoties illud idipsum corpus, quod p
nobis

nobis traditum, illum ipsum sanguinē,
 qui pro nobis in ara crucis fusus est, gra-
 tissimū Deo sacrificium offertis: ne cō-
 mittatis, vt vnquā ex animis vestris ex-
 cidat, quod hoc est precium illud, quo,
 quem fidei vestræ concredidit, gregem
 hunc suum emit, vel redemit potius,
 Dominus noster IESVS CHRISTVS.
 Quamobrem quorum ille salutem tan-
 ti fecit, vt eam esse morte sua, & ea cum
 primis acerba & ignominiosa morte,
 repræsentandam existimaret, in eorum
 salute tuenda, & conseruanda, quin &
 amissa recuperanda, ne tam segnes &
 remissi videri velitis, vt multis ansam su-
 spicandi detis, quasi tantum hoc pre-
 cium contemnatis, & pro nihilo ducatis.
 Dolenter dico, verum taceri non
 potest: quod grex iste perit, quem tan-
 ti Dominus noster IESVS CHRISTVS
 aestimauit, multum maximā eius rei cul-
 pam penes pastores residere, quos non
 solum officio suo non fungi, verume-
 tiam ita plerosq; vitam suam instituisse
 constat, vt his tantis abominationibus

Præposi-
tis obedi-
endum
cur.
Hebr. 13.

3. Reg. 20

Hiere. 13.
Esai. 13.

& fornicationibus, etsi non iustam, ta-
men magnam & grauē causam dedisse
videantur. Memineritis per Deum im-
mortalem, esse vos quidem præpositos,
quibus vt obediret & subiaceret popu-
lus, à spiritu sancto mandatum est, verū
interea causa cur obedire debeant hæc
adscribitur: Ipsi enim peruigilant, qua-
si rationem reddituri, pro animab. ve-
stris. Appareat in pastoribus, ea quæ de-
betur ab illis in curando grege vigilan-
tia, nō requiretur ab ouibus, ea quæ vi-
cissim ab illis deberetur obediētia. Vni
cuiq; pastorum de vnoquoq; sibi subie-
cto dictum est: Custodi virum istū, qui
si lapsus fuerit, erit anima tua pro ani-
ma illius. Sanguinē impij de manu spe-
culatoris requisitum se Dñs denun-
ciat, si per eum steterit, quo minus auct-
tatur de via sua impia. Veniet veniet,
dies ille domini crudelis & indignatio-
ne plenus & iræ furorisq;, quando dice-
tur singulis pastorib, Vbi est grex tuus,
qui datus est tibi, pecus inclytum tuū?
Quid dices cū visitauerit te? tu enim
docu-

docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem? Quaque hæc verba Regi Ioachim dicta leguntur apud Hieremiã Prophetam, sed nihil impedit, quo minus & Rex pastor dicatur. Nam & Cyro dictum legimus apud Esaïam, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis.

Rex pastor.
Cap 44.

Quominus facere possum, vt silentio te præteream Sigismunde Rex Auguste. Nã exigit hoc à me subiectionis meæ fides, qua tibi sum obstrictus. Tibi quoq;, quamuis diuersa ratione, pascendi gregis huius & pecoris inclyti curam Deus mādauit. Per te magna ex parte, maiorum præsertim Ecclesiarum, quas Cathedrales vocant, Pastores designantur. Tu vide quales illis præficiēdos cures. Nam & à te rationem exiget, si non ea, qua oportet cura, per eos in pascēdo grege fuerit adhibita. Diuersum est illorum officiū à tuo, cū illis animarū, tibi corporū cura sit à Deo commissā.

Ad Regē
Apostolicę
phe.

Episcopi
Poloniæ
per regē
designantur.

Qua in
re offici-
um Regū
ab offi-
cio epis-
coporū
diuersū.

Regi
nō satis
est ipsi
esse piū.

Pertinet ad illos ministeriū verbi & Sacramentorū, ligandi, soluēdiq; consciētias munus, iudiciū de doctrina religionis, & vt impios, quorū nota est impietas, è coetu piorū eijciant, & ab Ecclesię cōmuniōe phibeāt: Quę postea tui sūt muneris, q̄ & ipse Dei minister es, etiā tacente me, vel patrię leges in quas iurasti, satis te disertè docēt. Regni tui infamia, tua est infamia. In hoc à Deo cōstitutus es, vt illius salutis, honori, & estimationi p̄spicias. Quod aliter à te p̄stari non potest, quàm si toto pectore, quod aiūt, in id studium incubueris, vt quam religionē per manus sanctorum maiorum tuorum tibi traditam accepisti, eam integram & inuiolatam conserues. Ne putes officio tuo te satis functū esse, si veram pietatem ipse colas, nec in aliud nescio quod Euangelium transferri te patiare. Sigismundo quidem satis hoc foret, verū à Rege plus aliquid exigitur. Dixit Poëta quidam: (Quidquid delirant Reges plectuntur Achiui,) sed vbi causa religiōis agitur, quidquid

quid delirant Achiui, plectuntur illi
quidem, sed non soli plectuntur, & lon-
gè quidem grauius plectuntur etiam hi
Reges, qui cùm possint, maturè tantis Sapie. 6.
malis obuiam non eunt. Tremēda sunt
illa scripturæ verba, quibus Reges allo-
quitur: Horrendè, inquit, & citò appa-
rebit vobis, quoniam iudicium duris- Sophon.
simum in his qui præsunt fiet. Exiguo cap. 1.
enim conceditur misericordia, poten-
tes autem, potenter tormenta patien-
tur. Non enim subtrahet personam cu-
iusquam Deus, qui est omnium domi-
nator, nec verebitur magnitudinem cu-
iusquam: quoniam pusillum & magnū
ipse fecit, & æqualiter est illi cura de
omnibus. Fortioribus autem fortior in-
stat cruciatio. Veniet, veniet dies il-
la, dies iræ, dies tribulationis & an-
gustiae, dies calamitatis & miseriae,
dies tenebrarum & caliginis, dies ne-
bulæ & turbinis, dies tubæ & clan-
goris, quando tibi quoque dicetur ô
Rex: Vbi est grex qui datus est tibi,
qui tuæ fidei concreditus est: Pecus
incky-

inclytum tuum : veré pecus inclytum,
 quod est precioso Christi sanguine re-
 demptum? Vbi nunc est Lithuania, de
 qua, cùm esset Idolorum cultui dedita,
 religiosissimus ille Rex VVladislaus
 Jagello, proauus tuus tã fuit sollicitus.
 vt vni viro desponsa, virginem se castam
 exhiberet Christo, vt apud rudẽ etiam
 & vilem plebeculam Doctõris & Apo-
 stoli munere fungi non medicorum si-
 bi duceret, cùm Poloni Sacerdotes,
 quorum utebatur opera, minus essent
 eius linguæ periti. An æquẽ nunc, vt an-
 te annos paulò minus ducẽtos, castam
 se virginem exhibet Christo? Ecce in
 quas abominationes, in quas fornica-
 tiones prolapsa est? Et propemodum
 in eundem statum recidit, in quo fuit
 ante proauum hunc tuũ ad fidem Chri-
 stianam conuersum. Quandoquidem
 etiam sanctissimam Trinitatem blasphe-
 mare didicit: & iã in ea circumcidi mul-
 ti ferũtur. An autem & nobis cum Pro-
 pheta dicere non licebit. Stupor & mi-
 rabilia facta sunt in terra. Fides Christia-

VVladis-
 lai Jagel-
 lonis pie-
 tas.

Lithuani
 ñ facies

Hier. 5.

na peruenit ad Lithuanos ex Polonia,
 nūc quidquid est impietatis, quidquid
 blasphemiarum est in Christum & in
 adorādam Trinitatem, à Lithuanis de-
 riuatur ad Polonos. An talem tibi diui
 Reges, proauus & auus & patruus tui, ta-
 lem sanctus pater ille tuus Sigismun-
 dus, Regni Poloniæ, Magniq; Ducas
 tus Lithuanie statum reliquerūt? Quid
 dices cū visitauerit te Dominus? Tu
 enim doces eos aduersum te, & erudis Hier. 23
 in caput tuū? nunquid non dolores ap-
 prehendent te quasi mulierem partu-
 rientem? Quam vereor qui nolunt au-
 dire nunc: Vigilate pastores, ne postea
 volentes, nolentes, citius opinione sua,
 terribilē illam Domini vocem audire
 cogantur. Ululate Pastores & clamate,
 & aspergite vos cinere optimates gre-
 gis, quia completi sunt dies vestri. No-
 lo quæ sequuntur adiungere: Sed in cu-
 ius manu corda sunt eorum qui regūt,
 supplex Deum precor, vt huc ea incli-
 net, quo sui muneris memores, ac per-
 sonæ quam sustinent, sic se gerāt, vt illis
 ab

Ministri
Satanæ è
Polonia
pellèdi.

ab hac auditione mala timere necesse non fit. Tu verò Sigismunde Rex Augu-
ste, si plus hoc tēpore p̄stare non potes,
saltē ista flabella seditionū in regno tuo
qui se ministros vocant, & sunt re vera
ministri Sathanæ, qui diuidit inter fra-
tres, quorū opera ventos istos, ac tēpe-
states excitatas vides, saltem hos procūl
è finibus tuis pelle. Multum hoc ad pla-
candam iram Dei pertinebit, ac in plu-
rimis ab istis abominationibus & forni-
cationibus auertendis, minus erit nego-
tij, cūm his fuerint destituti, qui sunt ha-
rum turpitudinū administri. Si qui ve-
rò fuerint, qui solos eos ex Regno ter-
risq; potestati tuæ subiectis exterminā-
dos esse censebunt, per quos adoranda
Trinitas, nuper blasphemari coepta est,
eorum vocibus aures tuæ ne pateāt: ni-
hil enim tibi Regnoq; tuo perniciosius
accidere posset. Cūm æquē vt isti, hære-
tici sint alij quoq;, siue sint ij Cōfessio-
nis Augustanæ, siue Tigurinæ, siue Ge-
neuensis, siue Picardorum vel fratrum
VValdensium, vel quocunque tandem
alio

alio nomine vocentur. Vnam tantum
 ex his velle profligare, quid hoc aliud ef-
 set, quàm reliquas omnes approbare.
 Quidquid extra vnā fidem est, perfidia
 est: Sicut Christus diuinus nō est, ita ne-
 que fides, neq; Christi corpus Ecclesia
 diuini potest. Vna est fides, vna est reli-
 gio, quam à sanctis maioribus tuis per
 manus tibi traditam accepisti.

Non soli
 Trinita-
 rij sed o-
 mnes He-
 retici ex
 Polonia
 pellēdi-

Quid si fuerunt Idololatæ, sicut im-
 pudenter isti mētiuntur, quid aliud fa-
 ciendum nobis restabit, quàm vt ijsdem
 verbis ô Rex, vtamur apud te, quib. vsus
 aliquādo fuit, Sanctus ille Pontifex A-
 thanasius. Ceterum quò res melius p-
 spici possit, ne molestè feras, si tēporis il-
 lius historiā, quæ multū ad rem p̄sentē
 facit, paucissimis, quoad eius fieri pote-
 rit, explicabim⁹. Idē tū ferè fuit rerū sta-
 tus qui nūc est. Quod nō vno loco que-
 rit Gregorius Nazanzenus, Omnes lin-
 guæ, oēs Apostoli, omnes Prophetæ, oēs
 Pastores & Doctores esse cupiebāt. Et
 quamuis Conciliū Nicænū de quibus-
 dā fidei dogmatibus tū controuersis in-
 ter-

Athana-
 sij sentē-
 tia huic
 tempo-
 ri accom-
 moda-
 tur.

tercessisset, in quo sic omnia, quæ vocabantur in disceptationē discussa, sic veritas credendorum omnium est explicata, nihil vt amplius iam superesse videretur, de quo dubitari posset. Non defuere tamē malè feriatī quidam, qui
 Fides no subinde nouas fides, vel vt nunc vocāt,
 uz. Confessiones conderēt, quorum opera factum est, vt Arimini Conciliū cōgregaretur. Quo cū non pauci numero Patres cōuenissent, Vrsatius & Valens, & qui fuerunt eiusdem factionis, chartulam quandam exhibuerunt, in qua fidē suam ita conscripserant, vt quāuis nihil minus prę se ferrent, non aliud tamē habere propositū eos appareret, quā vt abolerētur ea, q̄ Niceę gesta sunt. Quod cū animaduertissent Patres, dixerunt ad eos, vt scribit Athanasius: Nos, non quia fide indigeremus huc cōuenimus: habemus enim sanam fidem, sed vt eos qui veritati cōtradicūt, & noua moliuntur, confunderemus. Si igitur vos, quasi nūc incipiētes credere, ista scripsistis, nondum clerici haberi potestis, vt qui
 nunc

Athanasius in
 epistola
 de syno-
 dis Ari-
 mini &
 Seleuciæ
 congre-
 gatis.

nunc rudimenta fidei condiscere incipiatis. Quòd si eo animo, quo vos huc venistis, sit omnium cōcordia, & hæreses anathemate execremur, & quæ Patrum sunt, teneamus, ne posthac captatæ Conciliorum occasiones obuerfentur, cū semel illi, qui Niceę conuenerunt, omnia præoccuparint, & nihil nō egerint pro Catholica fide. Quæ cū dixissent, nihil aliud in eo Concilio fuit actum, quàm vt suis calculis Nicænam Synodum approbarent, & eam ad omnia sufficere iudicarent: & qui chartulā illam produxerant, non dissimule tabulis, vel vt quidā vocant, schalis, quę nūc sparguntur à Trinitarijs, eos hæreticos pronuntiarent. Qua de re literas etiam ad Imperatorē dederunt, in quibus rationem rei per se gestæ reddiderūt: quæ reddita, sic Epistolam suam cōcluserūt. Quapropter supplicamus tuę humanitati, vt benignis auribus & sereno vultu nostros legatos intuearis, neq; ad cōtumeliam mortuorū, aliquid noui induci permittas: sed nos finas in institu-

Scale Trinitario-
rum Polono-
rum:

Q tis

Vbi supra.

Soluentes maiores
decretorum
sua rescindant.

ris decretisq; maiorū permanere, quos magno ingenio, prudētia & spiritu sancto omnia fecisse asseuerauimus. Certē res nouæ, quas isti moliuntur credentibus incredulitatem, incredulis crudelitatem inducūt. Laudans igitur Patres hos Athanasius: Quis, inquit, nō approbauerit piam prudentiam Episcoporum Animini congregatorū, qui tantū itineris laborem, tantaq; maris pericula sustinuerunt, ut Arianicē sapientes ad Ecclesiam pertraherent, & Patrum traditiones integras conseruarent, sancta & canonica decreta facientes? Quisq; enim eorum sibi persuadebat, si solueret aliquid ex decretis maiorum, occasiōnē se daturum posteris, vt quod ipsi egiſſent rescinderetur. Quis autem quæſo non vituperaret temeritatē Eudoxij & Achatij, qui honorem Patrum suorum, Ariomanitarum studio & gratiæ propinant & produnt? Quæ enim fides in eorum actis, si decreta maiorum suorum soluant, aut quomodo eos quibus succēdere, Patres suos appellabunt, quorum sententias ipsi culpant?

Ac paucis interiectis, Quid videlicet docebunt populos ab ipsis institutos? An patres suos lapsos esse? Aut quomodo ipsi veri apud discipulos suos habebuntur, quibus persuadēt, præceptoribus credēdū nō esse? Quòd si illi malè sentiunt, & scriptis suis orbē terrarū seduxerut, cesset omnino eorum memoria, & scripta illorum abijciātur. Ite ergo vos ipsi, & eruite eorum reliquias ex monumentis, vt ab omnibus intelligatur & illos fuisse seductores, & vos paricidas esse. Certè beatus apostolus laudat Corinthios, quod ubiq; sui memores esēt, & quod traditiones, quas tradidisset illis, retinerent. Isti igitur cū talia de suis antecessorib. cogitēt, prorsus cōtraria ad populum non verebuntur dicere: Nō laudamus vos q̄ estis memores Patrum, sed eo potius nomine vos cōmēdamus, quod eorum traditiones nō retinetis. Superest, vt ipsi ignobilitatē suā culpēt, & dicāt se nō ex pijs sed ex hæreticis originē trahere. Istiusmodi em̄ verba istis loqui decet ad Arianos, quib. vt antea admoui, patrū suorū

Prouer.
cap. 30.

Collo-
quiorū
fructus.

honorem & suam salutē propinant, nec metuunt illud quod in Prouerbijs scriptum est: Mala soboles Patrem execratur. Vos autē nihil tale cōmittite, neq; improbitatem illorū, veritatē putate. Nam & ipsi in mutuo se insurgunt, & à Patrib. suis deficientes, non tuētur eandem sententiam, sed varijs & multiplicibus iactationibus iactātur: & aduersus Nicænā Synodū contententes multas Synodos instituerūt, in quarum singulis, nouam semper fidē edendes, in nulla earū perdurare possunt, neq; vnquā aliter facient, quia malè quærendo, nō inueniūt sapientiam quam odēre. Hæc ego propterea transcribenda pluribus esse iudicaui, quod in his verbis, imago nostrorum tēporum graphicè videtur esse depicta. Nam & nunc reperire non paucos licet, qui dum in Oecumenicorum Conciliorum decretis acquiescere nolūt, nouas subinde fides cōdunt, noua subinde cōuenticula faciunt, q̄ Colloquia vocāt: in quibus, quanto frequentius cōueniūt, tātō maior inter eos oritur

tur discordia. Verum vnde discessit eò
redeat oratio.

Si verum est quod Idololatræ fuerūt Maiores
Patres nostri, sicut isti blasphemāt, qd^r Polono-
hic ab Athanasio dictū est, idem & nos rum ab I-
istis dicemus: Quib. oculis intuebimini dolatriæ
monumēta Patrum vestrorū, quos ipsi crimine
Idololatræ nominatis, quin ite potius, vindicāt.
& eorum reliquias è monumētis erui-
te. Quo sic ab omnibus intelligatur &
illos fuisse Idololatræ, & vos esse parri-
cidas. Quanta est autem hæc impietas,
quàm horrendū sacrilegium, ita de san-
ctis Patribus iudicare: quasi non esset il-
lis prædicatus Christus, quasi non acci-
pissent spiritū sanctum, quasi non rece-
pissent Euāgelium. Vnde autē vobis, ô
filij desertores, vnde vobis Euāgelium?
vnde nomē Christianū? vnde Baptism⁹ Regres-
& alia Sacramēta? Num ab Idololatræ? sio ad A-
Verum vnde liceret à legitima sobole se- postro-
men adultere discernere, nisi talem affe- phe Re-
ctū erga suos maiores ostenderent, seq;
verè malam sobolem esse, quæ suos pa- gium
rentes execratur, declarent: vt rectè illis
Q 3 dici

dici queat: Semē Canaā & nō Iuda: pater tu^s Amorrhē^s, & mater tua Cethea,

Respon-
sum triū
ordinū
Burgun-
diæ in
causa re-
ligionis
factæ
Craco-
viæ edi-
tum.

Beze li-
bellus
impij-
simus.

Cū itaq; nō sit fides nisi vna, quiddā pter hanc vnā fidem est, perfidiā ō Rex, nō fidē esse iudicato, atq; pcul à Regni tui finib. arceto. Quanto cum periculo duę religiōes tolerēt in vno Regno, recēs exemplū capere potes, ex ijs, q̄ proximis annis superiorib. in Gallijs acta sunt. Qua de re fuit etiā hoc ipso anno scriptū quoddā editum Cracouiæ, quo respōdet Regi suo cōuētus triū ordinū Ducatus Burgundiæ, nuper in causa religiōis factę, quod à te piētissime Rex, legi cuperem & expendi diligēter. Scio cōtrariū suasse quēdā, qui ante annos quatuor Gallica lingua scripsit ad Regis Galliæ Conciliarios, exhortationē, quæ tamen postea Latina facta est, quæ prætexit, se docere velle, quo pacto obuiam iri possit seditionibus, quæ ob religionis causam impēdere vidētur. Sed quàm salubre fuerit consiliū hoc illius, euētus rei docuit. Auctoris nomen adscriptū libello nō est, verū Theodorū Bezā fuisse, non obscuris argumētis col

ligi potest. Nam inter alia quibus quod
vult, persuadere conatur, minas quoq;
regaliter addit, futurū vt in his qui sunt
suæ factionis, cuius tamē se esse dissimu-
lat, existant aliqui Scæuole qui se putāt
sacrificiū exhibere Deo, si vnus aut al-
terius eorum nece, qui cōtrarium suase-
rint, socijs suis parētauerint. Profert de
inde Minardi causam, q̄ cū, vt fuisse dici
tur, vir magno quodā Catholicè fidei
tuendæ Zelo præditus, cōtra sectatores
quosdā Caluini duriorē in consilio sen-
tētiam protulisset, egressus inde, statim
fuit ex insidijs à quodā proditoriè tru-
cidatus. Nō dissimile quiddam Iuliano
Imperatori scribit accidisse, quasi cōfer-
re cum Christo Caluinū, cū Iuliano A-
postata Regem suum velit. Similiter &
Regi Galliarū Sigisberto, ac propemo-
dum tale quid etiā accidisse Regi Ma-
cedonū Alexādro. Ac ne videatur absq;
scripturis rem agere, quò magis incitet
hoīes, ad eiusmodi paricidia designāda,
simul Magistratui terrorē incutiat, ne
suæ sentētię cōtradocere, deq; hæreticis
suppliciū sumere audeat, exēplū etiā Pe-

Minardi
casus.

Iulianus
Impera-
tor.

Sigisber-
tus rex
Galliæ.

Assasini
& Bedui-
ni.

Cola Mā
tuanus.

Ioan. Ga-
leatius
Mediola-
ni dux in
templo
interfe-
ctus.

Omnes
Hæretici
pellendi
ex Polo-
nia.

tri Apostoli ꝑducit, quod is armis ma-
nū admouerit, ad resistendū Iudaici ma-
gistratus ministris, q̄ ad capiendū ipsius
magistrū venerāt. Adfert etiā Assasino-
rum siue Beduinorū exemplū, qui ꝑpo-
sita sibi spe voluptatis Paradisi à se cōse-
quendę, solenni voto spondebant, se in
Principes om̄es sequituros, qui sc̄ctę ipso-
rū aduersarentur. Deinde Colā quendā
Mantuanum, literarū Mediolani profes-
sorē, qui prædicabat, eos & in hac, & in
futura vita fore beatissimos, quorū ma-
nib. aliqua tyrānis opprimeretur. Quæ
sententia, sic inhæserit animis quorūdā
Nobiliū, vt cōspiratione facta, Mediolā
Ducē Ioannē Gelatiū, in medio tēplo,
frequenti populi conuentu, quamlibet
multis stipatū, interficere non dubita-
rēt. Et hos tales tu piētissime Rex, talia
docētes in Regno tuo ferēdos, ac solos
inde Trinitarios auferēdos & exigēdos
esse putabis. Quin tu, si tuę vis & Regni
tui salutis tranquillitatiq; consultum, si-
cut velle debes, eodē omnes loco ha-
bebis, tam eos qui tectum deturbare,
quā

quàm eos qui parietes disijcere, & qui ^{Sacramē}
fundamentū Papatus, hoc est Ecclesie, ^{tariorū}
prorsus euertere conantur. Nihil di- ^{conatus.}
uersum ab eo Sacramentarij cupiunt,
quod tāto studio Trinitarij cōtendūt,
vt simulata magis inter eos, quàm vera
pugna esse videatur. Vtriq; fundamen-
tum euersum volunt. Sed cū nōdum
esse tempus idoneum Sacramētarij iu- ^{Sacramē}
dicēt, vt ad hunc extremum impietatis ^{tarij Po-}
gradum veniatur, differri magis, quàm ^{loni à}
auferri blasphemias istas contra adorā- ^{Trinita-}
dam Trinitatem cuperent. Ac ne quis ^{rriorum}
mei capitis, hoc esse somniū existimet, ^{errore}
producam hic verba Sacramentarij cu- ^{non ab-}
iusdā, ex concione, quam habuit ineun- ^{horrent.}
te hoc anno Calendis Ianuarijs, in cele ^{1564.}
bri quodam loco, in quo eam habitam
non oportuit, quam etiam typis mādā
ri curauit. Producam autem ea lingua,
qua dixit & scripsit ipse. *Wam y dzis*
swieto bracia mila Obrzezania Panskiez
go - Godzie Bog kazal dzialkam mdoosci
ich a ze do osmego dnia cierpiec / y dla tego
ich niekazal zaraz po wrodzeniu obrzazow
Q 5 wac/

wac / aby im tak bolu ku bolowi swiezemu
nieprzydawano. Wieli tez isci (Trinitarze)
koniecznie miec na bacznosci / aby byli sfol-
gowali temu mdlemu dzieciatku / tej oblu-
bienicy Krystusowej / ktora tak pretko zasme-
cili / y niepotrzebnie zakwilili. Hoc est: Ce-
lebramus hodie festum Circumcisionis
dñi. Mandauit aut Deus, vt infantium æ-
tati teneriori ppter imbecillitatē eorū
parceretur, & octauus dies expectaret.
Causa aut cur nollet statim vt in lucē p-
diissent eos circūcidi, fuit hæc, ne recēs
dolor, quē sustinuerūt cū ederētur, ma-
iori dolore cumaretur. Debebant &
hoc isti secū reputare (de Trinitarijs lo-
quitur) vt parcerēt huic infanti debilio-
ri, huic spōsū Christi, quam ita celeriter
cōtristauerunt, & ppter necessitatē tantū ei
luctū attulerūt. Quid aliud sibi volunt
hæc verba, q̃ non hoc eis dolere, quod
exorti sint trinitarij, sed quòd tā repen-
tē proruperint, quòd octauum diē non
expectauerint, dum eorū secta plus ali-
quid verū acquireret, q̃ adhuc imbecilo-
liorem esse vident? Est enim hoc in con-
fesso,

fesso, quòd multò maxima pars Regni tui, neq; coram Illebiensi, neq; corā Tigurino, vel Genuensi Baal genua curua uit adhuc; nec est apud illos hoc Baal quidquam abominabilius. Quin & illud constat, hanc inter istos exortā discordiam, effecisse, vt multi reuiscerēt, & ad Papatum, hoc est ad Ecclesiā Catholicam redirent. Quade re prodijt etiam hoc eodem anno libellus cuiusdam consolatorius, in quo, qui uolet aniles illius hac de causa querimonias legere poterit. Hoc igitur malè Caluinistas habet, quòd cū suis blasphemijs, minus multorum aures adhuc assueuerint, aliæ nouæ sint exortæ, quibus fit, vt non pauci detestari suas istas fornicationes incipiant, deq; reditu in gratiam cum sponso suo Christo quem deseruerant, cogitationem suscipiant.

Quamobrē omnes ferre sectas, quæ sunt mirabiliter inter se dissectæ, satius duxerim, vt mordentes & comedentes se inuicem ipsi consumantur ab inuicem: quàm vt, si tantum vna profligata

Præstat
nullam
quàm a-
liquam
tantum
hæresim
eijcere.
Galat. 5.

ta

ta fuerit, tanto plus viriū reliquis accedat, quarū toleratio, speciē quandā approbationis habere videbitur. Bellū hereticorum pax est Ecclesię. Quod quanto fuerit implacabilius, tātō citius illos cō redituros spes est, vndē discesserunt, ad vnā sanctā Catholicā & Apostolicā Ecclesiā. Nec hæc inter illos bella desinent vnq̃, nisi factū prius hoc fuerit. Enarrans illa Prophētę verba Augustinus: Præcipita Dñe, & diuide linguas eorū, quia vidi iniquitatem, & contradictionē in ciuitate. Qui se malē, inquit, extulerūt, expedit eis, vt submergantur siue præcipitentur. Qui malē conspirauerunt, expedit eis, vt eorū linguæ diuidantur. Ad bonū consentiāt, & concordēt linguæ eorū. Ac mox, tractās illum locū, de turri Babel edificata: Per superbos, inquit, diuisæ sunt linguæ, per humiles apostolos cōgregatę sunt linguę. Spiritus superbiæ dispersit linguas. Spiritus sanctus cōgregauit linguas. Quando enim Spiritus sanctus venit super discipulos omniū linguis locuti sunt, ab om-

August.
in Psa. 54
Præcipita Domi-
ne, diuide lin-
guas eo-
rum, &c.
explicat.

Ibidem.

omnib. intellecti sunt, linguæ dispersæ
 in vnū cōgregatæ sunt. Ergo si adhuc se
 uiūt, expedit eis diuisas habere linguas.
 Volūt vnā linguā, veniant ad Ecclesiā.
 Quia & in diuersitate linguarū carnis,
 vna est lingua in fide cordis. Præclare
 Augustinus, Volunt vnā linguā, veniāt
 ad Ecclesiā. Nunquam inter eos pugne
 desinent, quoad eò non redierint vnde
 discesserūt. Quamobrē veniant vel re-
 deāt potius ad Ecclesiā, si volūt habere
 linguā vnā. Nā in ea nō dissensionis, sed
 pacis & dilectiōis Deus est: in ea nō ver-
 tiginis, verū charitatis spiritus est, per
 quam vnitas retinetur in vinculo pacis.

Ego verò procido venerabūdis ante
 te, q̄ nunc ab impijs istis blasphemaris,
 ô adorāda Trinitas, ô venerāda vnitas:
 te Deū trinū in personis, vnū in substā-
 tia, te p̄ quem creati sumus vera æterni-
 tas, te per quē redēpti sumus, ô summa
 charitas, te q̄ pax nostra es, qui facis v-
 traq; vnū, te supplex oro: tolle maceriā,
 q̄ pacē & concordīā inter nos dirimit,
 q̄ te nobis adimit: tolle superbiā, quam
 qui

Ad san-
 ctam &
 adorandam Tri-
 nitatem
 supplica-
 tio.

qui facit, non habitat in medio domus tuæ: quæ inter quos est, inter eos semper sunt iurgia: sicut nunc oculis ipsi nostris cernimus: tolle sensum elatum, qui Cherub è cælo detraxit ad infernum, in profundum laci, qui primos parentes nostros è Paradiso deturbauit, & concede propitius, ut ne simus alta sapientes, neue dum supra quam scriptum est, unus aduersus alterum inflatur, velimus sapere plus, quam oportet sapere: sed in humilitate, superiores nobis inuicem arbitantes, lutum esse nos & vas figuli meminimus, neque curiosius ea mysteria perscrutemur, quæ nec ipsi sciunt Angeli: quorum recta confessio est scientiæ ignoratio: sed simus contenti sapere ad sobrietatem: & in his quæ captum nostrum superant, pie potius ignorantiam nostram confiteamur, captiuantes intellectum nostrum in obsequium Christi corporis Ecclesiæ, quam temerè scientiam nobis vendicemus: ut sic humilibus cōsentientes, pacem quam discessurus ex hoc mundo Christus nobis

bis legauit, inter nos colamus. Ne pa-
 tiaris, vt quos ille, cū antea disper-
 si fuissent, preciosa morte sua congrega-
 uit, eos iterum astutia serpentis disper-
 sos, diutius videamus. Ne sit amplius
 inter nos Iudas & Israël, ne sit Roboā
 & Hieroboam, ne sit Hierusalem & Sa-
 maria: sed simus omnes vnā ciues illius
 Hierusalem, quę ædificatur vt Ciuitas:
 simus terra vnus labij, & sermonū eo-
 rundem, sit inter nos multitudinis cre-
 dentium cor vnum, & anima vna: sit v-
 num ouile: sit vnus pastor: vt sicut tu,
 quamuis trinus in personis, vnus ta-
 men es Deus, non minus vnitate cōcor-
 dię, quā vnitae substantiæ: sic & nos,
 vnum simus tecum, vnum simus inter
 nos. Ne simus amplius in parabolā gen-
 tibus, & commotio capitis in populis.
 Non despiciat manus oculum: nec ocu-
 lus manum: non insurgant pedes con-
 tra caput, nec dicat caput pedibus, nō
 estis mihi necessarij. Non velit oculus
 aut lingua totum esse corpus. Vnum-
 quodq; membrum suum actū habeat,
 vt

vt sic ordine seruato, pax & trāquillitas
retineatur, vt quamuis multa membra,
sumus tamen vnum corpus, vnus spiri-
tus, sicut vocati sumus in vna spe voca-
tionis nostræ. Sit inter nos vna fides,
quam à Sanctis maiorib. nostris, nobis
traditā per manus accepimus. De qua
non disputandum, sed sicut illi fecerūt,
in ea, & pro ea, summa cum alacritate
moriendū nobis esse, quoties id res po-
stulauerit, certò deliberatū habemus.
Vt sic vnā linguā habentes, idipsum di-
cētes, idipsum sentiētes, idē sapientes,
inuocemus nomē tuū, & seruiamus ti-
bi sub iugo vno: sub illo charitatis iugo,
de quo legimus in Euangelio: Iugum
meum suaue est, atq; vnanimēs, vno o-
re, honorificemus te, ô adaranda Trin-
tas, ô veneranda vnitas, Te Deum pa-
trem, te Deum filium, te Deum spiri-
tum sanctum: te Deum trinum in per-
sonis, vnum in substantia. Cui laus, ho-
nor, & gloria sit per infinita secula secul-
lorum. AMEN.

FINIS.